Secţiune 1.01
Secţiune 1.02

SFÂNTUL IERARH

IGNATIE BRIANCEANINOV

DESPRE ÎNȘELARE

Secţiune 1.03

Secţiune 1.04
Secţiune 1.05
Secţiune 1.06
Secţiune 1.07
Secţiune 1.08
Secţiune 1.09
Secţiune 1.10
Secţiune 1.11
Secţiune 1.12
Secţiune 1.13
Secţiune 1.14
Secţiune 1.15
Secţiune 1.16
Secţiune 1.17
Secţiune 1.18
Secţiune 1.19
Secţiune 1.20
Secţiune 1.21
Secţiune 1.22
Secţiune 1.23
Secţiune 1.24
Secţiune 1.25
Secţiune 1.26
Secţiune 1.27
Secţiune 1.28
Secţiune 1.29
Secţiune 1.30
Secţiune 1.31
Secţiune 1.32
Secţiune 1.33
Secţiune 1.34
Secţiune 1.35
Secţiune 1.36
Secţiune 1.37
Secţiune 1.38
Secţiune 1.39
Secţiune 1.40

Secţiune 1.41
Secţiune 1.42
Secţiune 1.43
Secţiune 1.44 Sfântul Ignatie Briancianinov
Articol II. Despre înşelare

A căzut în înşelare mintea ta: *a gustat din fructul oprit de Dumnezeu*. *Fructul a părut minunat privirii iscoditoare şi nesocotite*; *minunat a părut el celui neştiutor, neîncercat şi lesne crezător*; *sfatul cel cu gând rău, sfatul viclean îndemnând la gustare*; *gustarea fructului a adus moartea asupra celui ce a gustat*. *Amărăciunea mâncării otrăvite fierbe, încă, pe buzele tale*; *lăuntrul tău se sfâşie din pricina otrăvii care lucrează în el*. *Tulburarea, nedumerirea, întunecarea, necredinţa cuprind sufletul tău*. *Istovit, răvăşit de păcat, te uiţi „îndărăt”, după ce, mai înainte, erai „îndreptat spre Împărăţia lui Dumnezeu”* (Lc. *IX, 62*; *Plânsul I*).

Episcopul IGNATIE (*Briancianinov*)

Despre înşelare

(a) Partea I

Ucenicul: Fă-mă să înţeleg întocmai şi în amănunt cele despre înşelare. Ce este înşelarea?

Stareţul: Înşelarea este vătămarea firii omeneşti prin minciună. Înşelarea este starea în care se afla toţi oamenii, până la unul, stare născută din căderea protopărinţilor noştri. Cu toţii suntem în înşelare (începutul celui de-al treilea Cuvânt al Preacuviosului Simeon, Nou! Teolog, ed. Pustiei Obţină, 1852). Conştiinţa acestui fapt este cea mai de nădejde pavăză împotriva înşelării. Cea mai mare înşelare este a te crede liber de înşelare. Cu toţii suntem înşelaţi, cu toţii suntem amăgiţi, cu toţii ne aflăm într-o stare mincinoasă, având nevoie să fim sloboziţi de către adevăr; iar Adevărul este Domnul nostru Iisus Hristos (Ioan 8, 14 – 32). Să ne facem ai acestui Adevăr prin credinţa în El; să strigăm prin rugăciune către acest Adevăr – şi El ne va scoate din prăpastia amăgirii de sine şi a amăgirii de către demoni. Jalnică este starea noastră. Ea

este temniţă din care ne rugăm să fie scos sufletul nostru, „ca să se mărturisească numelui” Domnului. (Ps. 14 l, 10). Ea este acel pământ întunecat în care a fost surpata viaţa noastră de către vrăjmaşul care ne pizmuieşte şi ne prigoneşte (Ps. 142, 3). Ea este cugetarea trupească (Rom. 8, 6) şi ştiinţa cea cu nume mincinos (l Tim. 6, 20), de care a fost molipsita întreaga lume, care nu-şi recunoaşte boală, numind-o sus şi tare sănătate înfloritoare. Ea este „trupul şi sângele”, care „nu pot să moştenească Împărăţia lui Dumnezeu” (l lor. 15, 50). Ea este moartea veşnică, tămăduita şi nimicită de Domnul Iisus, Care este „Învierea şi Viaţa” (Ioan II, 25). Astfel este starea noastră. Priveliştea ei este o nouă pricină de plâns. Cu plângere să strigăm către Domnul Iisus ca să ne scoată din închisoare, să ne tragă din prăpăstiile pământului, să ne smulgă din fălcile morţii. „Domnul nostru Iisus Hristos”, spune Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, „de aceea S-a şi pogorât la noi, pentru că a vrut să ne scoată din robie şi din cea mai amarnica înşelare” (Începutul Cuvântului al 3-lea).

Ucenicul: Aceasta lămurire nu este destul de lesnicioasa pentru înţelegerea mea: am nevoie de o lămurire mai simplă, mai apropiată de priceperea mea.

Stareţul: Drept mijloc de pierzanie a neamului omenesc a fost întrebuinţata de către îngerul căzut, minciună (Fac. 3, 13). Din această pricină, Domnul l-a numit pe diavol „mincinos, tatăl minciunii şi ucigaş de oameni dintru început” (Ioan 8, 44). Domnul a unit strâns noţiunea de minciună cu cea de ucidere de oameni, întrucât cea din urmă este urmărea nemijlocită a celei dintâi. Cuvântul „dintru început” arată faptul că minciună a slujit diavolului, chiar de la început, ca armă pentru uciderea de oameni, şi îi slujeşte în chip statornic ca armă pentru uciderea de oameni, spre pierzarea oamenilor. Începutul răutăţilor este gândul mincinos. Izvorul amăgirii de sine şi al amăgirii demonice este gândul mincinos! Prin mijlocirea minciunii, diavolul a lovit omenirea cu moarte

veşnică chiar în rădăcina ei – protopărinţii! Protopărinţii noştri „s-au amăgit”, adică au recunoscut minciuna drept adevăr şi, primind minciună ascunsă sub chipul adevărului, s-au vătămat pe sine, fără putinţă de tămăduire, cu păcatul aducător de moarte, lucru mărturisit şi de strămoaşa noastră. „Şarpele m-a amăgit”, a zis ea, „şi am mâncat” (Fac. 3, 13). De atunci, firea noastră pătrunsă de otrava răului tinde „cu voie şi fără voie” spre răul care se înfăţişează voinţei pervertite, înţelegerii schimonosite, simţirii pervertite a inimii, în chipul binelui şi al desfătării. „Cu voie” pentru că în noi mai este încă o rămăşiţă de libertate şi de alegere între bine şi rău. „Fără voie” – pentru că această rămăşiţă de libertate nu lucrează ca o libertate deplină; ea lucrează sub înrâurirea de neînlăturat a stricăciunii făcute de păcat. Ne-am născut aşa; şi nu putem să nu fim aşa; şi de aceea ne găsim cu toţii, până la unul, în stare de amăgire de sine şi de înşelare demonică. Din acest fel de a privi starea oamenilor în legătură cu binele şi răul, starea în care se afla, în mod obligat, fiecare om, reiese următoarea definiţie a înşelării, care o lămureşte în chip cu totul mulţumitor: înşelarea este însuşirea de către oameni a minciunii luate de ei drept adevăr. Înşelarea lucrează mai întâi asupra felului de a gândi; după ce a fost primită şi a corupt felul de a gândi, ea nu întârzie să se împărtăşească inimii, corupând simţirile inimii; luând stăpânire asupra fiinţei omului, ea se revarsa în toată activitatea lui, otrăvindu-i şi trupul ca pe unul care a fost legat în chip nedespărţit cu sufletul de către Ziditor. Starea de înşelare este starea de pierzanie sau de moarte veşnică.

Începând din clipa căderii omului, diavolul a primit cale liberă către el (Citat din Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, în cuvântul lui Nichifor din Singurătate, Filoc.; Preacuviosul Macarie cel Mare, Omila 7, cap. 2). Diavolul are dreptul la aceasta: supunându-i-se, omul a intrat sub puterea lui de bunăvoie, lepădând ascultarea faţă de Dumnezeu. Dumnezeu l-a răscumpărat pe om. Omului

răscumpărat i s-a lăsat libertatea de a supune fie lui Dumnezeu, fie diavolului; şi că această libertate să se arate nesiluita, diavolului i s-a lăsat cale liberă spre om. Fireşte că diavolul întrebuinţează toate sforţările ca să-l ţină pe om în legătură de mai înainte cu sine, sau chiar să îl aducă într-o şi mai mare înrobire. Pentru aceasta, el întrebuinţează arma sa de mai înainte şi de totdeauna – minciună. El se străduie să ne amăgească şi să ne înşele, sprijinindu-se pe starea noastră de amăgire de sine; patimile noastre – aceste înrâuriri bolnăvicioase – el le pune în mişcare; cuvintele lor pierzătoare le înveşmântează într-o haină plăcută străduindu-se să ne plece spre saturarea patimilor. Cel credincios Cuvântului lui Dumnezeu nu-şi îngăduie aceasta, ci îşi înfrânează patimile, împotrivindu-se năvălirilor vrăjmaşului (Iacov 4, 7), lucrând, sub călăuzirea Evangheliei, împotriva propriei amăgiri de sine, ostoind patimile. Nimicind prin aceasta, puţin către puţin, înrâurirea duhurilor căzute asupra sa, el iese, încetul cu încetul, din starea de înşelare, în ţinutul adevărului şi al libertăţii (Ioan 8, 32), a căror plinătate o aduce adumbrirea harului Dumnezeiesc. Cel necredincios învăţăturii lui Hristos, care urmează propriei sale voi şi înţelegeri, se supune vrăjmaşului, şi trece din starea de amăgire de sine în starea de amăgire demonică, îşi pierde şi rămăşiţă de libertate pe care o avea, ajunge la o supunere deplină faţă de diavol. Starea oamenilor aflaţi în înşelare demonică e foarte felurita, potrivit cu patimă de care a fost omul amăgit şi înrobit şi potrivit cu măsura în care omul a fost înrobit de patimă. Toţi, însă, care au căzut în înşelare demonică, adică au intrat, prin dezvoltarea amăgirii de sine, în comuniune cu diavolul şi în robie faţă de el, se afla în înşelare, sunt temple şi unelte ale demonilor, jertfe sortite morţii veşnice, petrecerii în închisorile iadului.

(b) Despre râvna sufletească şi cea duhovnicească

Monahul trebuie foarte mult să se păzească de rava trupească şi sufletească, ce se înfăţişează la arătare ca

evlavioasă, iar de fapt este nesocotita şi stricătoare de suflet. Oamenii din lume şi mulţi dintre cei ce duc viaţă monahicească, datorită neştiinţei lor, laudă mult o asemenea râvnă, nepricepând ca izvoarele ei sunt părerea de sine şi trufia. Aceasta râvnă ei o preamăresc ca râvnă pentru credinţa, pentru evlavie, pentru Biserică, pentru Dumnezeu. Ea constă în osândirea şi acuzarea mai mult sau mai puţin aspră a celorlalţi, pentru greşelile lor în privinţa moralei şi pentru cele împotriva bunei orânduieli şi întocmiri bisericeşti. Amăgiţi fiind de o falsă concepţie despre râvnă, râvnitorii lipsiţi de înţelepciune socot că, lăsându-se în voia acestei râvne urmează Sfinţilor Părinţi şi sfinţilor mucenici, uitând că ei – râvnitorii – nu sunt sfinţi, ci păcătoşi.

Dacă sfinţii îi mustrau pe păcătoşi şi pe necredincioşi, o făceau din porunca lui Dumnezeu, fiind datori să facă aceasta, potrivit insuflării Sfântului Duh, nu insuflării propriilor patimi şi a demonilor. Iar cel ce se hotărăşte, de capul lui, să-l acuze pe fratele său să îi facă observaţie, acela arăta limpede că se socoate mai înţelept şi mai virtuos decât cel acuzat de el, că lucrează sub înrâurirea patimii şi a amăgirii cugetelor demonice. Se cuvine să ne aducem aminte de porunca Mântuitorului: „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, şi bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: Lasa să scot paiul din ochiul tău şi iată bârna este în ochiul tău? Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău” (Mat.7, 3 – 5).

Ce este aceasta – bârna? Este cugetarea trupească, groasă ca o bârnă, care răpeşte orice putere şi orice corectitudine puterii văzătoare dăruite de Ziditor minţii şi inimii. Omul mânat de cugetarea trupească nu poate nicicum să judece drept – nici despre propria lui stare lăuntrică, nici despre starea aproapelui. El judeca despre sine însuşi şi despre ceilalţi după felul în care se închipuie el însuşi pe sine şi după felul în care îi apăr ceilalţi pe dinafară, potrivit cugetării sale trupeşti – bineînţeles,

greşit; şi de aceea l-a numit Cuvântul lui Dumnezeu, pe bună dreptate, făţarnic. Creştinul, după ce a fost tămăduit prin Cuvântul lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu, primeşte o vedere dreaptă a propriei sale întocmiri sufleteşti şi a întocmirii sufleteşti a aproapelui. Cugetarea trupească, lovind ca o bârnă pe aproapele care a greşit, întotdeauna îl tulbură, nu arareori îl pierde, niciodată nu aduce şi nici nu poate aduce folos, nu are niciun pic de putere asupra păcatului. Dimpotrivă, cugetarea duhovnicească lucrează numai asupra neputinţei sufleteşti a aproapelui, miluindu-l, tămăduindu-l şi mântuindu-l.

Este vrednic a fi luat în seamă faptul că, după dobândirea înţelegerii duhovniceşti neajunsurile şi păcatele aproapelui încep să pară de foarte mică însemnătate, răscumpărate fiind de Mântuitorul şi lesne de tămăduit prin pocăinţă aceleaşi greşeli şi neajunsuri care pentru înţelegerea trupească păreau necuprins de mari şi însemnate. Apare lesne de văzut că aceasta cugetare trupească le dădea o însemnătate atât de uriaşă pentru că ea însăşi este bârna. Cugetarea trupească vede la aproapele păcate care nu sunt nicidecum: din această pricină, cei atraşi de râvna lipsită de judecată au căzut adesea în clevetirea aproapelui şi s-au făcut unealta şi jucărie a duhurilor căzute. Preacuviosul Pimen cel Mare povestea că un oarecare monah, fiind mânat de această râvnă, s-a supus următoarei îs-iţe: l-a văzut pe un alt monah culcat peste o femeie. Îndelung s-a luptat monahul cu gândul care-l silea să-i oprească pe cei ce păcătuiau şi, fiind în cele din urmă biruit, i-a împins cu piciorul zicând: Ci încetaţi! Atunci s-a arătat că era vorba de doi snopi (Pateric).

Preacuviosul Avva Dorotei povesteşte că, pe când petrecea în chinovia Avvei Serid, un frate oarecare l-a clevetit pe un alt frate, mânat fiind de râvna cea lipsită de judecată, care este întotdeauna împreunata cu bănuieli şi cu păreri, fiind foarte plecată spre născociri. Învinuitorul îl învinuia pe cel învinuit că în acea dimineaţă, devreme, ar fi

furat nişte smochine din livada şi le-ar fi mâncat: la cercetarea făcută de egumen, însă, s-a arătat că cel bârfit nu se afla în mănăstire în dimineaţa cu pricina, ci într-una din aşezările vecine, fiind trimis acolo de iconom, şi se întorsese în mănăstire doar după terminarea Dumnezeieştii Liturghii (Învăţătura a 9-a a Preacuviosului Avva Dorotei).

Dacă vrei să fii un fiu credincios şi râvnitor al Bisericii Ortodoxe, atinge-ţi ţelul prin împlinirea poruncilor evanghelice legate de aproapele. Nu îndrăzni să-l lauzi! Nu îndrăzni să-l înveţi! Nu îndrăzni să-l loveşti şi să-l mustri! Acestea nu sunt fapte ale credinţei, ci ale râvnei lipsite de judecată, ale părerii de sine, ale trufiei. L-au întrebat pe Pimen cel Mare: ce este credinţa? Cel Mare a răspuns: „Credinţa sta într-aceea ca să petreci în smerenie şi să faci milostenie” (Pateric), adică a te smeri înaintea aproapelui şi a-i ierta toate supărările şi jignirile, toate greşelile lui. Întrucât râvnitorii lipsiţi de dreapta socoteală aduc credinţa că pricină a râvnei lor, să afle unii ca aceştia ca adevărata credinţă (aici se înţelege credinţa lucrătoare, nu cea dogmatică. Despre deosebirea lor, vezi în Filocalie la Calist şi Ignatie), prin urmare şi adevărata râvnă, se arată prin smerenia înaintea aproapelui şi milostivirea către el. Să lăsăm judecata asupra oamenilor şi acuzarea lor în seamă acelora pe ai căror umeri a fost aşezată îndatorirea de a-i judeca pe fraţii lor şi de a-i îndrepta. „Cel ce are râvna mincinoasă – a spus Sf. Isaac Sirul – boleşte de boală grea. O, omule care crezi că-ţi pui râvna împotriva bolilor străine, tu te-ai lepădat de sănătatea sufletului tău! Osteneşte-te cu osârdie pentru sănătatea sufletului tău. Iar dacă vrei să doftoriceşti pe cei neputincioşi, apoi află că bolnavii au mai multă nevoie de îngrijire decât de mustrări aspre. Ci tu, fără a ajuta pe alţii, te bagi pe tine însuţi în boală grea şi chinuitoare. Aceasta râvnă nu se vădeşte în oameni prin vreunul din chipurile înţelepciunii, ci se număra printre neputinţele sufletului, este semn al sărăciei înţelegerii (duhovniceşti), semn al neştiinţei celei mai de

pe urmă.

Începutul înţelepciunii Dumnezeieşti este liniştea şi blândeţea, care ţin de măsură sufletului mare şi întărit, de cel mai trainic chip al cugetării şi poarta neputinţele omeneşti. „Ci voi, cei tari”, spune Scriptura, „purtaţi neputinţele celor neputincioşi” (Rom. 15, l) şi: „pe cel ce greşeşte îndreptaţi-l cu duhul blândeţii” (Gal. 6, l). Pacea şi răbdarea le numără Apostolul printre darurile Sfântului Duh” (Cuvântul 89). În alt cuvânt Preacuviosul Isaac grăieşte: „Să nu urăşti pe păcătos, căci cu toţii suntem păcătoşi. Dacă tu pentru Dumnezeu te porneşti împotriva lui (a păcătosului), atunci varsa pentru el lacrimi. Dar pentru ce îl urăşti? Urăşte păcatele lui, iar pentru el roagă-te, şi prin aceasta te vei asemăna lui Hristos, care nu S-a mâniat asupra celor păcătoşi, ci se rugă pentru ei. Nu vezi, oare, cum a plâns El pentru Ierusalim? Şi noi, în multe prilejuri, suntem batjocoriţi de diavol. Şi de ce să urâm pe cel batjocorit de diavol, care ne batjocoreşte şi pe noi? Pentru că, omule, urăşti pe păcătos? Pentru că nu-i aşa de drept ca tine? Dar unde este dreptatea, dacă nu ai dragoste? De ce n-ai plâns mai bine, pentru el – ci îl goneşti? Oarecari, ce gândesc despre sine că judecă sănătos despre faptele păcătoşilor şi se mânie pe ei, lucrează astfel din nesocotinţa” (Cuvântul 90).

Mare nenorocire este părerea de sine! Mare nenorocire este lepădarea de smerenie! Mare nenorocire este acea întocmire şi stare sufletească în care aflându-se monahul, fără a fi chemat sau întrebat, mânat de conştiinţa „valorii sale”, începe să înveţe, să acuze, să mustre pe aproapele! Fiind întrebat, refuza să dai sfat şi să-ţi spui părerea, ca unul care nu ştii nimic, sau la mare nevoie, vorbeşte cu cea mai mare chibzuinţa şi modestie, ca să nu te răneşti pe tine cu slavă deşartă şi cu trufia, iar pe aproapele cu un cuvânt greu şi nesocotit. Atunci când, pentru osteneala ta în via poruncilor, Dumnezeu te va învrednici să simţi în suflet râvna Dumnezeiască, atunci vei vedea limpede că râvna aceasta te va îndemna la tăcere şi

smerenie înaintea aproapelui, la iubire faţă de el, la miluirea lui şi la compătimirea pentru el, precum a spus Sfântul Isaac Sirul (Cuvântul 38). Râvna Dumnezeiască este foc, dar care nu aprinde sângele! Ea stinge în acesta aprinderea, aducându-l într-o stare de tihnă (Filocalia rom. vol. VII, Convorbirea Preacuviosului Maxim Capsocalivitul cu Preacuviosul Grigorie Sinaitul). Râvna cugetării trupeşti este întotdeauna împreunata cu aprinderea sângelui, cu năvălirea a numeroase patimi şi închipuiri.

Urmările râvnei oarbe şi neştiutoare, dacă aproapele i se împotriveşte, sunt de obicei, mânia asupra lui, ranchiună, spiritul de răzbunare în felurite chipuri, iar dacă acesta se supune – mulţumirea de sine plină de slavă deşartă, aţâţarea şi înmulţirea cugetării trufase şi a părerii de sine.

Despre luarea-aminte în ceea ce priveşte, citirea cărţilor Sfinţilor Părinţi, despre viaţa monahală

Cărţile Sfinţilor Părinţi despre viaţa monahală trebuie citite cu mare chibzuinţă. Se pare că monahul începător nu poate nicidecum să adapteze cartea la situaţia proprie, ci se lăsa furat, de obicei, de orientarea cărţii. Dacă acea carte cuprinde sfaturi despre liniştire (isihie) şi arata îmbelşugarea roadelor duhovniceşti care pot fi dobândite în pustie, şi în începător se iveşte întotdeauna dorinţă foarte puternică de a se însingura în isihie într-o pustie nelocuită. Dacă se vorbeşte în carte despre ascultarea necondiţionată sub călăuzirea unui Părinte purtător de Duh, şi în începător apare totdeauna dorinţa unei vieţuiri foarte aspre în deplină ascultare faţă de stareţ. Dumnezeu nu a lăsat pentru vremea noastră nici pe unul, nici pe celălalt dintre aceste feluri de vieţuire.

Cărţile Sfinţilor Părinţi scrise despre aceştia, îl pot însă, înrâuri atât de puternic pe începător, încât acesta, din pricina lipsei de experienţa şi a neştiinţei sale, se hotărăşte cu uşurinţă să părăsească locul petrecerii sale, de unde are totul la îndemână spre a se mântui şi a spori duhovniceşte prin împlinirea poruncilor evanghelice, şi

aceasta, de dragul visului de neîmplinit al vieţuirii desăvârşite, care se zugrăveşte în culori vii şi ademenitoare în închipuirea să sfântul Ioan Scărarul spune în Cuvântul despre isihie: „În trapeza bunei obşti se afla întotdeauna un câine oarecare, ce încearcă să răpească din ea o bucată de pâine, adică sufletul, iar apoi fuge, ţinându-l în gură, şi îl mănâncă într-un loc însingurat” (Cuvântul 27).

În cuvântul despre ascultare, acest povăţuitor al monahilor zice: „Celor aflaţi în ascultare, diavolul le sădeşte pofta unor virtuţi peste putere; iar pe cei din liniştire îi îndeamnă la nevoinţe nepotrivite lor. Cercetează mintea ascultătorilor necercaţi şi vei afla acolo gânduri născocite din amăgirea de sine: vei găsi acolo dorinţa de liniştire şi postire nemăsurată, de rugăciune neimprăştiata, de cea mai deplină lipsa de slavă deşartă, de necontenită pomenire a morţii, de neîncetată străpungere a inimii, de desăvârşită neminiere, de tăcere adâncă, de curăţie covârşitoare. Aceştia amăgindu-se, au sărit în zadar (din viaţa de obşte în însingurare adâncă), fără a avea, în sine, ca începători, sus-pomenitele virtuţi, din osebita iconomie a lui Dumnezeu: vrăjmaşul i-a învăţat să tindă spre aceste virtuţi mai înainte de vreme, ca să nu le primească pe ele la vremea lor.

Amăgitorul (diavolul) fericeşte înaintea celor ce se liniştesc iubirea de străini a ascultătorilor, slujirea lor, iubirea de fraţi, împreuna-vietuire, îngrijirea celor bolnavi, ca să-i facă şi pe aceştia lipsiţi de răbdare, ca şi pe cei dintâi” (Cuvântul 4). Îngerul căzut se străduieşte să-i înşele şi să-i atragă la pierzanie pe monahi, îmbiindu-i nu numai cu păcatul în feluritele lui chipuri, ci şi cu virtuţile cele mai înalte, care nu sunt la măsura lor. Nu vă încredeţi, fraţilor, în gândurile voastre, în priceperea voastră, în visele şi aplecările voastre, ori cât de bune vi s-ar părea, oricât de viu v-ar înfăţişa privelişte a celei mai sfinte vieţuiri monahale! Dacă acea mănăstire în care locuiţi va da putinţă de a trăi potrivit cu poruncile evanghelice, dacă nu vă prăvălesc smintelile în păcate de moarte, nu vă

părăsiţi mănăstirea. Suferiţi-i cu îndelunga răbdare neajunsurile, atât duhovniceşti, cât şi materiale; nu cugetaţi în zadar a căuta o arenă de nevoinţe pe care Dumnezeu nu a dăruit-o vremurilor noastre. Dumnezeu voieşte şi cauta mântuirea tuturor. El îi şi mântuieşte întotdeauna pe toţi cei care vor să se mântuiască de la înecul în marea vieţii şi a păcatelor, dar nu o face întotdeauna în corabie sau într-un liman îndemânos şi bine orânduit. El a făgăduit mântuirea de la moarte a Sfântului Apostol Pavel şi tuturor tovarăşilor săi; El a şi dat această mântuire, dar Apostolul şi tovarăşii săi de drum s-au salvat nu pe corabie, care s-a sfărâmat, ci cu mare osteneala; unii înot, alţii pe scânduri şi felurite sfărâmături din corabie.

Ţi-a venit vreun gând bun? Opreşte-te: să nu tinzi nicidecum spre împlinirea lui fără chibzuiala, pe negândite. Simţi în inima vreo insuflare bună? Opreşte-te: nu îndrăzni să te laşi dus de ea. Ia Evanghelia că îndreptar. Cercetează: se potrivesc, oare, gândul tău cel bun şi insuflarea cea bună a inimii tale cu atotsfanta învăţătură a Domnului? Curând vei vedea, că nu este nicio potrivire între binele evanghelic şi binele firii omeneşti căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu răul, şi de aceea însuşi acest bine s-a preschimbat în rău, la fel cum se preface în otravă mâncarea gustoasă şi sănătoasă, atunci când este amestecată cu otrava. Păzeşte-te de a săvârşi binele firii căzute! Săvârşind acest bine, vei hrăni căderea ta, vei hrăni în tine părerea de sine şi trufia, vei atinge cea mai apropiată asemănare cu demonii. Dimpotrivă, săvârşind binele evanghelic, ca un ucenic adevărat şi credincios al Dumnezeului-Om, te vei face asemenea Dumnezeului-Om. „Cel ce îşi iubeşte sufletul său”, a zis Domnul, „şi-l va pierde; iar cel ce îşi urăşte sufletul său în lumea aceasta îl va păstra în viaţa veşnică” (Ioan 12, 25). „Cel ce voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze Mie.

Căci cine nu va voi să îşi scape sufletul, îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine şi pentru

Evanghelie, acela îl va mântui” (Mc. 8, 34 – 35). Domnul porunceşte lepădarea deplină de firea căzută, ura faţă de pornirile ei, nu numai către cele care sunt rele şi la arătare, ci faţă de toate până la una, chiar şi faţă de cele care par bune în aparenţă. Mare nenorocire este a urma dreptăţii firii căzute – cu aceasta se afla împreunata lepădarea de Evanghelie, lepădarea de Răscumpărătorul, lepădarea de mântuire. „Cel ce nu îşi va ura sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu” a zis Domnul.

Tâlcuind cuvintele de mai sus ale Domnului, Marele Varsanufie grăieşte: „Cum se leapădă de sine omul? Doar prin aceea că părăseşte dorinţele fireşti şi urmează Domnului. De aceea şi vorbeşte aici Domnul anume despre ceea ce este firesc, iar nu despre ceea ce este nefiresc; căci dacă cineva are să părăsească doar cele nefireşti, încă nu a părăsit pentru Dumnezeu nimic din cele ale sale, căci cele se sunt împotriva firii nu sunt ale lui. Iar cel care a părăsit cele fireşti pururea strigă dimpreună cu apostolul Petru: „Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie. Cu noi, oare, ce va fi?” (Mt. 19, 27 – 29) şi aude fericitul glas al Domnului, şi prin făgăduinţă se încredinţează de moştenirea vieţii veşnice (Mt. 19, 27 – 29). Ce a lăsat Petru, nefiind bogat, şi cu ce se laudă, dacă nu cu părăsirea dorinţelor sale fireşti?

Căci dacă omul nu va muri faţă de de trup, trăind cu duhul, nu poate să învie cu sufletul. După cum în mort nu se mai afla deloc dorinţe fireşti, ele nu se mai afla nici în cel care a murit duhovniceşte faţă de trup. Dacă ai murit faţă de trup, cum pot trăi în tine dorinţele fireşti? Iar dacă nu ai atins măsura duhovnicească, ci încă mai eşti prunc cu mintea, atunci smereşte-te înaintea învăţătorului ca să te certe cu milă” (Ps. 140, 5) şi fără de sfat „nimic să nu faci (Sirah 32, 20), măcar de ţi s-ar părea lucrul bun la arătare, căci lumina demonilor se întoarce, mai apoi, în întuneric” (Răspunsul 59). Întocmai la fel se poate spune şi despre lumina firii omeneşti căzute. A urma acestei lumini şi a o lăsa să sporească în tine aduce sufletului desăvârşită

întunecare, şi te înstrăinează cu totul de la Hristos. Cel străin de creştinism, este străin de Dumnezeu: „oricine tăgăduieşte pe Fiul nu are nici pe Tatăl” (Ioan II, 23) este un om fără Dumnezeu.

În veacul nostru, îngâmfat de prosperitatea sa, cei mai mulţi dintre oameni, care se proclama pe sine creştini şi mari săvârşitori ai binelui, s-au aruncat spre săvârşirea dreptăţii firii căzute, respingând cu dispreţ dreptatea evanghelică. Aceasta majoritate să bage în urechi caracterizarea Domnului: „Poporul acesta se apropie de Mine cu gura şi cu buzele Mă cinsteşte, dar cu inima este departe de Mine. În deşert mă cinstesc ei, învăţând învăţături ce sunt porunci ale oamenilor” (Mt. 15, 8 – 9). Cel ce lucrează dreptatea omenească este plin de părere de sine, de cugetare semea-a, de amăgire de sine; el propovăduieşte, trâmbiţează despre sine, despre faptele sale, nebagarid nicicum în seamă opreliştea pusă de Domnul (Mat. 6, 1-18); cu ură şi răzbunare plăteşte el acelora care ar îndrăzni să-şi deschidă gura pentru a se împotrivi, oricât de întemeiat şi bine intenţionat dreptăţii lui, se recunoaşte pe sine vrednic şi preavrednic de răsplăţile pământeşti şi cereşti.

Dimpotrivă, lucrătorul poruncilor evanghelice este întotdeauna adâncit în smerenie: punând faţă în faţă măreţia şi curăţia preasfintelor porunci cu felul în care le-a împlinit el însuşi, el recunoaşte întotdeauna acest fel ca fiind în cea mai mare măsură neîndestulător şi nevrednic de Dumnezeu; el se vede pe sine ca meritând muncile vremelnice şi cele veşnice pentru păcatele sale, pentru părtăşia nedesfăcută cu Satana, pentru căderea cea de obşte a tuturor oamenilor, pentru propria lui stăruinţa în cădere; în fine, pentru însăşi plinirea neîndestulătoare şi adesea anapoda a poruncilor. Înaintea oricărui necaz trimis de Dumnezeiască Pronie, el pleacă, smerit, capul, ştiind că Dumnezeu prin necazuri da învăţătura slujitorilor Săi în vremea călătoriei lor pământeşti. Unuia ca acesta îi pare rău pentru vrăjmaşii săi şi se roagă pentru ei ca

pentru nişte fraţi aflaţi sub înrâurirea demonilor, ca pentru nişte mădulare ale aceluiaşi trup, lovite de boala în duhul lor, ca pentru nişte binefăcători ai săi, ca pentru nişte unelte ale Dumnezeieştii Pronii.

(c) Despre vise

Demonii se folosesc de vise pentru a tulbura şi vatămă sufletele omeneşti; chiar şi monahii neîncercaţi, luând aminte la vise, îşi aduc vătămare şi din această pricină trebuie neapărat să arătăm aici ce însemnătate au visele în ceea ce priveşte omul a cărui fire nu este încă înnoita prin Duhul Sfânt.

În vremea somnului omenesc, starea celui ce doarme este astfel rânduită de Dumnezeu, ca orice om se afla într-o deplină odihnă. Aceasta odihnă este atât de deplină, încât omul, pe durata ei, pierde conştiinţa existenţei proprii şi intră într-o stare de uitare de sine. Pe timpul somnului, orice activitate care se face cu efort, în mod deliberat, sub imperiul raţiunii şi al voinţei, conteneşte: rămâne doar acea activitate care este indispensabilă existenţei şi nu poate fi despărţită de aceasta. În corp, sângele îşi continua mişcarea, stomacul mistuie hrana, plămânii respiră, pielea asuda; în suflete continua să se nască gânduri, închipuiri şi simţiri, însă nu dependent de raţiune şi liberul-arbitru, ci prin lucrarea inconştientă a firii. Din asemenea închipuiri, însoţite de o gândire şi simţiri caracteristice, se alcătuieşte visul. El este adesea straniu, dat fiind că nu aparţine sistemului de închipuiri şi cugetări voluntare şi deliberate, ci apare spontan şi de sine stătător, potrivit legii şi necesităţii firii. Uneori visul poartă amprenta incoerentă a cugetărilor şi închipuirilor voluntare, iar uneori constituie o urmare a dispoziţiei sufleteşti. În acest fel, visul în sine însuşi, nu poate şi nu trebuie să aibă nicio însemnătate. Aşadar, este ridicolă şi cu totul ilogică dorinţa unora de a vedea în himerele viselor pe care le au, prevestiri asupra viitorului propriu sau asupra viitorului altora sau vreun oarecare alt tâlc. Cum poate exista un lucru care nu are nicio pricină că să

existe?

Demonii, care au cale liberă spre sufletele noastre în vremea cât suntem treji, au cale liberă spre ele şi atunci când dormim. Şi în vremea somnului, ei ne ispitesc cu păcatul, amestecând cu închipuirea noastră şi închipuirea făurita de ei. De asemenea, văzându-ne că luăm aminte la vise, se silesc să ne facă visele cât mai interesante, iar în noi să stârnească o mai mare atenţie faţă de aceste năluciri, să ne facă, încetul cu încetul, să ne încredem în ele. Această încredere este întotdeauna împreunata cu părerea de sine, iar părerea de sine, falsifica modul în care ne vedem cu mintea pe noi înşine, iar drept urmare, întreaga noastră activitate se lipseşte de dreapta socoteală – exact ce le trebuie demonilor. Celor ce au sporit în părerea de sine, demonii încep să li se arate în chip de îngeri de lumină, în chip de mucenici şi preacuvioşi, chiar şi în chipul Maicii lui Dumnezeu şi al lui Hristos însuşi, fericesc petrecerea lor, le făgăduiesc cununile cereşti, ridicându-i prin aceasta la înălţimea părerii de sine şi a trufiei. Această înălţime este, totodată, şi prăpastia pierzării. Trebuie să ştim şi iarăşi să ştim că în starea noastră, neînnoita încă prin har, nu suntem în stare să vedem alte vise în afară de cele alcătuite de aiurarea sufletului şi de bârfirea demonilor. Aşa cum, în stare de veghe, din firea căzută, răsar în noi, sau sunt aduse de demoni în chip statornic şi neîncetat, cugete şi închipuiri, şi în vremea somnului vedem vise doar prin lucrarea firii căzute şi prin lucrarea demonilor. Aşa cum mângâierea noastră în vreme de trezie sta în străpungerea inimii, care se naşte din conştiinţa păcatelor noastre, din aducerea-aminte de moarte şi de judecata lui Dumnezeu (numai că aceste gânduri apar în noi din harul lui Dumnezeu, care trăieşte în noi, sădit prin Sfântul Botez, şi sunt aduse de îngerii lui Dumnezeu, potrivit stării noastre de oameni aflaţi sub pocăinţă) tot aşa şi în somn, foarte rar, la mare nevoie, îngerii lui Dumnezeu ne înfăţişează fie sfârşitul nostru, fie muncile din iad, fie înfricoşată judecată care

începe odată cu apropierea morţii şi continuă după moarte. Aceste vise ne aduc frică de Dumnezeu, străpungerea inimii, plânsul pentru noi înşine. Asemenea vise se dau, însă, foarte rar unui nevoitor, sau chiar şi unui păcătos vădit şi înrăit, prin osebita şi neştiută iconomie a lui Dumnezeu; sunt date rar nu din zgârcenia Dumnezeiescului har, faţă de noi – nu! Ci din acea pricină, că tot ce se întâmplă cu noi în afară rânduielii obişnuite ne duce la părere de sine şi clătină în noi smerenia, care este neapărat trebuincioasa pentru mântuirea noastră.

Voia lui Dumnezeu, în a cărei împlinire sta mântuirea omului, este înfăţişată în Sfânta Scriptură atât de viu, atât de puternic, atât de amănunţit, că a lucra pentru mântuirea oamenilor prin încălcarea obişnuitei rânduieli a lucrurilor apare ca o faptă de prisos şi nefolositoare. Celui ce a cerut învierea celui mort şi trimiterea lui către fraţii săi spre a-i veşti să treacă de pe calea cea largă pe cea strâmtă, i s-a zis: „Au pe Moise şi pe proroci: să asculte de ei”. Iar când cel ce ceruse aceasta s-a împotrivit: „Nu!… ci dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi”, a primit răspunsul: „Dacă nu ascultă de Moise şi de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva din morţi” (Lc. 16, 27 – 31). Experienţa a arătat că mulţi dintre cei care s-au învrednicit în vis de vedenia vămilor, a înfricoşatei Judecaţi şi a altor lucruri cumplite de dincolo de mormânt, au fost cutremuraţi de vedenie pentru scurt timp, iar apoi au căzut în împrăştiere, au uitat de cele văzute şi au trăit în negrija; dimpotrivă, unii care nu au avut niciun fel de vedenii, ci s-au învăţat cu osârdie în legea lui Dumnezeu, au venit treptat la frică lui Dumnezeu, au atins sporirea duhovnicească şi au trecut din pământească vale a plângerii în fericită veşnicie cu bucuria născută din încredinţarea mântuirii. Sfântul Ioan Scărarul cugeta despre partea pe care o au demonii în visele monahilor, folosind cuvintele de mai jos: „Atunci când părăsim, pentru Domnul, casa şi rudeniile noastre, dându-ne pe noi înşine străinătăţii pentru dragostea lui Hristos, demonii, din

răzbunare, încearcă să ne tulbure prin visuri, arătându-ne rudeniile noastre plângând, fie murind, fie închise, fie strâmtorate pentru noi. Deci, cel ce crede viselor e asemenea celui ce aleargă după umbra să şi încearcă să o prindă. Dracii slavei deşarte se fac, în visuri, proroci. Ei ghicesc că nişte vicleni, cele viitoare şi ni le vestesc mai dinainte, ca împlinindu-se vedeniile să ne minunăm şi să ne înălţăm cu gândul că unii ce ne-am afla deja aproape de darul prorociei. În cei care cred dracului acestuia, el se face adeseori proroc. Iar pentru cei ce-l defaimă, el este pururea mincinos. Duh fiind, el vede cele ce se săvârşesc în cuprinsul văzduhului şi cunoscând pe cineva că moare, vesteşte despre aceasta, în vis, celor uşurei la minte. Dracii nu ştiu nimic din cele viitoare, dintr-o cunoştinţă de mai înainte, altminteri şi vrăjitorii ar fi în stare să ne prezică ceasul morţii.

Demonii se prefac deseori în îngeri de lumină şi în chipuri de mucenici şi ne arată pe aceia venind la noi în visuri. Iar când ne deşteptam, ne afunda în bucurie şi înălţare. Dar aceasta să-ţi fie semnul înşelării (amăgirii drăceşti). Căci îngerii ne arată muncile, judecată şi moartea, iar odată treziţi, ne umplem de cutremur şi tânguire. Când începem să ne plecăm în vis dracilor, ei vor începe să-şi bată joc de noi şi când suntem treji. Cel ce crede visurilor e cu totul necercat. Iar cel ce nu crede nici unora, e cu adevărat filosof. Crede numai celor care-ţi vestesc ţie chinuri şi judecată. Dar dacă acestea îţi pricinuiesc deznădejde, şi ele sunt de la draci" (Sf. Ioan Scărarul, Adaos la cuvântul al 3-lea).

Preacuviosul Casian Romanul povesteşte despre un monah oarecare, de loc din Mesopotamia, cum că ducea o viaţă cât se poate de anahoretica şi postnicească, dar a pierit, amăgit fiind de demoni prin vise. Demonii, văzând că monahul nu prea lua seama la creşterea lui duhovnicească, ci îşi îndreptă toată luarea-aminte spre nevoinţa trupească, au început să-i înfăţişeze vise care, prin reaua viclenie a dracilor, se împlineau în faptă. Atunci

când monahul s-a întărit în încrederea în visele sale şi în sine, diavolul i-a înfăţişat într-un vis măreţ pe iudei desfătându-se de bunătăţile cele cereşti, iar pe creştini chinuindu-se în muncile iadului. Făcând aceasta, demonul – bineînţeles, în chip de lumină sau de oarecare drept al Vechiului Testament – l-a sfătuit pe monah să primească iudaismul spre a avea putinţa de a se împărtăşi de fericirea iudeilor, ceea ce monahul a şi făcut fără să mai întârzie câtuşi de puţin. (Cuvânt despre dreapta socotinţa, Filoc. slav. V, VI).

Cele spuse sunt de ajuns pentru a lămuri iubiţilor noştri fraţi, monahilor din vremea de astăzi, cât de nesocotit lucru este a lua aminte şi, cu atât mai mult, a te încrede în vise, precum şi cumplita vătămare care poate să se nască dintr-o asemenea încredere. Din luarea-aminte la vise totdeauna se furişează în suflet încrederea faţă de ele: de aceea este oprită cu asprime chiar şi această simplă luare-aminte.

Firea înnoită prin Duhul Sfânt se cârmuieşte după cu totul alte legi decât făptura căzută şi împietrită în căderea ei. Cârmuitorul omului înnoit este Duhul Sfânt. „Căci peste aceştia a strălucit harul Dumnezeiescului Duh”, a spus Preacuviosul Macarie cel Mare, „şi S-a sălăşluit în adâncul minţilor: pentru aceştia, Domnul este ca sufletul lor” (Omilia 7, cap. 12). Şi în trezie, şi în somn, ei petrec în Domnul, afară de păcat, afară de gândurile şi închipuirile pământeşti şi trupeşti. Gândurile şi închipuirile lor, care se afla în timpul somnului în afară de cârmuirea raţiunii şi voinţei omeneşti şi lucrează în ceilalţi oameni în mod inconştient, sub impulsul firii, în aceştia lucrează sub îndreptarea Duhului, iar visele lor au o însemnătate duhovnicească. Astfel, dreptul Iosif în vis a fost învăţat despre taina înomenirii lui Dumnezeu-Cuvântul; în vis i s-a poruncit să fugă în Egipt, precum şi să se întoarcă de acolo (Mat. cap. I şi II). Visele trimise de Dumnezeu poartă în ele însele o nebiruită putere de convingere. Această putere de convingere este de înţeles în ceea ce-i priveşte pe sfinţii lui

Dumnezeu, însă de neatins pentru cei aflaţi în lupta cu patimile.

(I) Despre vieţuirea după sfat

Am dat cândva, numele de „fărâmituri” vieţii duhovniceşti pe care Dumnezeiască Pronie a lăsat-o vremii noastre. Ea se întemeiază pe călăuzirea în lucrarea mântuirii prin Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi, cu sfaturile şi cuvintele ziditoare împrumutate de la părinţii şi fraţii vremurilor noastre. În sensul său propriu, aceasta este ascultarea vechilor monahi sub un alt chip, potrivit neputinţei noastre, care este cu precădere sufletească. Vechilor ascultători, povăţuitorii lor purtători de Duh le vesteau neîntârziat şi de-a dreptul voia lui Dumnezeu: acum, monahii sunt siliţi să caute singuri în Scriptură voia lui Dumnezeu, şi de aceea sunt supuşi unor dese şi prelungite nedumeriri şi greşeli. Pe atunci, sporirea era grabnică prin însăşi firea lucrării: acum ea este zăbavnica, iarăşi prin firea lucrării. Aceasta a fost bună voire a Dumnezeului nostru în ceea ce ne priveşte: datori suntem să ne supunem ei şi să ne închinăm înaintea ei cu recunoştinţă.

Viaţa noastră monahala din vremea de acum, călăuzita după Scriptură şi după sfatul părinţilor şi fraţilor, este consacrata de pildă începătorului monahismului, Preacuviosul Antonie cel Mare. El nu a fost în ascultare la vreun stareţ, ci pe când era începător trăia de sine şi luă povata din Scriptură şi de la feluriţi părinţi şi fraţi: de la unul a învăţat înfrânarea, de altul blândeţea, răbdarea, smerenia; de la altul – luarea-aminte cu deadinsul la sine şi liniştirea, străduindu-se să-şi însuşească virtutea fiecărui monah virtuos, arătând ascultare faţă de toţi – după putinţă, smerindu-se înaintea tuturor şi rugându-se lui Dumnezeu neîncetat. (Vieţile Sfinţilor, 17 ianuarie).

Poartă-te şi tu, începătorule, în acelaşi chip! Arata egumenului şi restului conducerii mănăstireşti ascultare nefăţarnica şi nedornica să placă oamenilor, ascultare străină de linguşire şi răsfăţ, ascultare pentru Dumnezeu.

Arata ascultare tuturor părinţilor şi fraţilor în toate cererile lor care nu sunt potrivnice Legii lui Dumnezeu, tipicului şi aşezămintelor mănăstirii, precum şi celor rânduite de conducerea mănăstirii. Însă nu fii nicicum ascultător spre cele rele, de ţi s-ar şi întâmpla să suferi oarecare necaz pentru faptul că n-ai vrut să placi oamenilor şi pentru neclintirea ta.

Sfătuieşte-te cu părinţii şi cu fraţii virtuoşi şi pricepuţi, dar însuşeşte-ţi sfaturile lor cu cea mai mare chibzuinţa şi băgare de seamă. Nu te lasa atras de sfat din prima clipă când începe să lucreze asupra ta! Din pricina împătimirii şi orbirii tale, un sfat pătimaş şi dăunător poate să-ţi placă numai şi numai din pricina neştiinţei şi lipsei tale de experienţă, sau pentru că este pe placul vreunei patimi ascunse, necunoscute ţie, care trăieşte în tine. Cu plâns şi intru suspinarea inimii roagă-l pe Dumnezeu să nu-ţi îngăduie a te abate de la Atotsfanta Lui voie spre a urma voia căzută omenească, a ta sau a aproapelui tău, sfătuitorul tău. În ceea ce priveşte gândurile tale, ca şi gândurile aproapelui, sfaturile acestuia, sfătuieşte-te cu Evanghelia. Slavă deşartă şi părerea de sine iubesc a învăţa şi a povăţui pe alţii.

Ele nu se îngrijesc de vrednicia sfatului lor! Ele nu cugetă că pot aduce aproapelui o rană de nevindecat printr-un sfat prostesc, care este primit de începătorul neîncercat cu o încredere iresponsabilă, intru aprinderea trupului şi a sângelui! Ele au nevoie de succes, indiferent de calitatea acestui succes, oricare ar fi principiul pe care se întemeiază. Ele au nevoie să-l impresioneze pe începător şi să şi-l subordoneze moral! Ele au nevoie de laudă oamenilor! Ele au nevoie să treacă drept stareţi şi învăţători sfinţi, pricepuţi, clarvăzători! Ele au nevoie să-şi hrănească nesătula iubire de slavă deşartă şi trufia. Întemeiată a fost întotdeauna, şi mai ales acum, rugăciunea Proorocului: „Mântuieşte-mă Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împuţinat adevărurile de către fiii oamenilor. Deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele

sau, buze viclene în inimă, şi în inimă au grăit rele” (Ps. II, 2, 3). Cuvântul mincinos şi făţarnic nu poate să nu fie cuvânt rău şi dăunător. Împotriva unei asemenea stări sufleteşti trebuie luate măsuri de precauţie. „Cercetează Dumnezeiască Scriptură”, spune Simeon, Noul Teolog, „şi scrierile Sfinţilor Părinţi, mai ales pe cele despre lucrare, ca punându-le alăturea de cele învăţate şi făptuite de învăţătorul şi stareţul tău să le poţi vedea şi înţelege pe acestea ca într-o oglindă, şi pe cele ce conglăsuiesc cu Scriptura să ţi le însuşeşti şi să le ţii în cuget, iar pe cele mincinoase şi rele să le cunoşti şi să le lepezi, ca să nu fii amăgit. Căci să ştii că în zilele acestea s-au arătat mulţi amăgitori şi dascăli mincinoşi”.

Preacuviosul Simeon a trăit în veacul al zecelea după Naşterea lui Hristos, cu nouă sute de ani înaintea vremurilor noastre – şi iată de atunci, deja, se ridică glasul unui drept în Sfânta Biserică a lui Hristos, tânguindu-se de lipsa adevăraţilor călăuzitori, purtători de Duh, de mulţimea dascălilor mincinoşi. Odată cu scurgerea timpului, s-au împuţinat din ce în ce mai mult povăţuitorii vrednici în ale monahismului. Atunci, Sfinţii Părinţi au început tot mai mult să îndrepte spre călăuzirea după Sfânta Scriptură şi scrierile Părinţilor. Preacuviosul Nil Sorski, trimiţând la Părinţii care scriseseră înaintea lui, spune: „Nu mică nevoinţa este, au zis aceştia, a afla un învăţător neamăgitor pentru această minunată lucrare (adevărata rugăciune monahală a inimii şi minţii). Ei au numit neamăgitor pe acela care are lucrare şi cugetare mărturisită de Sfintele Scripturi şi a dobândit dreapta socoteală duhovnicească. Şi aceasta au mai zis Sfinţii Părinţi, ca şi pe atunci abia se putea găsi un învăţător neamăgitor pentru asemenea lucruri, iar acum, când aceşti învăţători s-au împuţinat peste măsură, ei trebuie căutaţi cu toată osârdia. Iar dacă nu poate fi găsit unul ca acesta, Sfinţii Părinţi au poruncit a ne învăţa din Dumnezeiască Scriptură, ascultând pe Domnul însuşi, care grăieşte: „Cercetaţi Scripturile, şi în ele veţi afla viaţa veşnică”

(Ioan 5, 39). „Căci toate câte s-au scris mai înainte” în Sfintele Scripturi, „s-au scris spre învăţătura noastră” (Rom. 15, 4. Înainte-cuvântare la Tipic sau Predanie).

Preacuviosul Nil a trăit în veacul al XV le-a; el a întemeiat un schit nu departe de Bielo-Ozero, unde se şi îndeletnicea cu rugăciunea în însingurare adâncă. Este foarte folositor pentru stareţii ai vremurilor din urmă să asculte cu ce smerenie şi lepădare de sine vorbeşte Preacuviosul Nil despre povăţuirile pe care le dădea obştii. „Nimeni nu trebuie să tăinuiască din lenevie cuvântul lui Dumnezeu, ci să-şi mărturisească neputinţa şi totodată să nu ascundă adevărul lui Dumnezeu, ca să nu ne facem vinovaţi de încălcarea poruncilor Dumnezeieşti. Nu vom tăinui Cuvântul lui Dumnezeu, ci îl vom vesti pe el. Dumnezeieştile Scripturi şi cuvintele Sfinţilor Părinţi sunt numeroase ca nisipul mării: cercetându-le fără de lenevire, să învăţăm din acestea pe cei ce vin la noi şi au trebuinţă de ele (care cer, care întreabă). Ci mai drept spus: nu învăţăm noi, căci nevrednici suntem de aceasta, ci învaţă fericiţii Sfinţii Părinţi din Dumnezeistile Scripturi” (Predania Preacuviosului Nil Sorski. Nu este de prisos să observăm aici că, deşi Preacuviosul Nil Sorski avea harul lui Dumnezeu, însă nu îndrăznea să tâlcuiască Scriptura de la sine, ci urma tâlcuirii făcute de Părinţi.

Calea smeritei cugetări este singura cale sigură spre mântuire). Iată ce model exemplar pentru povăţuitorii zilelor noastre! El este pe deplin folositor de suflet şi pentru povăţuitor, şi pentru cel povăţuit; el este expresia corectă a sporirii cu măsură; el este unit cu lepădarea părerii de sine, a obrăzniciei şi îndrăznelii nebuneşti în care cad cei ce urmează la arătare lui Varsanufiecel Mare şi altor Părinţi purtători de semne, neavând însă harul Părinţilor. Ceea ce în aceia era semnul îmbelşugatei adăstări în ei a Duhului Sfânt, la aceşti imitatori lipsiţi de judecată şi făţarnici slujeşte ca semn al belşugului de neştiinţă, de amăgire de sine, de trufie, de îndrăzneală! Să rostim cuvântul lui Dumnezeu înaintea fraţilor noştri cu

cea mai mare smerenie şi evlavie cu putinţă, recunoscându-ne prea mici pentru aceasta slujire şi păzindu-ne pe noi înşine de slavă deşartă care îmboldeşte cu putere pe oamenii pătimaşi, atunci când învăţa pe fraţi. Gândiţi-vă că trebuie să dăm răspuns pentru fiecare vorbă deşartă (Mat. 12, 36) – cu cât oare, este mai greu răspunsul pentru cuvântul lui Dumnezeu rostit cu slavă deşartă şi sub imboldul slavei deşarte? „Pierde-vă Domnul toate buzele cele viclene, limba cea grăitoare de lucruri mari, pe cei ce au zis: limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt, cine ne este nouă Domn?” (Ps. II, 4 – 5). Pierde-vă Domnul pe cei ce cauta slava lor, nu slava lui Dumnezeu.

Să ne înfricoşăm de ameninţarea Domnului! Să rostim cuvânt de zidire atunci când o cere trebuinţă de neînlăturat, nu ca nişte povăţuitori, ci că unii care au nevoie de povăţuire şi sârguiesc a se împărtăşi de povăţuirea dată de Dumnezeu în Cuvântul Său cel Atotsfint. „După darul pe care l-a primit fiecare”, glăsuieşte Sfântul Apostol Petru, „slujiţi unii altora, ca nişte buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu. „Dacă vorbeşte cineva, cuvintele sale să fie ca ale lui Dumnezeu”, cu frică de Dumnezeu şi cu evlavie către cuvintele Dumnezeieşti; iar nu ca rostind cuvintele de la sine; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu”, iar nu ca din puterea sa: „că întru toate să se slăvească Dumnezeu, Iisus Hristos” (1 Petru 4, 10 – 11). Cel ce lucrează de la sine, lucrează pentru slavă deşartă, aducându-se pe sine, dimpreună cu cei care îl ascultă, jertfa satanei; cel ce lucrează de la Domnul, lucrează întru slavă Domnului, săvârşind mântuirea sa şi pe a aproapelui prin Domnul, Singurul Mântuitor al oamenilor. Să ne temem a da începătorului vreo povaţă nechibzuită, care nu se întemeiază pe Cuvântul lui Dumnezeu şi pe înţelegerea duhovnicească a Cuvântului lui Dumnezeu.

Mai bine să-ţi recunoşti neştiinţă, decât să te

împăunezi cu ştiinţa vătămătoare de suflet. Să ne păzim de această mare nenorocire – a-l preface pe începătorul lesnecrezător din rob al lui Dumnezeu în rob al omului (1 Cor. 7, 23), atrăgându-l spre a face voia căzută omenească în locul Atotsfintei voi a lui Dumnezeu. (Aici se vorbeşte nu despre ascultarea mănăstirească în cele de afară, nu despre muncile şi ocupaţiile mănăstireşti rânduite de conducerea mănăstirii, ci despre ascultarea duhovnicească, tainică, săvârşită în suflet). Atitudinea plină de modestie a sfătuitorului faţă de cel povăţuit este cu totul alta decât cea a stareţului faţă de ascultătorul necondiţionat, rob pentru Domnul.

Sfatul nu cuprinde în sine condiţia de a fi împlinit neapărat, el poate fi împlinit sau neîmplinit. Asupra sfătuitorului nu atârnă nicio răspundere pentru sfatul lui, dacă l-a dat cu frică de Dumnezeu şi cu smerită cugetare, nu din pornirea sa, ci fiind întrebat şi silit. Nici cel ce a primit sfatul nu este legat de el, ci rămâne la voia şi la chibzuinţa lui să împlinească sau nu sfatul primit. E lesne de văzut: calea sfatului şi a urmării Sfintei Scripturi este potrivită cu vremurile noastre plăpânde. Să băgăm de seamă că Sfinţii Părinţi ne opresc a da sfaturi aproapelui cu de la sine putere, fără ca acesta să o ceară, a da sfat de voia ta fiind semnul că îţi recunoşti ştiinţa şi vrednicia duhovnicească, lucru care estevăditătrufie şi amăgire de sine (Părerea Sfântului mucenic Petru, mitropolitul Damascului şi a altor părinţi). Nu este vorba aici de egumeni şi de mai-marii mănăstirilor, care sunt datori în toată vremea, orice nevoie s-ar întâmpla, chiar nefiind întrebaţi, să povăţuiască obştea pe care o cârmuiesc. (2 Tim. 4, 2). Cercetând alte mănăstiri, însă, ei sunt datori să se călăuzească după sfatul pe care l-a dat Preacuviosul Macarie Alexandrinul, Preacuviosului Pahomie cel Mare. Pahomie l-a întrebat pe Macarie cu privire la povăţuirea obştei şi judecarea ei. Avva Macarie a răspuns: „Învaţă şi judecă pe supuşii tăi, şi nu judecă pe nimeni din ceilalţi” (Din Pateric şi spuse vrednice de pomenire despre avva

Macarie Orăşeanul, cap.2). Aceasta pravilă au păzit-o şi o păzesc toţi intai-statatorii care doresc să placă lui Dumnezeu.

(d) Despre viaţă pustnicească

Să nu rămână ascuns faţă de preaiubiţii fraţi faptul că roadele cele mai înalte ale vieţii monahale cum ar fi anahoreza în adâncul pustiei sau isihia în zăvorâre, precum şi petrecerea pe anga un stareţ purtător de Duh în ascultare necondiţionată faţă de acesta, au fost rânduite nu la întâmplare, nu după voia şi priceperea omenească, ci prin osebita purtare de grijă, hotărâre, chemare şi descoperire Dumnezeiască.

Antonie cel Mare, începătorul monahismului, întemeietorul vieţii pustniceşti, s-a îndepărtat în pustie îmbrăcat fiind deja cu putere de Sus, şi nu altfel decât prin chemarea lui Dumnezeu. Deşi acest lucru nu este arătat limpede în Viaţa lui, însă întâmplările ce s-au succedat în Viaţa Preacuviosului ne-o arată aceasta fără putinţă de tăgadă. Iar despre faptul că în adâncul pustiei a fost povăţuit la cea mai aspră isihie prin glas şi porunca Dumnezeiască este scris în Viaţa lui. (Viaţa Preacuviosului Antonie cel Mare, Vieţile Sfinţilor, 17 ianuarie) şi, Vitae Patrum Patrologia e cursus complectus, T, LXXIII).

Preacuviosului Macarie cel Mare, contemporanul Preacuviosului Antonie, care era cu puţin mai tânăr decât acesta, i s-a arătat un heruvim, arătându-i un şes neroditor şi sălbatic, care avea să fie mai apoi vestitul Schit Egiptean, şi i-a poruncit să se sălăşluiască acolo spre vieţuire, făgăduindu-i că şesul acela pustiu avea să fie locuit de o mulţime de asceţi. (Pateric). Arsenie cel Mare, aflându-se în palatele împărăteşti, el a rugat pe Dumnezeu ca să i se arate calea mântuirii, şi a auzit glas: „Arsenie! Fugi de oameni şi te vei mântui”. Arsenie s-a însingurat în sus pomenitul Schit, înnoindu-şi acolo rugăciunea către Dumnezeu, spre a-l povăţui pe calea mântuirii, şi a auzit iarăşi glas: „Arsenie! Fugi (de oameni), taci, linişteşte-te; acestea sunt rădăcinile nepacatuirii” (Pateric şi Spuse

vrednice de pomenire). Maria Egipteanca a fost chemată la a pustnici în pustia de dincolo de Iordan prin porunca lui Dumnezeu (Vieţile Sfinţilor, 1 aprilie).

Dumnezeu, care i-a chemat la liniştire şi pustnicie pe aleşii Săi, adică pe aceia pe care mai înainte i-a văzut înzestraţi pentru liniştire şi pustnicie, le-a pus înainte asemenea mijloace pentru aceste fel de vieţuire, cum omul nu poate avea prin sine însuşi. Chiar în acele vremi în care monahismul înflorea, în care mulţi erau îndrumătorii purtători de Duh, puţini erau recunoscuţi ca fiind înzestraţi pentru liniştire şi mai cu seamă pentru pustnicie. „Ascultarea adevărată, făcută cu înţelegere", spune Sfântul Ioan Scărarul, „pot să o străbată nu mulţi şi anume aceia care au dobândit mângâierea Dumnezeiască, ce îi îmbărbătează în nevoinţe şi îi ajută în lupte" (Cuvântul 4, cap. 120). „Liniştirea pierde pe cei neîncercaţi" (Cuvântul 27, cap.5). Zăvorâţii şi pustnicii au căzut adesea în cele mai mari nenorociri sufleteşti: şi au căzut în nenorociri aceia dintre ei care s-au zăvorât de voia lor, iar nu chemaţi de Dumnezeu.

În Prolog citim următoarea istorisire: în Palestina era o oarecare mănăstire aşezată la poalele unei stânci mari şi înalte, iar în stâncă să află o peşteră, deasupra mănăstirii. Monahii acelei mănăstiri povesteau: „Cu oarecare vreme mai înainte, cineva din obştea noastră a poftit să vieţuiască în peşteră care este în munte şi i-a cerut aceasta egumenului. Egumenul avea darul dreptei socotinţe. El a zis fratelui: „Fiul meu, cum vrei tu să vieţuieşti singur în peşteră, de vreme ce n-ai biruit câtuşi de puţin cugetele pătimaşe trupeşti şi sufleteşti? Cel ce voieşte să se liniştească trebuie să fie sub călăuzirea unui povăţuitor, nu să se cârmuiască singur pe sine. Tu, fără să fi atins câtuşi de puţin măsura trebuitoare, ceri nemerniciei mele să-ţi îngădui ca să trăieşti singur în peşteră; dar eu socot că tu nu pricepi feluritele curse diavoleşti. Mult mai bine este pentru tine să slujeşti părinţilor că să primeşti ajutor de la Dumnezeu pentru rugăciunile lor şi împreună cu ei să

slăveşti şi să lauzi, la ceasurile rânduite, pe Stăpânul tuturor, decât să te lupţi de unul singur cu cugetele necuvioase şi viclene.

Nu ai auzit tu, oare, ce spune Părintele Ioan, Glăsuitorul de cele Dumnezeieşti, scriitorul Scării: „Vai celui ce vieţuieşte de unul singur: dacă va cădea în desnadejde sau lenevie nu va fi cineva să-l ridice! Iar „acolo unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, sunt şi Eu în mijlocul lor”, a zis Domnul. Astfel i-a vorbit egumenul, însă nu l-a putut desprinde pe călugăr de gândurile cele pierzătoare de suflet. Văzând nebiruita dorinţă a fratelui şi cererile sale stăruitoare, egumenul i-a îngăduit, în cele din urmă, să locuiască în peşteră. La ceasurile rânduite pentru hrana, aceasta îi era adusă la peştera de către cineva din obşte, iar zăvorâtul avea un coş atârnat de o frânghie, pe care îl lasă în jos ca să primească mâncarea. După ce a petrecut el în peştera oarecare vreme, diavolul, care se lupta pururea cu cei ce voiesc a trăi în chip plăcut lui Dumnezeu, a început să-l tulbure ziua şi noaptea prin cugete viclene; iar după câteva zile, luând chip de înger de lumină, i s-a arătat şi i-a spus: „Să-ţi fie spre ştiinţă, ca pentru curăţia şi pentru petrecerea ta cea cu bun obicei, Domnul m-a trimis să slujesc ţie”. Monahul a răspuns: „Ce lucru bun am făcut eu, ca să-mi slujească mie îngerii?” Diavolul a întors cuvânt: „Toate faptele pe care le-ai făcut sunt mari şi înalte. Ai părăsit frumuseţile lumii şi te-ai făcut monah, te osteneşti în posturi, rugăciuni şi privegheri; şi apoi, părăsind mănăstirea, te-ai sălăşluit aici: cum oare să nu slujească îngerii sfinţiei tale?” Prin aceste vorbe, şarpele pierzător de suflete l-a adus în îngâmfare, în trufie şi a început să i se arate mereu.

Odată, a venit la monah un om care fusese prădat de hoţi. Demonul necurat, care, amăgindu-l, i se arată în chip de înger, i-a spus: „Acest om a fost prădat de hoţi; lucrurile furate se afla în cutare loc: spune-i să meargă acolo şi să-şi ia ce este al lui”. Omul, venind la peşteră, s-a închinat, iar

monahul i-a glăsuit de sus: „Bine ai făcut, frate, că ai venit! Eu ştiu: te-a ajuns necazul, fiindcă la tine au venit hoţii, au furat asta şi cealaltă. Nu te întrista! Şi au pus cele furate în cutare loc: mergi acolo şi le vei afla pe toate, şi roagă-te pentru mine!”. Omul s-a minunat, a făcut precum i s-a spus şi a aflat cele furate. El l-a proslăvit pe monah în tot ţinutul acela, spunând că monahul care trăieşte în peştera este proroc. La monah au început să curgă o mulţime de oameni; ascultându-l, ei se minunau de învăţătura pe care le-o dădea sub insuflarea diavolului. El prezicea, şi prezicerile lui se împlineau. Nefericitul a petrecut nu puţină vreme în această amăgire. În a doua zi a celei de-a doua săptămâni după înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos, spurcatul demon s-a arătat monahului şi i-a zis: „Afla părinte, ca pentru vieţuirea ta cea neprihănită şi întocmai cu a îngerilor, vor veni alţi îngeri şi te vor înaltă, în trup fiind, la cer: acolo te vei îndulci, dimpreună cu toţi îngerii, de privelişte negrăitei frumuseţi a Domnului”. Spunând acestea, demonul s-a făcut nevăzut. Însă Iubitorul de oameni şi Multmilostivul Dumnezeu, Care nu vrea pierzarea omului, a insuflat în inima monahului ca să vestească despre cele întâmplate egumenului. Atunci când a venit fratele care aducea de obicei hrana zăvorâtului, acesta, ivindu-se din peşteră, i-a zis: „Frate! Mergi de spune egumenului să vină încoace”. Fratele a dus vorba egumenului. Egumenul s-a grăbit să vină: a urcat pe o scară până în peşteră, la zăvorât, şi i-a zis: „Din ce pricina, fiul meu, mi-ai poruncit să vin încoace?” Acesta a răspuns: „Ce-ţi voi răsplăti ţie, părinte sfinte, pentru toate câte ai făcut pentru nevrednicia mea!”. Egumenul a zis: „Ce bine ţi-am făcut eu ţie?” Monahul zise: „Cu adevărat, părinte, prin mijlocirea ta eu m-am învrednicit de multe şi mari bunătăţi. Tu m-ai îmbrăcat în chipul cel îngeresc; prin mijlocirea ta văd îngeri şi mă învrednicesc de împreunavorbirea cu ei; prin mijlocirea ta am primit darul străvederii şi al proorociei!”. Egumenul, auzind acestea, s-a minunat şi a spus: „Nefericitule! Oare tu vezi îngeri? Oare

tu te-ai învrednicit de darul străvederii? Vai ţie, nefericitule! Oare nu ţi-am spus eu ţie: nu te du în peşteră, ca să nu te amăgească demonii”. Spunând egumenul acestea, fratele i-a întors cuvarit astfel: „Nu spune aceasta, cinstite părinte! Pentru sfintele tale rugăciuni văd eu îngeri: mâine chiar voi fi înălţat de ei la cer, cu trupul meu. Să ştie sfinţia ta, că vreau să cer de la Domnul Dumnezeul nostru ca să te ia şi pe tine îngerii, ca să fii şi tu cu mine în slava cerească”. Auzind acestea, egumenul i-a spus cu glas ameninţător: „Eşti amăgit de demon, nefericitule! Totuşi, dacă am venit încoace, nu voi pleca de aici: am să rămân aici ca să văd ce se va întâmpla cu tine. Pe demonii cei spurcaţi, pe care tu îi numeşti îngeri, eu nu îi văd; ci tu, atunci când îi vei vedea că au venit, să-mi spui”. Egumenul a poruncit să fie trasă scară şi a rămas în peştera cu cel înşelat, petrecând în post şi neîncetată cântare de psalmi. Atunci când a venit ceasul în care cel înşelat nădăjduia să se înalţe la ceruri, acesta i-a văzut pe demoni venind şi a zis: „Au venit, părinte”. Atunci egumenul l-a îmbrăţişat şi a strigat: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ajuta robului Tău celui înşelat şi nu îngădui necuraţilor demoni să pună stăpânire pe el”. Pe când egumenul spunea acestea, dracii l-au înhăţat pe cel înşelat şi au început să-l tragă, silindu-se să-l smulgă din îmbrăţişarea egumenului. Egumenul i-a certat pe draci. Aceştia, smulgând mantia de pe cel înşelat, au pierit. Mantia a fost văzută înălţându-se în văzduh la înălţime până ce a pierit din vedere. După scurgerea a de ajuns de multă vreme, mantia s-a arătat iarăşi zburând în jos şi a căzut pe pământ. Atunci, bătrânul i-a zis celui înşelat: „Nebunule şi nefericitule! Vezi ce au făcut demonii cu mantia ta? Aşa hotărâseră să facă şi cu tine. Hotărâseră să te înalţe în văzduh, ca pe Simon magul – şi să-ţi dea drumul jos, ca să te sfărâmi şi să-ţi dai nevoiaşul tău suflet într-un chip nenorocit”. Egumenul i-a cherriat pe monahi, le-a poruncit să aducă scară, l-a scos pe înşelat din peştera în mănăstire şi l-a rânduit spre slujire la brutărie, la bucătărie şi la alte

ascultări mănăstireşti, ca să se smerească gândurile lui. În acest chip l-a mântuit el pe fratele” (Prolog, 9 ianuarie).

În grea ispita au căzut din pricina intrării prea de timpuriu în zăvorâre şi compatrioţii noştri, Preacuvioşii Isachie (Patericul Lavrei Pecerska şi Vieţile Sfinţilor, 14 februarie) şi Nichita (Patericul Lavrei Pecerska şi Vieţile Sfinţilor, 31 ianuarie) ai Lavrei Pecerska. Vrednic de luare aminte în viaţa Preacuviosului Isaachie, trăitor în aceleaşi vremuri cu Preacuvioşii Antonie şi Teodosie, este faptul că el s-a zăvorât de voia lui. El se nevoia trupeşte cu mare asprime; năzuinţa spre o nevoinţă încă şi mai aspră i-a insuflat gândul de a se zăvora într-una din cele mai strâmte peşteri ale mănăstirii Pecerska din Kiev. Se hrănea cu prescura şi bea numai apă, iar această hrană sărăcăcioasă o primea din două în două zile. Nevoindu-se trupeşte cu atâta asprime şi neavând destulă cercare în ce priveşte nevoinţa şi lupta duhovnicească, era cu neputinţă să nu pună preţ pe nevoinţa în sine. Îndeobşte, ispita cu care îl bântuiesc demonii pe nevoitor se întemeiază pe starea lui lăuntrică. „Dacă omul însuşi, spune Preacuviosul Macarie Egipteanul, „nu da pricina satanei să-l supună înrâuririi, satana, nu poate nicicum să pună stăpânire pe el cu de-a silă „(Cuvântul 4, cap. 2).

Demonii i s-au înfăţişat lui Isachie în chip de îngeri de lumină; unul dintre ei era mai strălucitor decât ceilalţi; demonii l-au numit pe acesta Hristos şi au cerut nevoitorului să se închine lui. Prin închinarea cuvenită numai lui Dumnezeu şi pe care a dat-o, însă, diavolului, nevoitorul s-a supus demonilor, care l-au muncit prin săltarea silită a trupului (dănţuire) până ce l-au lăsat pe jumătate mort. Preacuviosul Antonie, care-i slujea zăvorâtului, a venit la el cu hrana obişnuită; însă, văzând că zăvorâtul nu scoate niciun cuvânt şi înţelegând că s-a întâmplat cu el ceva aparte, a spart, cu ajutorul altor monahi, intrarea, care era închisă cu totul, intrând în peştera lui Isaachie. L-au scos pe acesta afară ca pe un mort şi l-au pus înaintea peşterii; băgând, însă, de seamă

că mai trăieşte încă, l-au aşezat în chilie pe pat. Preacuvioşii Antonie şi Teodosie îl îngrijeau cu rândul. Din pricina ispitei, Isaachie rămăsese slăbănogit cu mintea şi cu trupul: nu putea să stea în picioare, nici să şadă, nici să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă, fiind întins; vreme de doi ani a zăcut nemişcat, mut şi surd. În al treilea an a început să vorbească şi a cerut să fie ridicat şi pus în picioare. A început, apoi, să umble ca un copil mic, însă nu a arătat niciun fel de dorinţa său gând să meargă la biserică; acolo l-au dus abia-abia şi numai cu sila; încetul cu încetul, a început să stea în biserica lui Dumnezeu. Mai apoi, a început să meargă şi la trapeza, şi s-a deprins puţin câte puţin, să mănânce: în cei doi ani cât zăcuse în nemişcare, nu pusese în gura nici pâine, nici apă. În cele din urmă, s-a liberat cu desăvârşire de înfricoşată şi uimitoarea pecete pe care o lăsase asupra lui arătarea şi lucrarea demonilor. Dar până la sfârşitul vieţii sale, Preacuviosul Isaachie a atins o înaltă măsură a sfinţeniei.

Preacuviosul Nichita era mai tânăr decât Preacuviosul Isaachie, însă a trăit în aceleaşi vremuri ca acesta. Mânat de râvnă, el a cerut egumenului să-l blagoslovească la nevoinţa zăvorârii. Egumenul – pe atunci era egumen Preacuviosul Nikon – l-a oprit, spunându-i: „Fiul meu! Nu-ţi este de folos ţie, om tânăr, să petreci în nelucrare. Mai bine să trăieşti cu fraţii: slujindu-le, nu te vei lipsi de plata ta. Însuţi ştii cum a fost înşelat de diavol Isaachie, pe când era zăvorât: ar fi pierit, dacă un har neobişnuit al lui Dumnezeu nu l-ar fi mântuit, pentru rugăciunile Preacuvioşilor Părinţilor noştri, Antonie şi Teodosie”. Nichita a răspuns: „Eu nu mă voi lăsa nicicum amăgit de unele ca acestea, ci voiesc să stau cu tărie împotriva meşteşugirilor demonilor şi să-l rog pe Iubitorul de oameni Dumnezeu ca să mă învrednicească de darul facerii de minuni ca pe Isaachie zăvorâtul, care săvârşeşte până acum multe minuni”. Egumenul a zis iarăşi: „Dorinţa ta îţi este mai presus de putere; ia seama, că nu cumva, înălţându-te, să cazi. Eu îţi poruncesc, dimpotrivă, să

slujeşti obştii, şi vei primi cununa de la Dumnezeu pentru ascultarea ta”. Nichita, atras de o puternică râvna către viaţa de zăvorât, nu a vrut nicicum să ia aminte la spusele egumenului. El şi-a împlinit gândul: s-a închis pe sine în zăvorâre, petrecând acolo şi rugându-se fără a ieşi nicăieri. După o anumită vreme, a auzit o dată, la vremea rugăciunii, un glas care se ruga împreună cu el şi a simţit o bună mireasmă neobişnuită. Amăgindu-se, şi-a spus în sinea sa: „Dacă acesta n-ar fi fost înger, nu s-ar fi rugat împreună cu mine şi nu s-ar fi simţit bună mireasmă a Sfântului Duh”. După aceea, Nichita a început să se roage cu osârdie, zicând: „Doamne, arată-Te mie în chip înţelegător, ca să te văd pe Tine”. Atunci s-a făcut către el glas: „Eşti tânăr! Nu mă voi arăta ţie, că nu cumva, înălţându-te, să cazi”. Zăvorâtul a răspuns cu lacrimi: „Doamne! Nu voi cădea nicicum în înşelare, căci egumenul m-a învăţat să nu iau aminte la înşelarea drăcească, ci voi face tot ce-mi porunceşti”. Atunci, şarpele pierzător de suflete, luând putere asupra lui, a zis: „Nu este cu putinţă omului să mă vadă, aflându-se în trup; ci, iată! trimit pe îngerul meu, ca să petreacă împreună cu tine: împlineşte voia lui”. Spunând acestea, a stat înaintea zăvorâtului un demon în chip de înger. Nichita a căzut la picioarele lui, închinându-se ca unui înger. Dracul a spus: „De acuma nu te mai ruga, ci apucă-te de citit cărţi: prin acestea, vei intra într-o necontenită împreuna-vorbire cu Dumnezeu şi vei primi puterea de a da cuvânt folositor de suflet, celor ce vin la tine, iar eu îl voi ruga neîncetat pe Ziditorul tuturor pentru mântuirea ta”. Zăvorâtul, încrezându-se în aceste vorbe, s-a amăgit şi mai mult: a încetat să se mai roage, se îndeletnicea cu cititul, îl vedea pe demon rugându-se neîncetat şi se bucura socotind că un înger se roagă pentru el. Mai apoi, a început să stea de vorbă mult despre Scriptură cu cei ce veneau la el şi să propovăduiască asemenea zăvorâtului din Palestina. Slavă lui s-a răspândit printre oamenii lumeşti şi chiar la curtea marelui cneaz. De fapt, el nu prorocea, ci le spunea celor

ce veneau la el, încunoştinţat fiind de către demonul ce vieţuia cu el, unde erau puse lucrurile furate şi cele ce se petreceau în locuri depărtate.*

— În timpurile noastre, se afla în Moscova, într-un azil de nebuni, un asemenea proroc, la care se strângea o mulţime de curioşi – Ivan Iakovlevici. Un oarecare monah a fost vizitat de nişte moscoviţi, care au început să-l laude pe „prorocul" lor. Şi spuneau că s-au convins din proprie experienţă de înainte-vederea lui, întrebându-l despre o rudă a lor, care se afla că ocnaş în Nercinsk. Ivan Iakovlevici n-a dat răspuns vreme de un ceas. Atunci când cei ce-l întrebaseră au început să-l zorească. el le-a zis: „Departe-i până la Nercinsk?" Ei au răspuns: „Mai mult de 6.000 de verste". „Apoi degrabă ajungi acolo?" – a întors cuvânt „prorocul". Răspunsul lui a fost ca exilatului i se roseseră picioarele până la sânge. După oarecare vreme, cei care întrebaseră au primit de la ruda din Nercinsk o scrisoare în care acesta descria situaţia să grea şi amintea şi faptul că picioarele îi fuseseră roase de lanţuri până la sânge". „Închipuiţi-vă ce clarviziune la Ivan Iakovlevici!" cu această exclamaţie şi-au încheiat moscoviţii povestirea. Monahul a răspuns: „Nu-i vorba aici de nicio clarviziune, ci de o le-atura bătătoare la ochi cu duhurile căzute. Sfântului Duh nu-i trebuie vreun răgaz: El vesteşte fără întârziere tainele, atât pământeşti cât şi cereşti. Ivan Iakovlevici l-a trimis pe demonul aflat pe lângă el din Moscova în Nercinsk şi care a adus o mărturie deşartă, materialnica, spre a îndestula slava deşartă a „proroculuiˮ şi curiozitatea oamenilor trupeşti care îl întrebaseră. Sfântul Duh vesteşte întotdeauna lucruri duhovniceşti, ca unul ce se târâse după căderea sa în patimi păcătoase şi materializate!". Ca pildă a lucrării şi caracterului inaite-vederii sfinte, dăruiteite de Dumnezeu, înfăţişam o intamlare vrednică de luare-aminte din istoria bisericească. Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei, înştiinţându-l pe Ammonie despre fugă sa de

împăratul Iulian Apostatul, vorbeşte: «În vremea aceea i-am văzut pe marii bărbaţi ai lui Dumnezeu – Teodor, întâi-stătătorul mănăstirii Tabenisioţilor şi Pammon, avva monahilor care trăiau în împrejurimile Antinoei. Hotărând să mă ascund la Teodor, m-am suit în barca lui, care era acoperită din toate părţile; Pammon ne-a întovărăşit dintr-un simţământ de cinstire. Vântul nu era prielnic, eu mă rugam intru strâmtorarea inimii; monahii lui Teodor, ieşind pe mal, au tras barca. „Avva Pammon, văzând întristarea mea, mă mângâia. Eu i-am răspuns: crede-mă că nu are inima mea atâta bărbăţie în vreme de pace câtă are în vreme de prigoană: căci pătimind pentru Hristos şi întărit fiind prin harul Lui, nădăjduiesc cu atât mai mult că primesc de la El mare milă, de aş fi şi ucis”. Nici nu mi-am terminat cuvintele, ca Teodor s-a uitat la Avva Pammon şi a zâmbit; Pammon s-a uitat la rândul său la el, zâmbind. Eu i-am zis: „De ce râdeţi de cuvintele mele, mă învinuiţi oare de frică?” Teodor, întorcându-se către Pammon, zice: „Spune Patriarhului pricina rasului nostru”. Pammon a răspuns: „Ţie ţi se cuvine această”. Atunci, Teodor a spus: „În acest ceas, Iulian a fost ucis în Persia, după cum a prezis despre el Dumnezeu: „bărbatul dispreţuitor şi asupritor şi semeţ nimic nu va săvârşi”. (Avac. 4, 5). Se va scula împărat creştin, bărbat ales, dar zilele lui vor fi scurte. De aceea, nu te afunda în Tebaida, nu te osteni, ci te întoarce, în taină, în întâmpinarea noului împărat: te vei vedea cu el în cale, te va primi cu multă bunăvoinţă şi te vei întoarce la Biserica ta, iar pe el îl va lua degrabă Dumnezeu din această viaţa”. Aşa sau şi întâmplat toate” (Sancti Athanasii, Opera omnia, tom. 2, pag. 979 – 982).

Astfel, l-a înştiinţat pe marele cneaz Iviaslav, despre uciderea lui Goleb, cneazul de Novgorod, sfătuindu-l a-l trimite în Novgorod pe fiul său, ca să fie cneaz. Acest lucru a fost de ajuns pentru mireni ca să-l ţină de proroc pe zăvorât. Este vrednic de luare-aminte faptul ca mirenii şi chiar monahii lipsiţi de dreapta socoteală duhovnicească

sunt aproape totdeauna atraşi de amăgitori, făţarnici şi oameni care se găsesc în înşelare drăcească, recunoscându-i de sfinţi şi harismatici. Nimeni nu se putea măsura cu Nichita în cunoaşterea Vechiului Testament; însă nu suferea Noul Testament şi niciodată nu se folosea în cuvintele sale de Evanghelie şi de Epistolele Apostolice, nici nu îngăduia cuiva dintre cei care-l cercetau să-i pomenească vreun rând din Noul Testament. Din pricina acestei orientări ciudate a învăţăturii lui, părinţii mănăstirii Pecerska din Kiev au priceput că este înşelat de demon. Pe atunci, în mănăstire se aflau mulţi – monahi sfinţi, împodobiţi cu daruri harice. Cu rugăciunile lor, ei l-au gonit pe diavol de la Nichita; Nichita a încetat să-l mai vadă. Părinţii l-au scos pe Nichita din zăvorâre şi i-au cerut să le spună ceva din Vechiul Testament; dar el s-a jurat că niciodată n-a citit acele cărţi, pe care mai înainte le ştia pe dinafară. S-a arătat că uitase să şi citească din pricina urmărilor înşelării drăceşti, şi abia l-au deprins iar, cu mare osteneala, să citească, Adus în sine prin rugăciunile Sfinţilor Părinţi, el şi-a cunoscut şi şi-a mărturisit păcatul, a plâns pentru el cu lacrimi amare, a atins o măsură înaltă a sfinţeniei şi darul facerii de minuni prin vieţuirea smerită în mijlocul obştei. În cele din urmă, Sfântul Nichita a fost hirotonit episcop de Novgorod.

Experienţele mai noi întăresc cele arătate cu limpezime de experienţele vremurilor trecute. Înşelarea astfel se numeşte, pe limba monahilor, amăgirea de sine unită cu amăgirea drăcească – este şi acum o urmare statornică a retragerii mai înainte de vreme într-o adâncă însingurare ori a unei nevoinţe deosebite în singurătatea chiliei. Pe vremea când scriitorul acestor sfaturi ascetice, tânăr fiind, mergea prin anii 18241825, în lavra Aleksandru Nevski spre a se sfătui în legătură cu gândurile sale cu monahul Ioanichie, lumânărarul lavrei, ucenicul stareţilor Teodor şi Leonid, la acest monah veneau pentru sfat duhovnicesc, mulţi mireni care duceau o viaţă ascetică (Monahul Ioanichie era rudă de sânge cu stareţul Teodor.

După sfârşitul acestuia, el nu a rupt legătură cu Leonid, şi în cele din urmă, pentru a vieţui împreună cu el, s-a mutat în sihăstria Obţinei). Venea la el şi un soldat din regimentul Pavlovski, Pavel pe numele său, întors de curând din schisma rascolnicilor, fost, mai înainte, învăţător al acestora, om cu oarecare ştiinţă de carte. Faţa lui Pavel strălucea de bucurie. El, însă, din pricina râvnei foarte puternice care se aprinsese în el, s-a aruncat la o nevoinţă trupească lipsită de măsură şi nepotrivită cu firea lui, având multe lipsuri în vederile sale despre nevoinţa sufletească. Odată, Pavel stătea noaptea la rugăciune. Deodată, în jurul icoanelor s-a ivit o lumină cu strălucire de soare, şi în mijlocul acelei lumini – un porumbel alb, strălucitor. Din porumbel s-a făcut auzit un glas: „Primeşte-mă: eu sunt Sfântul Duh; am venit să te fac lăcaş al meu”. Pavel a încuviinţat cu bucurie. Porumbelul a intrat în el prin gură, iar Pavel, istovit de post şi priveghere, a simţit deodată în sine, lucrând cu putere, patima desfrânării: a părăsit rugăciunea, a fugit la bordel. Patima lui nesăţioasa era cu neputinţă de ostoit. Toate bordelurile şi toate prostituatele pe care şi le putea îngădui deveniseră pentru el a doua familie. În cele din urmă, şi-a venit în fire. Amăgirea sa de către arătarea drăcească şi întinarea să datorată urmărilor înşelării le-a descris într-o scrisoare către ieroschimonahul Leonid, care trăia pe atunci în mănăstirea Aleksandru Svirsk.

În scrisoare străbătea înalta stare duhovnicească de mai înainte a celui căzut. Sus-pomenitul tânăr era pe atunci ucenic de chilie al ieroschimonahului Leonid (anii 1827 – 1828), şi citea, cu binecuvântarea stareţului, scrisoarea lui Pavel. În primăvara anului 1828, ieroschimonahul Leonid s-a mutat din mănăstirea Svirsk mai întâi în pustia Ploscensk, iar apoi în Pustia Obţinei. El a fost însoţit de ucenicul său de chilie, care a cercetat, cu acest prilej, câteva mănăstiri din eparhiile Kaluga şi Orlov. Pe când se afla în vestita pustie Bieloberejsk, era slăvit pentru nevoinţele sale monahul rasofor Serapion, care

văzuse un înger în timpul pravilei sale de chilie. Nu numai mirenii, ci şi monahii – dat fiindcă la noi în Rusia domneşte nevoinţa trupească, iar în ce priveşte pe cea sufletească aproape că s-a pierdut şi pomenirea ei – îl proslăveau pe Serapion, socotindu-l ca pildă de viaţa monahală. În anul 1829, Serapion s-a mutat, din pricina zdruncinării sale sufleteşti, în Pustia Obţinei, spre a se călăuzi după sfaturile ieroschimonahului Leonid.

În timpul uneia din sfătuirile sale cu stareţul, i-a smuls acestuia o parte însemnată din barbă. Serapion, căruia i se rânduise a locui în schitul Pustiei Obţină, din cinstire pentru slavă sa de nevoitor, a venit o dată, noaptea, la întâi stătătorul Schitului, Ieromonahul Antonie, vestindu-l ca Ioan Botezătorul i se arătase, poruncindu-i să-i înjunghie pe Antonie, pe ieroschimonahul Leonid, pe ieroschimonahul Gavriil şi pe moşierul Jeliabovski, care era atunci oaspete al schitului. „Dar unde ţi-e cuţitul?” l-a întrebat isteţul şi neînfricatul Antonie. „N-am cuţit”, a răspuns înşelatul. „Apoi ce-ai venit să tai fără cuţit?” – i-a întors cuvântul Antonie şi l-a închis în chilie pe cel înşelat, pe care a trebuit să-l trimită la casa de nebuni, unde s-a şi sfârşit. Pare-se că înainte de moarte, Serapion şi-ar fi venit în fire şi ar fi plecat cu nădejde de mântuire.

Trebuie să băgăm de seamă, că duhul căzut, voind să pună stăpânire pe nevoitorul lui Hristos, nu lucrează ca unul ce are putere, ci caută să atragă învoirea omului la înşelarea ce i se pune înainte, şi, primind această învoire, pune stăpânire pe cel ce i-a dat-o. Sfântul David, zugrăvind bântuirea îngerului căzut asupra omului, arata adevărul întocmai, atunci când spune: „Pândeşte, ca să apuce pe sărac, să apuce pe sărac dacă-l va trage pe el în latul lui” (Ps. 9, 30). „Sfântul Duh lucrează cu de la Sine putere, ca un Dumnezeu; vine atunci când omul care s-a smerit şi s-a micşorat pe sine nu-i aşteaptă nicicum venirea. Deodată schimba mintea, schimba şi inimă. Prin lucrarea sa cuprinde întreaga voinţa şi toate puterile omului, care nu are putinţă de a chibzui asupra lucrării care se săvârşeşte

cu el.

Harul, atunci când este în cineva, nu-i arăta nimic din cele obişnuite sau dintr-ale Scripturi ci îl învaţă în chip tainic care nu le-a văzut şi nu ţi le-a închipuit niciodată. Atunci, mintea deprinde în chip ascuns tainele înalte şi ascunse pe care, potrivit Dumnezeiescului Pavel, nu le poate vedea ochiul omenesc, nici mintea nu poate, de la sine, să le atingă... Mintea omenească, prin sine însăşi, fără a fi unită cu Domnul, chibzuieşte după puterea ei. Iar atunci când se uneşte cu focul Dumnezeirii şi cu Sfântul Duh, atunci este cu totul stăpânit de Dumnezeiască Lumină, se face cu totul lumină, se aprinde în flacără Atotsfantului Duh, se umple de înţelegere Dumnezeiască, şi îi este cu neputinţă, în flacără Dumnezeirii, să cugete la ale sale sau la cele pe care le-ar voi". Astfel grăia Preacuviosul Maxim Capsocalivitul, Preacuviosului Grigorie Sinaitul. (Filoc. rom., vol. VII).

Dimpotrivă, în timpul arătărilor drăceşti totdeauna îi este lăsată omului libertatea de a chibzui asupra arătării, dacă să o primească sau nu. Aceasta reiese din încercările demonului de a-i amăgi pe sfinţii lui Dumnezeu. O dată, atunci când Preacuviosul Pahomie cel Mare petrecea în însingurare, în afară de zarva mănăstirii, i s-a înfăţişat diavolul intru lumină mare, zicând: „Bucură-te, Pahomie. Eu sunt Hristos, şi am venit la tine ca la un prieten al meu". Sfântul, chibzuind în sine, şi-a spus: „Venirea lui Hristos la om este unită cu bucuria, în chip străin de frică. În acel ceas pier toate cugetările omeneşti: atunci, mintea toată, aţinteşte cu privirea pe Cel văzut. Ci eu, văzându-l pe acesta care mi se înfăţişează, mă umplu de tulburare şi de teamă. Acesta nu este Hristos, ci satana".

Chibzuind astfel, Preacuviosul i-a spus cu îndrăznire celui ce i se arătase: „Diavole! Pleacă de la mine: blestemat să fii tu, şi vedenia ta şi răutatea viclenelor tale gânduri". Diavolul a pierit fără întârziere, umplând chilia de putoare. (Vieţile sfinţilor, 15 mai).

Nu este cu putinţă omului care se afla încă pe

tărâmul cugetării trupeşti, care nu a primit o cugetare duhovnicească asupra firii omeneşti căzute, să nu pună oarecare preţ pe faptele sale şi să nu recunoască în sine o oarecare vrednicie, oricâte vorbe smerite ar rosti şi oricât de smerit ar părea la arătare unul ca acesta. Adevărata smerenie nu stă în firea cugetării trupeşti, fiindu-i acesteia cu neputinţă: smerenia ţine de înţelegerea duhovnicească, Preacuviosul Marcu Ascetul spune: „Cei care nu se socotesc pe sine datornici către orice poruncă a lui Hristos, cinstesc trupeşte legea lui Dumnezeu, neînţelegând cele ce zic, nici cele pe care se întemeiază: de aceea ei socotesc că împlinesc legea desăvârşit prin fapte” (Cuvânt despre legea duhovnicească, cap.34).

Din cuvintele Preacuviosului Părinte se arata limpede că cel care recunoaşte în sine vreun lucru bun, se afla în stare de amăgire de sine. Această stare de amăgire de sine slujeşte ca temei pentru înşelarea demonică: îngerul căzut îşi află adăpost în înţelegerea greşită, trufaşă a creştinului, la care se adăugă lesne şi amăgirea sa, iar prin amăgire îl supune pe om stăpânirii sale, aruncându-l în aşa-numita înşelare demonică. Din experienţele arătate mai sus se vede că niciunul din cei înşelaţi nu s-a socotit pe sine nevrednic de vederea îngerilor, aşadar a recunoscut în sine o oarecare vrednicie. Nici nu poate cugetă astfel despre sine omul trupesc şi sufletesc. De aceea au şi zis Sfinţii Părinţi îndeobşte despre toţi nevoitorii lipsiţi de deprindere îndestulătoare cu lucrarea sufletească şi neadumbriţi de har, ca pe pe aceştia liniştirea îi pierde.

Pilduitoare este purtarea Preacuvioşilor Varsanufie cel Mare şi a tovarăşului său de nevoinţe Ioan Prorocul (care erau ei înşişi zăvoraţi în chinovia avvei Serid, pentru că tot vorbim despre zăvoraţi şi liniştire). Întreaga obşte a acelei mănăstiri, sau cel puţin, cea mai mare parte a obştii, se călăuzea după povăţuirile acestor mari bine plăcuţi ai lui Dumnezeu, plini din belşug de Duhul Cel Dumnezeiesc; se călăuzea după poveţele lor însuşi egumenul Serid, pe care Varsanufie cel Mare îl numea fiu. Serid, îl slujea de

altfel, pe sfântul Stareţ, care petrecea închis cu desăvârşire în chilie, primind la sine doar pe Serid şi prin aceasta dând răspunsuri scrise celorlalţi fraţi. Călugării mănăstirii, călăuziţi de cuvintele ziditoare ale bărbaţilor insuflaţi de Dumnezeu, au arătat sporire duhovnicească grabnică şi îmbelşugată. Unii dintre ei au devenit buni pentru viaţa în zăvorâre, la care au şi fost chemaţi de Dumnezeu, Cel care văzuse dinainte înzestraea lor. Astfel, Varsanufie cel Mare i-a prevestit lui Ioan de la Berseba că lui i-a fost mai dinainte rânduită de Dumnezeu liniştirea, şi pregătindu-l pe acest monah prin vieţuirea după poruncile evanghelice în mijlocul obştei călugăreşti, în cuptorul ascultării, la vremea potrivită, arătată de Dumnezeu, l-a adus la zăvorâre. (Răspunsurile 1 – 54).

Din schimbul de scrisori dintre Marele Varsănufie şi Ioan de la Berseba se poate vedea ca Ioan era înviforat de cugete pătimaşe şi după intrarea în zăvorâre. Alţi monahi cărora le-a fost îngăduita zăvorârea erau şi mai tulburaţi de patimi; dar zăvorârea nu le-a fost oprită. Dimpotrivă, Preacuviosului Avva Dorotei, care se deosebea atât prin înţelepciunea lumească, precum şi prin cea duhovnicească, prin înzestrarea de a călăuzi pe alţi monahi şi care arătase cu fapta acest dar duhovnicesc, stareţii purtători de Duh i-au oprit zăvorârea, oricât ar fi dorit-o el. „Liniştirea”, i-au spus ei, „da omului pricină de cugetare semeaţă mai înainte ca el să se fi dobândit pe sine, adică să fie neprihănit. Doar atunci are loc adevărata liniştire, când omul a purtat deja crucea. Şi astfel, dacă vei pătimi împreună cu aproapele, vei primi ajutor; iar dacă te vei ţine deoaparte de împreuna-patimire, voind să intri în cele ce sunt mai presus de măsura ta, să ştii atunci că vei pierde şi ceea ce ai. Nu te abate nici înăuntru, nici în afară, ci tine mijlocul, pricepând care este voia Domnului, „că zilele rele sunt” (Efes. S, 16.

— Răspunsul 311).

Cuvintele mele au următorul înţeles: nu te încrede în liniştire, şi nu fi nepăsător în îndeletnicirile tale, pe care le

ai de făcut: iată calea de mijloc, care nu cunoaşte primejdia căderii. În liniştire trebuie să ai smerenie, iar în îndeletnicirile tale să fii cu trezvie, şi să-ţi înfrânezi cugetul tău. Toate acestea nu sunt îngrădite de oarecare soroc de vreme. Oricine este dator să rabde cu mulţumire cele ce vin fără putinţă de ocolire asupra lui. Cu cât se pogoară omul mai mult în smerenie, cu atâta sporeşte. Rămânerea în chilia ta nu te face încercat, pentru că tu eşti în ea, ferit de necazuri; pare-se că din lipsa luptei cu dracii, care pe cel zăvorât în chilie îl aduce într-asemenea scârbă şi război, care sunt cu totul necunoscute monahului de chinovie (Vezi Vieţile Preacuvioşilor Antonie cel Mare, Onufrie cel Mare şi ale altor pustnici şi zăvoraţi). Iar prin faptul că laşi, înainte de vreme, toate îndeletnicirile, vrăjmaşul îţi găteşte nu odihnă, ci mai mult tulburări, ca să te facă să spui, în cele din urmă: „Mai bine nu m-aş fi născut” (Răspunsurile 312, 313).

Preacuviosul Dorotei, recunoscut că sfânt de către Biserică sobornicească, unul din cei mai aleşi scriitori ascetici, a vieţuit în chinovie, printre fraţi, iar după sfârşitul sfinţilor povăţuitori şi-a întemeiat propria sa mănăstire şi a fost intai-statator al ei. Sfântul Ioan Scărarul atenţionează că cei înclinaţi spre cugetare semeaţă şi alte patimi sufleteşti nu trebuie nicicum să-şi aleagă viaţa în pustnicie, ci să petreacă în mijlocul obştii şi să se mântuiască prin lucrarea poruncilor (Cuvântul 8, cap. 10, 18, 21, 25 – Cuvântul 27, cap. 13, 36): căci orice fel de vieţuire, fie în pustie, fie în chinovie, atunci când este potrivit, atunci când este potrivit cu voia lui Dumnezeu, şi are ca ţel a plăcea lui Dumnezeu, este preafericit (88 de capete ale Preacuviosului Simeon Noul Teolog). Din zăvorârea de mai înainte de vreme odrăsleşte înşelarea drăcească, nu numai cea care bate la ochi, ci şi cea care este nevăzută la arătare: a cugetului, a sufletului, fără de asemănare mai primejdioasă decât cea dintâi, ca una care se tămăduieşte foarte anevoie, iar adesea nici nu cunoaşte tarriaduire. Acest rod al înşelării, care se

întemeiază pe cugetarea semeaţă, este numit de către Sfinţii Părinţi „părere” (Ale Sfântului Grigorie Sinaitul, capetele 128, 131, 132), atunci când nevoitorul primeşte păreri mincinoase despre lucrurile duhovniceşti şi despre sine, socotindu-le adevărate. Părerilor şi vedeniilor mincinoase le urmează întotdeauna, potrivit legăturii fireşti de simţire şi de lucrare dintre minte şi inima, simţiri amăgitoare, desfătătoare ale inimii: ele nu sunt altceva decât lucrarea unei patimi subţiri a dulceţii şi slavei deşarte. Cei molipsiţi de către această înşelare se fac propovăduitori ai unei învăţături ascetice mincinoase, câteodată şi ereziarhi, spre veşnică pieire a lor şi a celor apropiaţi lor. Sfântul Isaac Sirul pomeneşte, în cel de-al 55-lea Cuvânt, ca un oarecare Malpas a dus în pustnicie o viaţă foarte aspră de nevoitor, cu ţelul de a atinge o înaltă stare duhovnicească, şi a căzut în trufie şi înşelare demonică vădită, făcându-se întemeietor şi căpetenie a sectei evhaitilor.

Ca pildă de carte ascetică scrisă în acea stare de înşelare numită „părere” putem da lucrarea lui Toma de Kempis, numită „Urmarea lui Hristos”. Ea răsuflă o patimă subţire a dulceţii şi o cugetare semeaţă, care naşte în oamenii orbiţi şi plini pe deasupra peste măsură de patimi, o desfătare pe care ei o socot gustare a harului Dumnezeiesc. Nefericiţii şi întunecaţii! Ei nu pricep, ca adulmecând damful subţire al patimilor care trăiesc în ei, se îndulcesc de el, socotindu-l în orbirea lor, mireasmă a harului! Ei nu înţeleg că de desfătarea duhovnicească sunt în stare doar sfinţii, că înaintea desfătării duhovniceşti trebuie să meargă pocăinţă şi curăţirea de patimi, ca desfătarea duhovnicească nu stă în puterea păcătosului, ca el trebuie să se cunoască pe sine ca fiind nevrednic de desfătare, să o alunge, dacă aceasta va începe să-i dea târcoale, să o alunge ca pe un lucru nepotrivit cu el, ca pe o vădită şi pierzătoare amăgire de sine, ca pe o mişcare subţire a slavei deşarte, a cugetării semeţe şi a patimii dulceţii. IIN pustnicie, au ajuns, asemenea lui Malpas, la

cea mai vârtoasa înşelare demonică Francisc de Assisi, Ignaţiu de Loyola şialii nevoitori ai latinilor (După căderea Bisericii de Apus de la cea din Răsărit), recunoscuţi de ei că sfinţi. „Atunci când Francisc a fost răpit la cer” spune scriitorul Vieţii acestuia, „Dumnezeu Tatăl, văzându-l, S-a întrebat, fiind pentru o clipă în nedumerire: cui să dea întâietate, Fiului Său Celui după fire, sau fiului după har – Francisc”. Ce poate fi mai cumplit, mai hâd decât aceasta hulă, ce poate fi mai întristător decât aceasta amăgire!

În vremea de astăzi, în patria noastră, putem spune cu hotărâre ca viaţa anahoretică într-o pustie nelocuită este cu neputinţă, iar zăvorârea – foarte anevoioasă, fiind mai primejdioasă şi mai nepotrivită ca oricând. În acest fapt trebuie să vedem voia lui Dumnezeu şi să ne supunem ei. Dacă vrei să fii un isihast plăcut lui Dumnezeu, iubeşte tăcerea şi deprinde-te cu ea cu toată osârdia care-ţi stă în putinţă. Nu-ţi îngădui să vorbeşti în deşert nici în biserica nici la trapeza, nici la chilie; nu-ţi îngădui să ieşi din mănăstire decât la mare nevoie şi pentru cât mai puţină vreme; nu-ţi îngădui a lega cunoştinţe, mai cu seamă apropiate, nici în afară, nici înăuntrul mănăstirii; nu-ţi îngădui o purtare slobodă şi destinderi vătămătoare; poartă-te ca un străin şi călător, atât în mănăstire cât şi în viaţa pământească îndeobşte – şi te vei face isihast, pustnic, anahoret, prin dumnezeiască dragoste.

Iar dacă Dumnezeu te va vedea înzestrat pentru pustie sau pentru zăvorâre, atunci EL Însuşi, cu negrăitele Sale judecăţi, îţi va orândui viaţa de pustnicie şi liniştire, precum i-a orânduit-o Fericitului Serafim de Sarov, sau îţi va orândui zăvorâre „precum a orânduit-o Fericitului Gheorghe, zăvorâtul din mănăstirea Zadonsk.

— La data scrierii acestei cărţi Sfântul Serafim, nu de multă vreme trecut la cele veşnice, nu era canonizat încă de Biserică pravoslavnică rusă, de aceea este numit doar „Fericit” de Sfântul Ignatie.

Despre înşelare

Partea a II-a

Ucenicul: Înşiră-mi felurile amăgirii drăceşti care se nasc din îndeletnicirea nepotrivită cu rugăciunea în chip necuvenit.

Stareţul: Toate felurile de înşelare demonică la care se supune cel ce se nevoieşte în rugăciune apar ca urmare a faptului că la temelia rugăciunii nu este pusă pocăinţă, că pocăinţă nu s-a făcut izvorul, sufletul, scopul rugăciunii. „Dacă cineva”, spune Preacuviosul Grigore Sinaitul, „în încrederea în sine întemeiată pe părerea de sine”, (În original se spune: „dacă visează cineva să ajungă prin părere la cele înalte”. Am întrebuinţat aici o expresie lămuritoare, ca să arăt mai limpede înţelesul cuvântului părere), visează să ajungă la stări înalte de rugăciune şi a dobândit râvna nu adevărată, ci satanicească: pe acela, diavolul îl prinde repede în laţurile sale, ca pe un slujitor al său”. Oricine se sileşte să intre la nunta Fiului lui Dumnezeu nu în veşminte curate şi luminate, puse în rânduiala prin pocăinţă, ci de-a dreptul în zdrenţele sale, în starea omului vechi, de păcătoşenie şi amăgire de sine este aruncat în întunericul dinafară: în înşelarea drăcească. „Te sfătuiesc”, spunea Mântuitorul celui chemat la preoţia cea de taină, „să cumperi de la Mine aur lămurit în foc, ca să te îmbogăţeşti, şi veşminte albe, ca să te îmbraci şi să nu se dea pe fata ruşinea goliciunii tale, şi unge cu alifia lacrimilor „ochii tăi” cei simţiţi şi ochii „minţii” ca să vezi. Eu pe câţi îi iubesc, îi mustru şi îi pedepsesc: sârguieşte, dar, şi te pocăieşte” (Apoc. 3, 18 – 19). Pocăinţă şi toate cele ce o alcătuiesc, cum ar fi: străpungerea sau îndurerarea duhului, plânsul inimii, lacrimile, osândirea de sine, pomenirea şi simţirea din vreme a morţii, a judecăţii lui Dumnezeu şi a muncilor celor veşnice, simţirea ca Dumnezeu este de faţă, frică de Dumnezeu – toate acestea sunt daruri Dumnezeieşti, daruri fe mare preţ, daruri care sunt începutul şi temelia oricărei sporiri chezăşia darurilor mai înalte şi veşnice. Fără a le fi primit pe acestea mai înainte, nu este cu putinţă să ni se încredinţeze darurile cele din urmă.

„Oricât de înalte ar fi nevoinţele noastre”, a spus Sfântul Ioan Scărarul, „dacă nu am dobândit inima îndurerată, atunci nevoinţele noastre sunt şi mincinoase şi deşarte” (Scara Cuvântul al 7-lea). Pocăinţă, duhul înfrânt, plânsul, sunt semne care dau mărturie despre nevoinţă cu bună cuviinţă în rugăciune; lipsa lor este un semn al abaterii spre o direcţie greşită, semn al amăgirii sau al sterpiciunii. Una sau cealaltă, adică înşelarea sau sterpiciunea (lipsa de roade), alcătuiesc o urmare cu neputinţă de ocolit a îndeletnicirii cu rugăciunea într-un chip nepotrivit, iar îndeletnicirea cu rugăciunea în chip nepotrivit este nedespărţita de amăgirea de sine.

Cel mai primejdios dintre felurile de rugăciune nepotrivită este atunci când cel care se roagă alcătuieşte prin puterea închipuirii sale năzăriri sau himere, luându-le, la arătare din Sfânta Scriptură, iar de fapt – din propria lui stare, din căderea sa, din păcătoşenia să; prin aceste închipuiri îşi măguleşte părerea de sine, slava deşartă, cugetarea semeaţă, trufia, se amăgeşte pe sine însuşi. Se poate vedea lesne ca toate alcătuirile închipuirii firii noastre căzute, schimonosite de cădere, nu sunt adevărate – ele sunt născocire şi minciuna, atât de iubite, atât de in firea îngerului căzut. Visătorul, odată cu primul pas făcut pe calea rugăciunii, iese din tărâmul adevărului, păşeşte pe tărâmul minciunii, pe tărâmul satanei, se supune de bunăvoie înrâuririi satanei. Sfântul Simeon, Noul Teolog, zugrăveşte astfel rugăciunea visătorului şi roadele ei: „El ridică spre cer mâinile, ochii şi mintea, îşi închipuie în mintea să” – asemenea lui Klopstock şi lui Milton – „sfaturile Dumnezeieşti, bunătăţile cele cereşti, cinurile sfinţilor îngeri, locaşurile îngerilor; pe scurt, adună în închipuirea sa toate cele auzite din Dumnezeiască Scriptură, le cercetează în vremea rugăciunii, cauta la cer; prin toate acestea îşi stârneşte sufletul său către Dumnezeiască dorire şi dragoste; câteodată varsa lacrimi şi plânge. În acest chip, inima lui se trufeşte încetul cu încetul, fără a pricepe el aceasta cu inima; i se pare că cele

săvârşite de el sunt rodul harului Dumnezeiesc spre mângâierea lui, şi roagă pe Dumnezeu ca să-l învrednicească a petrece pururea în această stare. Acesta este semnul înşelării. Un asemenea om de s-ar şi linişti cu liniştire desăvârşită, nu poate să scape de nebunie şi sminteală. Iar dacă totuşi nu se întâmplă cu el aceasta, oricum nu va ajunge niciodată la cinul duhovnicesc al priceperii şi virtuţii sau desparţimirii. Într-acest chip, s-au înşelat cei care au văzut lumina şi strălucire cu ochii aceştia trupeşti, au mirosit buna-mireasma cu mirosul lor, au auzit glasuri cu urechile lor. Unii din ei s-au îndrăcit, strămutându-se, cu mintea vătămată, dintr-un loc într-altul; alţii au primit un demon în chip de înger luminos, s-au înşelat şi au trăit neîndreptaţi până la sfârşit, fără a primi sfat de la niciunul dintre fraţi; alţii, îndemnaţi fiind de diavol, şi-au pus capăt zilelor; unii s-au aruncat în prăpastie; alţii s-au spânzurat. Şi cine poate a socoti feluritele amăgiri ale diavolului, cu care amăgeşte el, şi care sunt cu neputinţă de aşternut în cuvinte? Totuşi, din cele spuse de noi, orice om cu capul pe umeri poate să afle vătămarea care ia naştere din acest fel de rugăciune. Iar dacă vreunul din cei care îl întrebuinţează nu va patirni niciuna din nenorocirile arătate mai sus, din pricină că trăieşte în obşte – căci în aceste nenorociri cad mai mult pustnicii, care trăiesc în singurătate – însă unul ca acesta îşi va petrece întreaga viaţă fără să izbândească nimic” (Despre primul chip al luării aminte şi rugăciunii, Filocalia vol.1).

Toţi Sfinţii Părinţi care au descris nevoinţa rugăciunii minţii ne opresc nu numai a alcătui de la sine închipuiri, ci şi a ne pleca, prin voia şi încuviinţarea noastră, spre închipuirile şi nălucirile care ni se pot înfăţişa pe neaşteptate, fără a atârna de voia noastră. Şi aceasta se întâmplă în timpul nevoinţei la rugăciune, mai cu seamă în liniştire. „Nu primi nicicum”, spune Preacuviosul Grigorie Sinaitul, „dacă vei vedea ceva cu ochii cei simţiţi ori cu mintea, în afară sau înăuntrul tău, de-ar fi chipul lui

Hristos, sau chip de înger, sau al vreunui sfânt, sau dacă ţi se va arăta lumina... Fii cu luare-aminte şi pază! Nu-ţi îngădui a te încrede în ceva, nu arata învoire cu gândul şi cu glasul la nimic, nu te încrede în grabă vreunei arătări, de ar fi ea adevărată şi bună; fii rece către ea şi înstrăinat păzind statornic mintea ta lipsită de închipuiri, fără a alcătui în sine vreun chip şi fără a fi întipărită de niciun chip. Cel ce a văzut oarece cu mintea sau cu simţurile, de-ar fi vedenia şi de la Dumnezeu, şi o primeşte cu grăbire, lesne cade în înşelare – cel puţin, îşi descoperă înclinarea spre înşelare, primind vedenia cu grabă şi uşurătate. Noul începător trebuie să-şi întoarcă toată luarea-aminte spre singura lucrarea inimii şi doar pe aceasta s-o recunoască neamăgitoare – iar altceva nimic să nu primească până ce nu va fi intrat în desparţimire. Dumnezeu nu se mânie pe cel ce se teme de înşelare şi veghează asupra sa cu cea mai mare luare-aminte, chiar dacă acesta nu va primi ceva trimis de Dumnezeu, necercetând aceea cu toată osârdia; dimpotrivă, Dumnezeu îl va lăuda pe unul ca acesta pentru bună sa înţelegere" (Despre primul chip al luării-aminte şi rugăciunii).

Sfântul Amfilohie, care era intrat în călugărie din tinereţe, s-a învrednicit la vârsta bărbăţiei şi a bătrâneţii să ducă viaţa sihăstrească în pustie. Închizându-se într-o peşteră, el se îndeletnicea cu liniştirea, şi a atins o mare sporire. Atunci când s-au împlinit patruzeci de ani de când ducea viaţă pustnicească, i s-a arătat noaptea un înger şi i-a zis: „Amilohie! mergi în oraş şi paşte oile cele duhovniceşti". Amfilohie petrecea luând-aminte la sine şi n-a băgat deloc în seamă porunca îngerului. În noaptea următoare îngerul s-a arătat din nou, înnoind porunca şi adăugând că el vine de la Dumnezeu. Şi iarăşi Amfilohie nu a arătat supunere îngerului, temându-se că nu cumva să fie amăgit şi aducându-şi aminte de vorbele Apostolului, ca şi satana ia chip de înger de lumină (2. Cor. 11, 14). În ce-a de-a treia noapte, îngerul s-a arătat din nou şi încredinţându-l pe Amfilohie asupra să printr-o slavoslovie

a Dumnezeirii pe care duhurile cele lepădate nu o pot suferi, l-a luat pe bătrân de mână, l-a scos din chilie şi l-a dus într-o biserică ce se găsea în apropiere. Uşile bisericii s-au deschis singure. Biserica s-a umplut de lumina cerească; în ea se aflau mulţime de bărbaţi sfinţi în veşminte albe, cu feţele strălucind ca soarele. Aceştia l-au hirotonit pe Amfilohie episcop al oraşului Iconium (Vieţile Sfinţilor, 23 noiembrie). Purtându-se întocmai pe dos, Preacuvioşii Isaachie şi Nichita ai Lavrei Pecerst: a, noi şi necercaţi în viaţă pustnicească, au suferit cumplită nenorocire, încrezându-se cu nechibzuinţa în vedeniile ce li se arătaseră. Celui dintâi i s-a arătat o mulţime de demoni intru strălucire: unul dintre demoni a luat chipul lui Hristos, iar ceilalţi chip de sfinţi îngeri. Pe cel de-al doilea l-a amăgit demonul mai întâi prin bunamireasma şi glas, pasămite Dumnezeiesc, iar apoi a stătut înaintea ochilor lui în chip de înger (Patericul Lavrei Pecerska). Monahii încercaţi în viaţa călugărească, monahii cu adevărat sfinţi se tem de înşelare şi nu au încredere în sine cu mult mai mult decât începătorii, şi mai cu seamă decât aceia care sunt cuprinşi de înfierbântare către nevoinţă. Cu dragoste fierbinte, Preacuviosul Grigorie Sinaitul îl preîntâmpina asupra înşelării pe isihastul pentru care a fost scrisă cartea lui. „Voiesc să ai intru cunoştinţă cele despre înşelare; voiesc aceasta cu scopul de a te putea păzi pe tine însuţi de înşelare, ca prin cuvântul neluminat de smerenia cuviincioasă, nu cumva să-ţi pricinuieşti o mare vătămare, nu cumva să-ţi pierzi sufletul tău. Liberă voie a omului înclină lesne spre părtăşia cu potrivnicii noştri, şi mai cu seamă voia celor neîncercaţi, frăgezi în nevoinţă, că a unora ce sunt încă stăpâniţi de demoni” (Patericul Lavrei Pecerska). Cât de adevărat este cuvântul! Se pleacă, se lăsă trasă libera noastră voie spre înşelare: pentru că orice înşelare linguşeşte părerea noastră de sine, slava deşartă, trufia noastră. „Demonii se afla în apropierea începătorilor şi a celor aflaţi în rânduiala de sine (idioritmici), pe care îi înconjura, întinzându-şi laturile cugetelor şi închipuirilor

vătămătoare, pregătind prăpăstii spre cădere. Cetatea începătorilor – întreaga fiinţă a fiecăruia dintre ei – se afla încă sub stăpânirea balaurilor…

Nu te lasa, din uşurătate, în seama celor ce ţi se înfăţişează, ci să petreci întru bună întemeiere, păstrând cele bune cu multă chibzuinţă, şi lepădând cele viclene… Să-ţi fie ştiut că lucrările harului sunt lămurite, demonul nu le poate învăţa: nu poate învaţă nici blândeţea, nici seninătatea, nici smerenia, nici ură faţă de lume; el nu îmblânzeşte patimile şi iubirea de desfătare, aşa cum o face harul. Lucrările acestuia sunt: îngâmfarea, cugetarea semeaţă, încredere în sine; într-un cuvânt, toate chipurile răutăţii. După lucrarea ei poţi să cunoşti lumina care răsare în sufletul tău – dacă este Dumnezeiască sau de la satana”. Se cuvine a şti că această deosebire este la măsura monahilor sporiţi şi nicidecum a începătorilor. Deşi Preacuviosul Sinait vorbeşte cu un începător – însă cu un începător în ale liniştirii, dar care după anii petrecuţi în mănăstire şi după vârsta trupească era bătrân, după cum se poate vedea din carte.

Ucenicul: Nu ţi s-a întâmplat vreodată să vezi pe cineva venit în stare de înşelare drăcească din pricina zburdării închipuirii în vremea rugăciunii?

Stareţul: Ba mi s-a întâmplat. Un oarecare funcţionar care trăia în Petrersburg, se nevoia cu asprime la rugăciune, fapt pentru care a ajuns într-o stare neobişnuită. Despre nevoinţa lui şi urmările sale el i-a făcut cunoscut protoiereului bisericii cu hramul Acoperământul Macii Domnului, care este în Kolomno. Protoiereul, vizitând o oarecare mănăstire din eparhia Sankt-Petersburg, l-a rugat pe unul din monahii acelei mănăstiri să stea de vorbă cu funcţionarul. „Starea ciudată în care a ajuns funcţionarul din pricina nevoinţei”, a spus cu mult bun-simţ protoiereul, „ar putea fi lămurită mai lesne de nişte trăitori în mănăstire, că unii ce sunt mai deprinşi cu amănuntele şi întâmplările neprevăzute ale nevoinţei ascetice”. Monahul s-a învoit. După oarecare

vreme, funcţionarul a venit în mănăstire. La convorbirea dintre el şi monah am fost şi eu de faţă. Funcţionarul a început îndată să povestească despre vedeniile sale – că vede mereu la rugăciune lumina venind din icoane, simte bunamireasma, iar în gură o dulceaţă neobişnuită şi aşa mai departe. Monahul, ascultând această istorisire, l-a întrebat pe funcţionar: „Nu v-a trecut prin gând să vă puneţi capăt zilelor?”. „Cum să nu!” a răspuns funcţionarul: „m-am aruncat, deja, odată în Fontanka (afluent al răului Neva), dar m-au scos”. S-a arătat că funcţionarul întrebuinţa acel fel de rugăciune, descris de Sfântul Simeon, care aprinde închipuirea şi sângele, omul căpătând, între timp, o putere nemaipomenită de postire aspră şi priveghere. La starea de amăgire de sine pe care omul şi-o alege de bunăvoie, diavolul şi-a adăugat lucrarea sa, înrudită cu această stare, iar amăgirea de sine omenească a trecut în vădită înşelare diavolească. Funcţionarul vedea lumina cu ochii cei trupeşti: buna-mireasma şi dulceaţă pe care le simţea atârnau de simţurile trupeşti. Dimpotrivă, vedeniile sfinţilor şi stările lor cele mai presus de fire sunt pe de-a-ntregul duhovniceşti (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 55): nevoitorul devine în stare să le primească abia după deschiderea ochilor sufletului său de către harul Dumnezeiesc, înviind deopotrivă şi celelalte simţuri ale sufletului, care până atunci petreceau în nelucrare (Preacuviosul Simeon, Noul Teolog, Cuvântul despre credinţă); la vedenia dăruită de har iau parte şi simţurile cele trupeşti ale sfinţilor, dar numai atunci când trupul trece din starea pătimaşă, în cea desparţimita. Monahul a început să-l înduplece pe funcţionar să părăsească felul de rugăciune întrebuinţat de el, lămurindu-i cât de greşit este acest fel de rugăciune şi cât de greşită este starea la care se ajunge prin el. Funcţionarul s-a împotrivit sfatului cu încăpăţânare. „Cum să mă lepăd de un har vădit!” – a răspuns el împotrivă.

Luând aminte la purtarea funcţionarului, am simţit faţă de el o negrăită milă, şi deopotrivă mi s-a părut

oarecum caraghios. De pildă, i-a pus monahului următoarea întrebare: „Atunci când din îmbelşugarea dulceţii mi se umple gura de scuipat, acesta începe să curgă pe podea: e păcat, oare?” Întocmai: cei care se afla în înşelare drăcească stârnesc mila, că unii care nu se mai stăpânesc pe sine şi se afla, cu mintea şi inima, în robia celui viclean, a duhului celui lepădat. Ei alcătuiesc, totodată, şi o privelişte caraghioasă: spre batjocură sunt daţi de către duhul cel viclean care-i stăpâneşte, care i-a adus în starea de înjosire, amăgindu-i prin slava deşartă şi semeaţă cugetare. Cei înşelaţi nu pricep nici robia în care se afla, nici ciudăţenia purtării lor, oricât de bătătoare la ochi ar fi aceasta robie, această ciudăţenie a purtării. Iarna lui 1828 spre 1829 am petrecut-o în Pustia Ploscensk (Eparhia Orlov).

În vremea aceea, trăia acolo un bătrân aflat în înşelare. Acesta şi-a retezat mâna, presupunând că împlineşte prin această poruncă evanghelică şi povestea oricui avea plăcerea să-l asculte că mâna retezată s-a făcut sfinte moaşte, fiind păstrată şi cinstită cu evlavie în mănăstirea moscovită Simonov; că el, bătrânul, aflându-se la cinci sute de verste depărtare de Simonov, simte când arhimandritul de acolo săruta mâna dimpreună cu obştea. Stareţul era apucat de tremurici, totodată începea să şuiere foarte tare: el socotea aceasta·ca o roadă a rugăciunii; privitorilor, însă, li se părea o schimonoseală vrednică doar de milă ori de râs. Copiii orfani care trăiau pe lângă mănăstire, se amuzau pe seama bătrânului, maimuţărindu-l înaintea ochilor lui. Bătrânul se mânia, se arunca ba asupra unuia, ba asupra altuia, îi trăgea de păr. Nimeni dintre monahii vrednici de cinstire ai mănăstirii nu a putut să-l încredinţeze pe cel înşelat că se afla într-o stare de amăgire, în neorânduială sufletească.

După ce funcţionarul a plecat, l-am întrebat pe monah: „De unde v-a trecut prin gând să-l întrebaţi pe funcţionar despre încercarea de a-şi lua viaţa?”. Monahul a răspuns: „Aşa cum în timpul plânsului celui după

Dumnezeu vin clipe de neobişnuită împăcare a conştiinţei, lucru care alcătuieşte mângâierea celor ce plâng, şi în timpul desfătării celei mincinoase, aduse de înşelarea drăcească, vin clipe în care înşelarea îşi leapădă, cum ar veni, haina, şi se lasa gustata aşa cum este ea de fapt. Aceste clipe sunt cumplite! Amărăciunea lor şi deznădejdea pricinuită de această amărăciune sunt de nesuferit. În această stare în care îl aduce înşelarea i-ar fi mai uşor celui înşelat s-o recunoască pe aceasta şi să ia măsuri spre a se vindeca.

Vai! Începutul înşelării este trufia – iar roada ei, trufia cea peste măsură. Cel înşelat, socotindu-se vas al harului Dumnezeiesc, dispreţuieşte mântuitoarele preîntâmpinări ale celor apropiaţi, precum a băgat de seamă Sfântul Simeon. Între timp, accesele de deznădejde devin din ce în ce mai puternice: în cele din urmă, deznădejdea aduce la ieşirea din minţi şi încununează prin sinucidere. La începutul veacului nostru se nevoia în pustia Sofroniev (Eparhia Kursk) schimonahul Teodosie, care-şi atrăsese cinstirea obştii şi a mirenilor prin viaţa să aspră, înaltă. O dată, i s-a părut că a fost răpit la rai. După terminarea vedeniei, a mers la intai-statator, a povestit minunea în amănunt, şi şi-a făcut cunoscută părerea de rău pentru faptul că s-a văzut în rai numai pe sine, iar din obşte pe nimeni altcineva. Faptul nu a atras intai-statatorului luarea-aminte cuvenită: acesta, a strâns obştea şi cu duh înfrânt le-a povestit despre vedenia schimonahului şi i-a îndemnat a vieţui mai cu râvnă şi într-un chip mai plăcut lui Dumnezeu. După trecerea a oarecare vreme, au început să apară ciudăţenii în purtarea schimonahului. Totul s-a sfârşit atunci când l-au găsit spânzurat în chilia sa”.

Am avut şi eu parte de următorea întâmplare vrednică de luare-aminte. M-a cercetat, odată, un ieroschimonah atonit, venit în Rusia pentru colecta. Ne-am aşezat în chilia mea de oaspeţi, şi a început să-mi zică: „Roagă-te pentru mine, părinte: dorm mult, mănânc

mult!”. În vreme ce-mi spunea acestea, simţeam dragostea care ieşea din el, fapt pentru care i-am şi răspuns: „Nu mănânci mult şi nu bei mult: oare nu este în tine ceva deosebit?” şi l-am rugat să intre în chilia dinlăuntru. Mergând înaintea lui şi deschizând uşa chiliei dinlăuntru, mă rugam în gândul meu lui Dumnezeu ca să dăruiască folos sufletului meu flămând din partea acelui ieroschimonah atonit, dacă el va fi fiind cu adevărat rob al lui Dumnezeu. Întocmai: băgasem de seamă la el ceva deosebit. În chilia dinlăuntru ne-am aşezat iarăşi ca să stăm de vorbă, şi am început să-l rog: „Fă milostenie, învaţă-mă să mă rog. Tu trăieşti în cel dintâi loc monahicesc de pe pământ, printre mii de monahi: într-un asemenea loc şi în mijlocul unei adunări atât de numeroase de monahi numaidecât trebuie să se găsească mari rugători, care cunosc lucrarea cea de taină a rugăciunii şi îi călăuzesc la ea şi pe cei apropiaţi, după pilda lui Grigore Sinaitul şi Grigore Palama, după pildă multor altor luminători atoniti”. Ieroschimonahul s-a învoit numaidecât să-mi fie povăţuitor – şi o, groază! Cu cea mai mare înfierbântare a început să-mi arate metodă mai sus arătată de rugăciune extatică, întemeiată pe închipuire. Mă uit la el – era într-o înfierbântare grozavă! Avea înfierbântate şi sângele şi închipuirea! Era în mulţumire de sine, în extaz, în amăgire de sine, în înşelare! Lăsându-l să se descarce, am început, puţin câte puţin, jucându-mi în continuare rolul de povăţuit, să îi înfăţişez învăţătura Sfinţilor Părinţi despre rugăciune, arătându-i-o în Filocalie şi cerându-i să mi-o lămurească. Atonitul a căzut într-o nedumerire desăvârşită. Am văzut că nu are cunoştinţă nicidecum despre învăţătura Părinţilor cu privire la rugăciune! În continuarea discuţiei noastre, i-am zis: „Uite ce e, stareţe! Vei locui în Petersburg – să nu stai defel la catul de sus; să-ţi iei odaie numaidecât la cel de jos!”. De ce aşa?” a întors cuvântul atonitul. „Pentru că”, am spus eu, „dacă le trece prin cap îngerilor că, răpindu-te pe neaşteptate, să te ducă din Petersburg la Athos, şi luându-te de la catul de sus, te

vor scăpa, ai să te striveşti de moarte; iar dacă te vor lua de la cel de jos şi te wor scapa, ai să te-alegi doar cu lovituri uşoare". Închipuie-ţi", mi-a răspuns atonitul, „de câte ori, „deja, stând la rugăciune, mi-a venit cu putere gândul că îngerii mă vor răpi şi mă vor lăsa în Athos!" S-a vădit ca ieroschimonahul purta lanţuri, nu dormea mai deloc, mânca foarte puţin şi simiea în trup asemenea fierbinţeala, că iarna nu avea nevoie de îmbrăcăminte groasă. Spre sfârşitul convorbirii noastre, mi-a venit în gând să fac precum urmează: am început să-l rog pe atonit ca el, postitor şi nevoitor fiind, să pună la încercare asupra sa metoda Sfinţilor Părinţi, care cere ca mintea să fie la vremea rugăciunii cu desăvârşire liberă de orice închipuire, cufundându-se toată în luarea aminte faţă de cuvintele rugăciunii, închizându-se şi cuprinzând-o, potrivit spuselor Sfântului Ioan Scărarul, în cuvintele rugăciunii. (Scara, Cuvântul 28, cap. 17).

În timpul acestei lucrări, inima se face, de obicei, împreuna-lucrătoare minţii printr-un simţământ mântuitor de întristare pentru păcate, precum a spus Preacuviosul Marcu Ascetul: „Mintea care se roagă fără împrăştiere strâmtorează inima: iar „inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi" (Ps. 50, 19. Cuvântul despre cei ce socot a se îndreptăţi din fapte, cap. 34, Filocalia, vol.1)". După ce faci pe tine încercarea", i-am spus atonitului, „adu-mi şi mie la cunoştinţă despre roada ei; căci această încercare este anevoioasă pentru mine însumi, datorită vieţii împrăştiate pe care o duc". Atonitul s-a învoit cu bucurie la îmbierea mea. După câteva zile vine la mine şi îmi spune: „Ce mi-ai făcut?". „Dar ce s-a întâmplat?". „Păi cum am început să mă rog cu luare-aminte, închizând mintea în cuvintele rugăciunii, toate vedeniile mele s-au dus, şi deja nu mai pot să mă întorc la ele". Vorbind mai departe cu atonitul, nu am mai văzut la el acea încredere în sine şi îndrăzneala care săreau în ochi la prima întâlnire şi care se fac, de obicei, văzute la oamenii aflaţi în amăgire de sine, cărora li se pare că sunt

sfinţi, sau care se afla în înşelare duhovnicească. Atonitul şi-a arătat chiar dorinţa de a asculta sărmanele mele sfaturi. Atunci când l-am povăţuit să nu se deosebească prin felul văzut de vieţuire faţă de ceilalţi monahi, întrucât aceasta duce la cugetare semeaţă (Scara, Cuvântul 4, cap. 82, 83.

Preacuviosul Varsanufie cel Mare, răspunsul 275. Viaţa şi învăţăturile Preacuviosului Apollo, Pateric), şi-a scos lanţurile de pe el şi mi le-a dat. După o lună a venit iarăşi la mine şi mi-a spus că a încetat fierbinţeala din trupul lui, că are nevoie de îmbrăcăminte călduroasă şi doarme cu mult mai mult. Totodată, povestea că în Muntele Athos sunt mulţi, unii bucurându-se de faima sfinţeniei, care întrebuinţează acea metodă de rugăciune pe care o întrebuinţa el, deprinzându-i cu ea şi pe alţii. Nu-i de mirare! Sfântul Simeon Noul Teolog, care a trăit cu opt sute de ani înaintea vremurilor noastre, spunea că foarte puţini se îndeletnicesc cu rugăciunea intru luare-aminte (Despre cel de-al treilea chip al rugăciunii). Preacuviosul Grigore Sinaitul, trăitor în veacul al patrusprezecelea după naşterea lui Hristos, atunci când a mers în Muntele Athos, a aflat că numeroşii călugări de acolo nu aveau nicio idee despre rugăciunea minţii; se îndeletniceau doar cu nevoinţele trupeşti, săvârşind rugăciunile doar cu buzele şi cu glasul (Viaţa Preacuviosului Grigorie Sinaitul). Preacuviosul Nil Sorski, trăitor la sfârşitul veacului al cincisprezecelea şi începutul celui de al şaisprezecelea, cercetând şi el Muntele Athos, spune că în vremea să numărul celor care se rugau cu luare-aminte se împuţinase peste măsură (Înainte-cuvântare la Predania sau Tipicul Schitului).

Stareţul arhimandrit Paisie Velicikovski s-a strămutat în Muntele Athos, din Moldova, în anul 1747. În scurtă vreme, a cercetat toate mănăstirile şi schiturile, a stat de vorbă cu numeroşi bătrâni pe care părerea obştească a Sfântului Munte îi ţinea de monahi foarte încercaţi şi sfinţi. Atunci, însă, când a început să-i întrebe pe aceşti monahi

despre cărţile Sfinţilor Părinţi care au scris despre rugăciunea minţii, s-a arătat nu doar că nu aveau habar că vor fi fost pe lume asemenea cărţi, ci şi că nu ştiau nici măcar numele sfinţilor Scriitori; Filocalia nu fusese, încă, tipărită în greceşte (Din scrisoarea stareţului Paisie către stareţul Teodosie. Scrierile lui Paisie, ed. Pustiei Obţină). Rugăciunea cu luare-aminte cere lepădare de sine, şi puţini se hotărăsc să se lepede de sine. Cel închis în sine prin luarea-aminte, care se afla în stare de uimire din pricina vederii păcătoşeniei sale nu este în stare de vorbire multă şi, îndeobşte, de scene de efect şi actorie – unul ca acesta apare înaintea celor ce nu cunosc nevoinţa lui tainică oarecum ciudat, curios, „neisprăvit" întoate privinţele. Uşor este, oare, să te deosebeşti de părerea lumii? Iar lumea, cum să-l cunoască pe nevoitorul adevăratei rugăciuni, când nevoinţa aceasta este ea însăşi cu totul necunoscuta lumii? Altfel stau lucrurile cu cel aflat în amăgire de sine! Nu mănâncă, nu bea, nu doarme, iarna umbla doar în rasa, poarta lanţuri, vede vedenii, pe toţi îi învaţă şi îi mustra cu o neruşinare plină de îndrăzneală, fără nicio dreptate, fără rost, cu înfierbântare a sângelui, înfierbântare trupească, pătimaşă, şi îndemnat de această înfierbântrare nenorocită şi pierzătoare. Sfânt şi gata! De multă vreme s-au făcut băgate de seamă gustul şi înclinarea pe care le are societatea omenească spre asemenea lucruri: „răbdaţi", scrie Apostolul Pavel către Corinteni, „de vă robeşte cineva, de vă mănâncă cineva, de vă ia ce e al vostru, de vă priveşte cineva cu mândrie, de vă loveşte cineva peste obraz" (2 Cor. 11, 20). În continuare, Sfântul Apostol spune că el, fiind în Corint, nu a putut să se poarte cu îndrăzneală şi obrăznicie: purtarea lui a purtat pecetea smereniei, a „blândeţii şi îngăduinţei lui Hristos" (2 Cor. 10, 1). O mare parte dintre nevoitorii Bisericii Apusene, socotiţi în sânul acesteia ca foarte mari sfinţi – aceasta după căderea ei de la Biserică Răsăriteană şi îndepărtarea Sfântului Duh de la ea – s-au rugat şi au ajuns la vedenii, bineînţeles mincinoase, prin metoda pe

care am amintit-o. Aceşti părueţi sfinţi se aflau în cea mai cumplită înşelare drăcească. Înşelarea îşi ridică, deja, în chip firesc capul pe temeiul hulirii împotriva lui Dumnezeu prin care este schimonosită la eretici credinţa dogmatică. Purtarea nevoitorilor latinilor, cuprinşi fiind de înşelare, a fost întotdeauna „extatica" din pricina neobişnuitei lor înfierbântări trupeşti şi pătimaşe. Într-o asemenea stare se afla (I-natiu de L-ola, întemeietorul Ordinului iezuiţilor. Închipuirea lui era atât de aprinsă şi de aţâţata, încât, precum el însuşi spunea, avea nevoie doar să o voiască şi să întrebuinţeze oarecare sforţare ca să-i apară înainte, după bunul său plac, iadul sau raiul. Apariţia raiului şi iadului se săvârşea nu doar prin lucrarea închipuirii omeneşti; lucrarea închipuirii omeneşti, de una singură, este neîndestulătoare pentru aceasta: faptul se săvârşea prin lucrarea demonilor, care îşi uneau prisositoarea lor lucrare cu lucrarea neîndestulătoare omenească, adăugând lucrare la lucrare, plinind o lucrare prin cealaltă, pe temelia liberei voinţe a omului care şi-a ales şi şi-a însuşit o îndreptare mincinoasă. Se ştie că adevăraţilor sfinţi ai lui Dumnezeu vedeniile li se dăruiesc numai şi numai prin bunăvoinţa şi lucrarea lui Dumnezeu, iar nu după voia omului şi nu prin propriile lui sforţări – se dăruiesc pe neaşteptate, foarte arareori, când este neapărată nevoie, potrivit minunatei iconomii a lui Dumnezeu, iar nu la întâmplare (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul al 36-lea). Nevoinţa aspră a celor aflaţi în înşelare se însoţeşte, de obicei, de o adâncă stricăciune sufletească. După aceasta se poate măsura văpaia care îi mistuie pe cei înşelaţi. În sprijinul celor spuse stau povestirile din istorie şi mărturia Părinţilor. „Cel ce vede duhul amăgirii – în vedeniile care-i sunt înfăţişate", a spus Preacuviosul Maxim Capsocalivitul, „foarte adesea este supus iuţimii şi mâniei; buna-mireasma a smereniei ori rugăciunii, ori lacrimii adevărate nu încape într-însul. Dimpotrivă, unul ca acesta se lauda mereu cu virtuţile sale, este plin de slavă deşartă şi se deda întruna, fără

frică, patimilor viclene (Convorbirea Preacuviosului Maxim Capsocalivitul cu Preacuviosul Grigore Sinaitul, Filoc. rom., vol. 7).

Ucenicul: Faptul că această metodă de rugăciune este greşită şi legătura ei cu amăgirea de sine şi înşelarea îmi sunt acum limpezi; fă-mă prevăzător acum şi cu privire la celelalte feluri de rugăciune nepotrivită şi la starea amăgitoare care este legată de ele.

Stareţul: Precum duce la amăgire de sine şi înşelare lucrarea greşită a minţii, tot aşa duce la ele şi lucrarea greşită a inimii. Sunt pline de trufie nechibzuită dorinţa şi năzuinţa de a vedea vederi duhovniceşti cu o minte necurăţita de patimi, neînnoita şi nerezidita de către dreapta Sfântului Duh: pline sunt de aceeaşi trufie şi nechibzuinţă, dorinţa şi năzuinţa inimii de a se îndulci de simţiri sfinte, duhovniceşti, dumnezeieşti, atunci când ea nu este încă în stare de asemenea îndulciri. Precum mintea necurată care, dorind a vedea vedenii Dumnezeieşti şi neavând putinţă de a le vedea, alcătuieşte pentru sine vedenii din sine însăşi, amăgindu-se şi înşelându-se cu ele – tot aşa şi inima, silindu-se a gusta dulceaţă dumnezeiască şi alte simţiri dumnezeieşti, şi neaflându-le în sine, se linguşeşte cu ele pe sine, se amăgeşte, se înşală, se pierde pe sine, intrând pe tărâmul minciunii, în părtăşie cu demonii, supunându-se înrâuririi lor, lăsându-se înrobită de stăpânirea lor.

O singură simţire dintre toate simţirile inimii aflate în starea căzută poate fi întrebuinţată la nevăzută slujire a lui Dumnezeu: întristarea pentru păcate, pentru păcătoşenie, pentru cădere, pentru pierzania sufletului – acesta se numeşte plâns, pocăinţă, străpungere a duhului. Pentru aceasta dă mărturie Sfântă Scriptură. „Dacă ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi” (Ps. 50, 18, 19): fiecare simţire a inimii în parte precum şi toate împreună nu îţi sunt bine plăcute, pângărite fiind de păcat şi schimonosite prin cădere. „Jertfă lui Dumnezeu – duhul umilit; inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi”

(Ps. 50, 18, 19). Aceasta jertfă îndepărtează în chip firesc aducerea celorlalte jertfe: simţământul de pocăinţă face să amuţească toate celelalte simţăminte. Pentru că jertfele celorlalte simţăminte să se facă bine plăcute lui Dumnezeu, trebuie că mai înainte să se reverse bunăvoirea lui Dumnezeu peste Sionul nostru, trebuie că mai înainte să se reclădească zidurile Ierusalimului nostru dărâmat. Domnul este Drept şi Atotsfant: numai jertfele drepte, curate, pe care e în stare să le aducă firea omenească abia după înnoirea sa, sunt bine plăcute Domnului Celui Drept şi Atotsfant. Jertfele şi arderile de tot pângărite El nu le va binevoi. Să ne îngrijim a ne curăţi prin pocăinţă! „Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău vitei” (Ps. 50, 21): simţirile renăscute ale omului înnoit prin Sfântul Duh.

Cea dintâi porunca dată de Mântuitorul lumii tuturor oamenilor, fără deosebire, este porunca despre pocăinţa: „a început Iisus a propovădui şi a spune: pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor” (Matei 4, 17). Porunca aceasta cuprinde, înmănunchează în sine toate celelalte porunci. Acelor oameni care nu pricepeau însemnătatea şi puterea pocăinţei, Mântuitorul le-a zis nu o dată: „Mergând, învăţaţi-vă ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 9, 13). Aceasta înseamnă că Domnul, milostivindu-Se de oamenii căzuţi şi pieriţi, le-a dăruit tuturor pocăinţă, că singur mijloc de mântuire, întrucât toţi sunt cuprinşi de cădere şi de pieire. El nu cere, nici nu doreşte de la ei jertfe de care nu sunt în stare, ci voieşte ca să se milostivească de ei înşişi, să-şi recunoască nenorocirea, slobozindu-se din ghearele ei prin pocăinţă. La cuvintele sus-pomenite, Domnul a adăugat aceste vorbe grozave: „Nu am venit”, a zis El, „să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă”. Pe cine nun-este drepţi? Pe acei păcătoşi nefericiţi şi orbiţi, care, amăgiţi fiind de către părerea de sine, nu socot că au trebuinţă în chip firesc de pocăinţă, şi, de aceea, f le că se leapădă de ea, fie că nu-i duc grijă. Ce nefericire! Prin aceasta ei se leapădă de

Mântuitorul şi pierd comoara mântuirii. „Vai sufletului”, spune Preacuviosul Macarie cel Mare, „care nu-şi simte rănile sale şi i se pare, din pricina mării, nemăsuratei vătămări pe care i-a adus-o răul, că este pe de-a-ntregul străin de această vătămare. Un asemenea suflet nu mai este deja cercetat şi doftoricit de către Doctorul Cel Bun, ca unul care de bunăvoie şi-a lăsat rănile neîngrijite şi se socoate sănătos şi neprihănit. „Nu au nevoie de doctor”, zice El, „cei sănătoşi, ci cei bolnavi” (Mat. 9, 12; Cuvântul al 6-lea despre dragoste, cap. 16). Cumplită cruzime faţă de sine este lepădarea de pocăinţă! Cumplită răceală, neiubire de sine este nepăsarea faţă de pocăinţă! Cel care este crud cu sine nu poate să nu fie crud şi cu ceilalţi. Cel ce s-a milostivit de sine îmbrăţişând pocăinţă se face, totodată, milostiv şi faţă de aproapele. De aici se vede întreaga însemnătate a greşelii: a lua inimii simţământul de pocăinţă poruncit ei de către Dumnezeu însuşi, care îi este, în chip firesc şi logic, neapărat trebuincios, şi a te strădui să descoperi în inimă, în pofida rânduielii, în pofida aşezămintelor Dumnezeieşti, acele simţiri care trebuie să se ivească în ea de la sine după curăţirea prin pocăinţă, însă având un cu totul alt caracter. (Sfântul Isaac Sirul, Cuvântul 55). Despre acest caracter duhovnicesc, omul trupesc nu poate să-şi facă nicio închipuire, întrucât simţirile plăsmuite se întemeiază întotdeauna pe simţiri deja cunoscute inimii, iar simţirile duhovniceşti sunt pe de-a-ntregul străine inimii care nu cunoaşte decât simţirile trupeşti. Asemenea inimă nici nu ştie măcar că există simţiri duhovniceşti.

Toată lumea ştie ce nenorocire sufletească a căzut peste cărturarii şi fariseii iudei din pricina greşitei lor întocmiri sufleteşti; ei s-au făcut nu numai străini de Dumnezeu, ci şi vrăjmaşi pe faţă ai Lui, ucigaşi de Dumnezeu. Într-o asemenea nenorocire cad şi cei ce se nevoiesc la rugăciune, dar leapădă pocăinţă din nevoinţa lor, încercând să aţâţe în inima iubirea de Dumnezeu, să simtă desfătare şi extaz; aceştia dau singuri apa la moară

căderii lor, se fac străini de Dumnezeu, se fac părtaşi cu satana, se molipsesc de ură faţă de Sfântul Duh. Acest fel de amăgire este înspăimântătoare; el este la fel de pierzător de suflet ca şi primul, dar mai puţin vădit; arareori duce la nebunie şi sinucidere, dar strică, fără umbră de îndoială, şi mintea şi inimă. Pe acesta, Părinţii l-au numit, din pricina acelei stări a minţii căreia îi dă naştere, „părere”. (Preacuviosul Grigore Sinaitul, cuv. 108, 128, Sfântul Ioan Carpatiul, cap. 49, Filocalia, vol.4). La acest fel de înşelare se referă Sfântul Apostol Pavel, atunci când spune: „Nimeni, dar, să nu vă înşele printr-o prefăcută smerenie şi printr-o făţarnică închinare la îngeri, încercând să pătrundă în cele ce n-a văzut, şi îngâmfându-se zadarnic cu închipuirea lui trupească”. (Col. 2, 18). Cel ţinut de această înşelare nutreşte „părere” despre sine, alcătuieşte despre sine „părerea” că ar avea numeroase virtuţi şi merite, chiar şi că ar fi plin din belşug de darurile Sfântului Duh.

„Părerea” este alcătuită din socotinţe mincinoase şi simţiri mincinoase; potrivit cu această însuşire a ei, se afla pe de-a-ntregul în partea tatălui şi întruchipării minciunii diavolul. Cel ce se roagă silindu-se să descopere în inima simţirile omului nou, neavând putinţă de face aceasta, le înlocuieşte cu simţiri născocite de el, nesăbuite, la care nu întârzie a adăuga lucrarea duhurilor căzute. Socotind adevărate şi izvorâte din har simţirile greşite, atât ale sale cât şi – cele rele de la demoni, el căpăta nişte păreri pe potriva acelor simţiri care, necontenit însuşindu-şi-le inimii şi întărindu-se în ea, ele hrănesc şi înmulţesc părerile mincinoase; fireşte că dintr-o asemenea nevoinţa greşită iau naştere amăgirea de sine şi înşelarea diavolească – „părerea”. „Părerea nu îngăduie celor părute să ia cu adevărat fiinţă” – a spus Sfântul Simeon, Noul Teolog. Cel căruia i se pare că este despătimit nu se va curăţa niciodată de patimi; cel căruia i se pare că este plin de har nu va primi niciodată har; cel căruia i se pare că este sfânt nu va ajunge niciodată la sfinţenie. Să fie limpede: cel ce

socoate că are lucrări duhovniceşti, virtuţi, merite, daruri harice, care se măguleşte şi se desfată cu „părerea”, prin această „părere” îngrădeşte lucrărilor duhovniceşti, virtuţilor creştine şi harului Dumnezeiesc intrarea în el şi deschide larg poarta pentru îmbolnăvirea de păcat şi pentru demoni. Pentru cei molipsiţi de „părere”, deja nu se mai afla nicio putinţă de sporire duhovnicească: ei au nimicit această putinţă jertfind pe altarul minciunii înseşi principiile pe care se întemeiază lucrarea omului, lucrarea mântuirii sale, şi anume felul în care el priveşte adevărul. În cei ce bolesc de această înşelare apare o îngâmfare neobişnuită: parcă ar fi beţi de sine, de starea lor de amăgire de sine, văzând în ea o stare harica. Ei sunt pătrunşi, plini peste măsură de cugetare semeaţă şi trufie, părând, totuşi, smeriţi în ochii multora care judecă după arătare şi nu pot să preţuiască lucrurile după roadele lor, precum a poruncit Mântuitorul (Mat.7, 16; 12, 33), şi cu atât mai puţin după simţul duhovnicesc de care amintea Apostolul (Evr. 5, 14). Prorocul Isaia a zugrăvit în culori vii felul în care lucrarea înşelării prin „părere” s-a petrecut în arhanghelul căzut, lucrare care l-a amăgit şi l-a pierdut pe acest arhanghel. „Tu”, îi grăieşte satanei prorocul, „zis-ai în cugetul tău: ridică-mă-voi în cer şi mai presus de stelele cerului voi aşeza scaunul meu, şedea-voi în măgura înaltă peste munţii cei înalţi, cei dinspre miazănoapte; suima-voi deasupra norilor, fi-voi deopotrivă cu Cel Prea înalt. Şi acum la iad te vei pogora şi la temeliile pământului”. (Isaia 14, 13 – 15).

Pe cel molipsit de „părere”, Domnul îl mustra în felul următor: „Tu zici: sunt bogat şi m-am îmbogăţit, şi de nimic nu am nevoie! Şi nu ştii că tu eşti ticălos şi sărman şi orb şi gol”. (Apoc. 3, 17).

Domnul îl sfătuieşte pe cel înşelat să se pocăiască; îl îmbie să cumpere, de la nimeni altcineva decât de la Domnul însuşi, cele ce sunt de neapărată trebuinţă, din care se alcătuieşte pocăinţă (Apoc. 3, 18). Aceste cumpărături” sunt cu adevărat trebuincioase: fără de „ele

nu este mântuire. Nu este mântuire fără de pocăinţă, iar pocăinţă primesc de la Dumnezeu doar aceia care pentru primirea ei, îşi vor vinde toată averea lor, adică se vor lepăda de tot ce şi-au însuşit prin „părere”.

Ucenicul: Nu ţi s-a întâmplat, oare, să ai de-a face cu vreunii oameni molipsiţi de acest soi de înşelare?

Stareţul: Cei molipsiţi de înşelare prin „părere” pot fi întâlniţi foarte adesea. Oricine nu are duh înfrânt, cel care îşi recunoaşte vreun fel oarecare de vrednicie, şi de merite, oricine nu ţine neabătut învăţătura Bisel râcii Ortodoxe, ci judeca în ce priveşte oarecare dogma sau predanie după cum îl taie pe el capul sau după învăţăturile celor de altă lege, se afla în această înşelare. Cât este de mare înşelarea cuiva se poate vedea după mărimea rătăcirii şi a stăruinţei sale în rătăcire.

Neputincios este omul! Tot timpul se furişează în noi „părerea” într-unul din chipurile sale şi, dând fiinţă „eului” nostru, alunga de la noi harul Dumnezeiesc. Precum nu este om, aşa cum bine a băgat de seamă Sfântul Macarie cel Mare, care să fie liber de trufie, tot aşa, nu este om care să fie cu desăvârşire liber de lucrarea asupra lui a acestei patimi subţiri, numite „părere”. Ea a fost dată în vileag de către Sfântul Apostol Pavel şi doftoricita prin grele încercări venite cu îngăduinţa lui Dumnezeu. „Nu voim, fraţilor”, scrie Apostolul către Corinteni, „că voi să nu ştiţi de necazul nostru care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură şi peste puteri am fost îngreuiaţi, încât nu mai nădăjduiam să mai scăpăm cu viaţa. Ci noi, în noi înşine, ne-am socotit că osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel Ce învia pe cei morţi” (2 Cor. 8, 9). Din această pricină, trebuie să veghem cu luare-aminte la noi înşine, ca să nu socotim că avem prin noi înşine vreo faptă bună, vreo însuşire vrednică de laudă sau înzestrare firească deosebită, şi chiar stare harica; pe scurt, să nu socotim că avem prin noi înşine ceva bun. „Ce ai tu”, spune Apostolul, „pe care să nu-l fi primit” (1 Cor. 4, 7) de la Dumnezeu? De la Dumnezeu

avem şi viaţa, şi cea de-a doua naştere, şi toate însuşirile fireşti, toate darurile, atât sufleteşti cât şi trupeşti. Noi suntem datornicii lui Dumnezeu! Datoria noastră este cu neputinţă de plătit! Cugetând astfel cu privire la noi înşine, în sufletul nostru ia naştere de la sine starea potrivnică „părerii", stare pe care Domnul a numit-o „sărăcie cu duhul", pe care a fericit-o. (Mat. S, 3). Mare nenorocire este a ne abate de la învăţătura dogmatică şi morală a Bisericii; de la învăţătura Sfântului Duh, printr-o filosofare oarecare! Aceasta este „înălţarea care se ridică împotriva înţelegerii Dumnezeieşti". Trebuie să răsturnăm această înţelegere şi să o supunem „ascultării lui Hristos" (2 Cor. 10, 4, 5).

Ucenicul: Este vreo legătură între primul fel de înşelare şi cel de-al doilea?

Stareţul: Între aceste două feluri de înşelare întotdeauna este o legătură. Primul fel de înşelare este întotdeauna unit cu cel de-al doilea, cu „părerea". Celui care alcătuieşte chipuri amăgitoare, prin mijlocirea puterii fireşti de închipuire şi îmbină aceste chipuri prin mijlocirea fanteziei, într-o privelişte care-l vrăjeşte, celui care îşi supune întreaga fiinţă înrâuririi amăgitoare şi puternice a acestei privelişti, totdeauna i se „pare", din nefericire, ca această privelişte ia naştere prin lucrarea harului Dumnezeiesc, ca simţirile inimii pe care le stârneşte ea sunt simţiri venite prin har. Cel de-al doilea fel de înşelare, adevărata „părere", lucrează fără a alcătui privelişti amăgitoare: el se mulţumeşte cu alcătuirea unor simţiri şi stări harice măsluite, din care se naşte o părere mincinoasă, strâmbă, despre orişice fel de nevoinţă duhovnicească. Cel care se afla în înşelarea prin „părere" capătă o înţelegere mincinoasă a tot ceea ce îl înconjoară. El este înşelat şi înăuntrul său, şi din afară. Închipuirea lucrează cu multă putere în cei amăgiţi prin „părere", însă lucrează numai şi numai pe tărâmul imaginarului. Ea nu se îndeletniceşte defel (sau se îndeletniceşte foarte rar) cu zugrăvirea în închipuire a raiului, a sălăşluirilor şi

cămărilor de sus, a luminii şi bunei-miresme cereşti, a lui Hristos, a îngerilor şi a sfinţilor; ea alcătuieşte întotdeauna părute stări duhovniceşti, strânsă prietenie cu Iisus („Urmarea lui Hristos" a lui Thoma de Kempis, cartea 2, cap.8), lăuntrică împreuna-vorbire cu El („Urmărea", cartea 3, cap.1), descoperiri tainice („Urmărea", cartea 3, cap. 13), glasuri, desfătări; zideşte pe temelia lor o înţelegere mincinoasă despre sine şi despre nevoinţă creştină, zideşte îndeobşte, un fel mincinos de a gândi şi o întocmire mincinoasă a inimii, duce la beţia de sine, ba la înfierbântare şi extaz. Aceste simţiri felurite apar prin lucrarea subţire a slavei deşarte şi a patimii dulceţii: în urma acestei lucrări, sângele capătă o mişcare păcătoasă, amăgitoare, ce se înfăţişează ca desfătare a harului, iar slava deşartă şi patimă dulceţii sunt stârnite de cugetarea semeaţă, acest tovarăş nedespărţit al „părerii". O trufie grozavă, asemenea trufiei demonilor, alcătuieşte însuşirea de căpetenie a celor ce şi-au însuşit unul din aceste două feluri de înşelare. Pe cei amăgiţi de primul soi de înşelare, trufia îi aduce într-o stare de nebunie vădită; în cei amăgiţi de cel de-al doilea soi, aceasta, pricinuindu-le şi lor o anume vătămare a minţii, mai puţin vădită, numită în Scriptură „stricare a minţii" (2 Tim. 3, 8) – ei bine, aceasta ia chipul smereniei, evlaviei, înţelepciunii, dar poate fi cunoscută după roadele sale amare. Cei molipsiţi de „părerea" despre virtuţile lor, şi mai cu seamă despre sfinţenia lor, sunt în stare şi gata de orice uneltire, de orice făţărnicie, viclenie şi amăgire, de orice faptă rea. Ei sufla cu vrajbă neîmpăcată împotriva slujitorilor adevărului, năpustindu-se asupra lor cu ura încrâncenata, atunci când aceştia nu recunosc în cei înşelaţi starea pe care „părerea" îi face să creadă că o au şi o arată în văzul lumi oarbe cu duhul.

Ucenicul: Sunt, oare, şi stări duhovniceşti, care vin din harul Dumnezeiesc – de pildă, acea stare în care se gustă dulceaţă şi bucuria duhovnicească, starea în care se descoperă tainele creştinătăţii, starea în care se face

simţită în inima sălăşluirea Sfântului Duh, starea în care nevoitorul lui Hristos se învredniceşte de vederi duhovniceşti?

Stareţul: Fără îndoială că sunt, dar numai în creştinii care au atins desăvârşirea creştină, care mai înainte s-au curăţit şi pregătit prin pocăinţă. Lucrarea treptată a pocăinţei se face arătată îndeobşte, prin toate felurile smereniei, şi îndeosebi prin rugăciunea adusă din sărăcia duhului, din plâns; ea slăbeşte în om, treptat, lucrarea păcatului. Pentru aceasta este nevoie de nu puţină vreme, şi se dă numai nevoitorilor adevăraţi, cu buna-hotărâre, prin Dumnezeiasa Pronie, care veghează neadormit asupra noastră. Lupta cu patimile este nespus de folositoare: ea duce, mai presus de orice, la sărăcia cu duhul. Având scopul de a ne folosi cu adevărat, Judecătorul şi Dumnezeul nostru „rabda îndelung” pentru noi, şi nu degrabă „va răsplăti potrivnicului” (Luca 18, 7) nostru – păcatul. Atunci când patimile slăbesc – aceasta se întâmpla cel mai adesea spre sfâr-iţul vieţii [Viaţa lui Teofil, a lui Pimen cel Bolnav, a lui Ioan Mult-patimitorul (Patericul Lavrei Pecerska)) – atunci încep să apară, puţin câte puţin, stările duhovniceşti, care se deosebesc cu nespusă osebire de stările alcătuite de către „părere”. Mai întâi, intra în casa sufletului plânsul cel din har, o curăţeşte şi o albeşte pentru primirea darurilor care urmează plânsului, potrivit aşezămintelor legii duhovniceşti. Omul trupesc nu poate nicicum, prin niciun mijloc, să îşi închipuie stările duhovniceşti, şi nici din plânsul cel din har nu poate să înţeleagă nimic: cunoaşterea acestor stări nu se deosebeşte altfel decât prin cercare (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55). Darurile duhovniceşti sunt împărţite cu Dumnezeiască înţelepciune, care veghează ca vasul cel cuvântător ce trebuie să primească în sine darul să poată primi în sine fără vătămare puterea darului. Vinul nou strica burdufurile vechi (Mat.9, 7). E vrednic de luare-aminte faptul că în vremea de acum, darurile duhovniceşti sunt împărţite cu cea mai mare economie, potrivit

slăbănogirii de care este cuprinsă, îndeobşte creştinătatea. Darurile acestea slujesc aproape numai spre a îndestula trebuinţele mântuirii. Dimpotrivă, „părerea” îşi cheltuieşte darurile sale cu o risipă neistovită şi cu cea mai mare grăbire.

Semnul de obşte al stărilor duhovniceşti este adâncă smerenie şi smerită cugetare, unită cu gândul omului că este mai prejos decât toţi, cu dragostea evanghelică faţă de oricare semen, cu năzuinţa de a fi în însingurare. Aici nu prea este loc pentru „părere”, întrucât smerenia sta în lepădarea oricărei destoinicii proprii, în adevărata mărturisire a Răscumpărătorului, în a-şi pune în El toată nădejdea şi reazimul: iar „părerea” sta în socotinţa că însuşirile bune dăruite de Dumnezeu le are omul de la sine, şi în născocirea pentru sine a unor însuşiri bune care nu sunt de fapt. Ea este unită cu nădăjduirea în sine, cu mărturisirea rece şi numai la arătare a Răscumpărătorului. Dumnezeu este proslăvit de înşelat doar cu scopul de a se proslăvi pe sine, aşa cum a făcut Fariseul. Cei ţinuţi de „părere” sunt dedaţi în cea mai mare parte, patimii dulceţii, chiar dacă se fălesc cu cele mai înalte stări duhovniceşti, nemaipomenite în adevărata nevoinţa ortodoxă; unii dintre ei se înfrânează de la înrobirea grosolană faţă de patima dulceţii, dar asta numai pentru că în ei precumpăneşte păcatul păcatelor – trufia.

Ucenicul: Din înşelarea numită „părere” pot, oare, să se tragă oarecare urmări nefericite simţite şi văzute?

Stareţul: Din acest fel de înşelare au apărut urmări pierzătoare: ereziile, schismele, necredinţa, hula. Nefericită urmare văzută a acestora este lucrarea greşită şi vătămătoare pentru sine şi pentru aproapele – un râu care, oricât ar fi de limpede şi de întins, este puţin băgat de seamă şi puţin înţeles. Cu acei lucrători ai rugăciunii care sunt molipsiţi de „părere” se întâmplă şi nenorociri vădite înaintea tuturor: arareori, însă, pentru că „părerea”, aducând mintea în cea mai cumplită rătăcire, nu o aduce totuşi, la nebunie, aşa cum o face închipuirea zdruncinată.

Pe ostrovul Valaam, într-o îndepărtată coliba pustnicească, trăia schimonahul Porfirie, pe care l-am văzut şi eu. El se îndeletnicea cu nevoinţa rugăciunii. Ce fel de nevoinţă era aceea, nu ştiu prea bine. Despre faptul că aceasta nevoinţă era greşită da mărturie lectura îndrăgită a schimonahului: el preţuia mult cartea scriitorului apusean Thoma de Kempis, despre „Urmarea lui Hristos”, şi se călăuzea după ea. Această carte este scrisă din „părere”. Odată, toamna, Porfirie i-a cercetat pe bătrânii schitului, de care „pustia” lui nu se afla departe. Luându-şi rămas bun de la bătrâni, aceştia l-au preîntâmpinat, zicându-i: „Nu cumva să-ţi vină în gând să treci pe gheaţă: gheaţă de-abia ce s-a făcut, şi e tare subţire”. „Pustia” lui Porfirie era despărţită de schit printr-un intrând adânc al lacului Ladoga, ce trebuia ocolit. Schimonahul a răspuns cu glas liniştit şi cu păruta umilinţă: „Deja am devenit uşor”. A plecat. Nu după multă vreme s-a auzit un ţipăt deznădăjduit. Bătrânii schitului s-au tulburat, au alergat afară. Era întuneric: locul în care se întâmplase nefericirea n-a fost găsit degrabă; nu au găsit degrabă nici mijloacele de a-l găsi pe înecat: când trupul a fost scos afară, era deja neînsufleţit.

Ucenicul: Spui că lucrarea „Urmarea lui Hristos” a fost scrisă din amăgire de sine; totuşi, ea are o mulţime de admiratori chiar printre fiii Bisericii Ortodoxe!

Stareţul: Tocmai ca aceştia, fiind extaziaţi de valoarea ei, îşi dau cu părerea despre această valoare fără să aibă nicio pricepere. În înainte-cuvântarea traducătorului rus la cartea „Urmarea lui Hristos” – ediţia din anul 1834, tipărită la Moscova – se spune: „Un foarte luminat bărbat – rus, ortodox – obişnuia să spună: „Dacă mi s-ar cere părerea aş îndrăzni să aşez scrierea lui Kempis îndată după Sfânta Scriptură”. Aceasta sentinţă atât de hotărâtă da unui scriitor de altă lege deplină întâietate asupra tuturor Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, iar cel ce se rosteşte, pune părerea sa mai presus de aşezămintele întregii Biserici, care, la Sfintele Sinoade, a recunoscut scrierile Sfinţilor Părinţi ca fiind de

Dumnezeu insuflate, rânduind citirea lor nu numai spre zidirea sufletească a tuturor fiilor săi, ci şi că îndreptar pentru dezlegarea problemelor bisericeşti. În scrierile Părinţilor se afla păstrată o mare comoară duhovnicească, creştină şi bisericească: predania dogmatică şi morală a Sfintei Biserici. Este vădit că „Urmarea lui Hristos" este cea care l-a adus pe sus-pomenitul bărbat într-o asemenea stare care să-l facă a se rosti într-un fel atât de îndrăzneţ, atât de greşit, atât de trist.

* „Urmărea" atunci când a apărut pentru prima oară, a fost osândita chiar de Biserica să latină, fiind pusă sub urmărirea Inchiziţiei. Urmărirea a încetat, mai apoi, şi s-a prefăcut în protecţie, atunci când s-a văzut că această carte este o bună unealtă de propagandă în rândul oamenilor care şi-au pierdut adevărata înţelegere a creştinismului şi au păstrat faţă de el doar o legătură de suprafaţă. Sub numele de propagandă papistă, se înţelege aici acea părere despre Papa, pe care Papa vrea să o insufle despre sine omenirii, adică părerea despre puterea supremă, autocratica, nemărginită pe care Papa ar fi având-o asupra lumii. Propaganda, având acest ţel, prea puţin ia seama la calitatea învăţăturii pe care o propune; ei îi convine orice contribuie la împlinirea ţelului său – chiar şi credinţa în Hristos fără părăsirea credinţei în idoli.

*

Aceasta. este amăgirea de sine! Aceasta este înşelare! Ea a luat fiinţă din păreri mincinoase; părerile mincinoase au luat naştere din simţirile greşite împărtăşite de cartea cu pricina. În această carte trăieşte şi din această carte răsuflă ungerea duhului celui viclean, care îi linguşeşte pe cititorii ei, îmbătându-i cu otrava minciunii, otrava îndulcită cu mirodeniile subţiri ale semeţei cugetări, slavei deşarte şi patimii dulceţii. Cartea îi poartă pe cititorii săi drept spre părtăşia cu Dumnezeu, fără a-i curaţi, mai înainte, prin pocăinţă: de aceea şi stârneşte o deosebită aplecare spre ea în oamenii pătimaşi, care nu au bătut cărarea pocăinţei, care nu au fost preveniţi cu privire

la amăgirea de sine şi la înşelare, care nu au luat povata din învăţătura Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, cum să vieţuiască după legea duhovnicească. Cartea lucrează cu putere asupra sângelui şi nervilor, îi atâta – şi de aceea ea place cu osebire oamenilor robiţi simţurilor: de această carte poţi să te îndulceşti fără a te lepăda de despărţirile grosolane ale simţurilor. Cugetarea semeaţă, subţirea patimă a dulceţii şi slava deşartă sunt înfăţişate de această carte ca lucrare a harului Dumnezeiesc. Adulmecându-şi dezmăţul în formă subţire a lucrării sale, oamenii trupeşti cad în extaz de atâta beţie, de desfătarea căpătată fără de osteneală, fără lepădare de sine, fără pocăinţă, fără răstignirea trupului cu patimile şi poftele" (1 Galat.5, 24), prin linguşirea stării de cădere. Mânaţi de orbirea şi de trufia lor, ei trec cu veselie din patul iubirii dobitoceşti în patul unei iubiri şi mai nelegiuite, care domneşte în casa de desfrânare a duhurilor lepădate. O oarecare persoană, aparţinând, după starea ei pământească, societăţii înalte şi cultivate, iar la arătare Bisericii Ortodoxe, s-a rostit în următorul fel despre o luterană răposata, socotită că sfânta de către această persoană: „Îl iubea pe Dumnezeu cu patimă; se gândea numai la Dumnezeu; Îl vedea numai pe Dumnezeu; citea numai Evanghelia şi „Urmărea", care este o a doua Evanghelie.

Aceasta sentinia exaltată a fost rostită în limba franceză, atât de potrivită pentru scenă: „ele aimait Dieu avec passion; elle ne pensait cu a Dieu; elle ne voyait que Dieu; elle ne lisait que 1 Evangile et 1 Imitation qui est un second Evangile.

În aceste cuvinte a fost înfăţişată tocmai acea stare în care sunt aduşi cititorii şi cinstitorii „Urmării". Întocmai, în duhul său, cu această frază este sentinţa vestitei scriitoare franţuzoaice, d-na de Sévigné, în le-atura cu vestitul poet francez, Racine cel bătrân. „Îl iubeşte pe Dumnezeu – şi-a îngăduit să spună d-na de Sévigné – aşa cum îşi iubea mai înainte amantele" *.

** Îl aime Dieu, comme il amait şes maitresses".

Vestitul critic La Carpe, fost mai înainte ateu şi care a trecut mai apoi, la un creştinism prost înţeles şi schimonosit de către el, încuviinţând rostirea d-nei de Sévigné, a spus: „Cu aceeaşi inimă este iubit Creatorul cu care este iubita şi creatura, deşi urmările acestor iubiri se deosebesc la fel de mult între ele pe cât se deosebesc şi obiectele lor”.

* c’est avec la meme coeur, qu’on aime le Createur, ou le creaturi, quoique leş effets, soient aussi differents, que leş objets.

Racine a trecut de la desfrâu la înşelarea numită „părere”. Aceasta înşelare se vădeşte cât se poate limpede în cele din urmă două tragedii ale poetului: în „Esthera” şi în „Gotholia”. „Înaltele” cugetări şi simţiri creştine ale lui Racine şi-au găsit un loc larg în templul Muzelor şi al lui Apollo**; în teatru – au stârnit entuziasm, aplauze.

** Muzele şi Apollo – sunt zeităţi ale vechilor păgâni, greci şi romani; aceşti demoni erau socotiţi de către păgâni ca protectori ai artelor frumoase.

„Gotholia”, socotită drept cea mai reuşită lucrare a lui Racine, s-a jucat de patruzeci de ori la rând. Duhul acestei tragedii este unul şi acelaşi cu duhul „Urmării”. Noi credem că în inima omenească se afla o poftă dobitocească, semănată în ea de cădere, şi care se afla în legătură cu poftele duhurilor căzute; noi credem că se afla în inimă şi o dorire duhovnicească, dorire cu care am fost zidiţi şi prin care iubim în chip firesc şi legiuit pe Dumnezeu şi pe aproapele, care se afla în potrivire cu dorirea sfinţilor îngeri. Pentru a-l iubi pe Dumnezeu, şi pe aproapele în Dumnezeu, trebuie numaidecât să ne curăţim de pofta dobitocească. Aceasta curăţire o săvârşeşte Sfântul Duh în omul care arata prin vieţuirea sa ca o voieşte pe ea. De fapt, în înţelesul duhovnicesc, inima se cheamă pofta dimpreună cu celelalte puteri sufleteşti, iar nu inima ca parte din trup. Aceste puteri sunt strânse în inima trupească, iar numele a trecut, prin întrebuinţarea obştească, de la partea trupului la suma puterilor

sufleteşti.

Faţă de oamenii trupeşti, bărbaţii duhovniceşti socot cu totul dimpotrivă cu privire la această carte: adulmecând miasma răului care se dă drept bine, ei sunt cuprinşi, neîntârziat de dezgust faţă de cartea care răspândeşte o asemenea miasma. Stareţului Isaia monahul, care se liniştea în Pustia Nikiforovsk (Eparhia Olonetk ori Petrozavodsk), bărbat foarte sporit în rugăciunea minţii şi învrednicit de adumbrirea harului, i s-a citit o bucată din „Urmarea lui Hristos”. Stareţul a pătruns de îndată miezul cărţii. El a început să râdă şi a glăsuit: „O! Acestea au fost scrise din părere”. Nu-i nimic adevărat aici! Totul este născocit! Toma a descris stările duhovniceşti aşa cum i s-au năzărit şi aşa cum i s-au părut lui, neştiindu-le din cercare”. Înşelarea înfăţişează, ca nefericire, o privelişte dureroasă; iar ca prostie, o privelişte caraghioasă. Arhimandritul mănăstirii Kirilo-Novoieversk (Eparhia Novgorod), bărbat vestit pentru asprimea vieţii sale şi care se îndeletnicea, din simplitatea inimii sale, numai cu nevoinţa trupească, iar despre nevoinţa sufletească ştia cât se poate de puţin – ei bine, la început el îi povăţuia pe cei ce se sfătuiau cu el şi se aflau sub călăuzirea să se citească „Urmărea”; cu câţiva ani, însă înainte de a trece la cele veşnice, a început a opri cu străşnicie citirea ei, zicând cu sfânta simplitate: „Mai înainte socoteam ca această carte este folositoare de suflet, însă Dumnezeu mi-a descoperit că ea este vătămătoare de suflet”. Ieroschimonahul Leonid*, vestit prin cercarea sa în lucrarea monahicească, cel ce a pus începutul înfloririi duhovniceşti în Pustia Obţinei (Eparhia Kaluga) avea aceeaşi părere despre „Urmarea lui Hristos”.

Canonizat de Biserica Rusă, împreună cu alţi doisprezece stareii care s-au nevoit în Sihăstria Obţinei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea.

Pe toţi nevoitorii mai sus-pomeniţi i-am cunoscut faţă către faţă. Un oarecare moşier, crescut în duhul

Ortodoxiei, şi care cunoscuse pentru o scurtă vreme aşa numita „lume mare”, adică lumea din păturile sale înalte, a văzut, odată, în mâinile fiicei sale cartea... Urmarea lui Hristos”. El i-a interzis acesteia citirea cărţii, zicând: „Nu vreau ca tu să urmezi modei şi să cochetezi înaintea lui Dumnezeu”. Iată cea mai, bunajudecata făcută asupra cărţii.

Ucenicul: Mai sunt şi alte feluri de înşelare?

Stareţul: Toate felurile, în parte ale amăgirii de sine, şi amăgirii de către demoni se leagă de cele două feluri, de căpetenie pe care le-am pomenit mai sus, şi vin fie din lucrarea greşită a minţii, fie din lucrarea greşită a inimii. Răspândită este mai ales lucrarea „părerii”. Nu fără temei s-a făcut de către unii legătura între starea de amăgire de sine şi înşelare, şi întocmirea sufletească a acelor monahi care, lepădând deprinderea rugăciunii lui Iisus şi îndeobşte lucrarea minţii, se mulţumesc doar cu rugăciunea cea din afară, adică doar cu a lua parte nelipsit la slujbele bisericeşti şi a plini fără ştirbire pravila de chilie, care este alcătuită doar din cântări de psalmi şi rugăciuni făcute cu gura şi cu glasul. Aceştia nu pot scăpa de „părere”, după cum lămureşte stareţul Vasile de la Poiana Mărului în înainte-cuvântarea la cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, întemeindu-se cu precădere pe scrierile Preacuvioşilor Grigore (cel pomenit mai sus) şi Simeon, Noul Teolog. Semnul că „părerea” s-a furişat în nevoitori se face arătat atunci când aceştia încep să creadă despre sine că vieţuiesc intru luare-aminte şi adesea îi dispreţuiesc pe ceilalţi din trufie, vorbind lucruri urâte despre ei; se socotesc vrednici, după părerea lor, de a fi păstori ai oilor şi călăuzitori ai lor, asemănându-se prin aceasta orbului care se apucă să arate calea altor orbi (Despre cel de-al doilea fel al luării-aminte şi rugăciunii)

Rugăciunea făcută cu buzele şi cu glasul este rodnică doar atunci când este împreunata cu luarea-aminte, lucru foarte rar întâlnit, pentru că luarea-aminte se învaţă, mai înainte de toate prin lucrarea rugăciunii lui Iisus

(Predoslovia schimonahului Vasile).

Articol III. Despre adevărata şi făţarnica smerită – cugetare

„Nimeni să nu vă înşele printr-o prefăcută smerită cugetare” (Col. 2, 18), a spus Sfântul Apostol Pavel.

Adevărata smerita-cugetare sta în ascultarea şi urmarea lui Hristos (Filip. 2, 5 – 8).

Adevărata smerita-cugetare este înţelegerea duhovnicească. Ea este un dar al lui Dumnezeu; ea este lucrarea harului Dumnezeiesc în mintea şi în inima omului.

Este şi o „smerita-cugetare” după bunul plac al omului: pe această şi-o alcătuieşte pentru sine sufletul iubitor de slavă deşartă, sufletul amăgit şi înşelat de învăţătura mincinoasă, sufletul care se linguşeşte pe sine, şut-letul care caută măguliri din partea lumii, sufletul care năzuieşte cu totul spre sporirea lumească şi spre desfătările lumeşti, sufletul care a uitat de veşnicie, de Dumnezeu.

Smerită cugetare” pe care şi-o scorneşte omul „după bunul său plac este alcătuită din fel de fel de nenumărate tertipuri prin care trufia omenească se străduieşte să capete slava smeritei-cugetari de la lumea oarbă, lumea care iubeşte cele ale sale, de la lumea care preamăreşte viciul atunci când viciul îşi pune masca virtuţii, de la lumea care urăşte virtutea atunci când virtutea se înfăţişează privirilor sale în sfânta ei simplitate, în sfânta şi neclintită supunere faţă de Evanghelie.

Nimic nu este atât de vrăjmaş smereniei lui Hristos ca „smerită cugetare” după bunul plac, care a lepădat jugul ascultării faţă de Hristos şi, săvârşind furt de cele sfinte, slujeşte satanei sub acoperământul unei făţarnice slujiri lui Dumnezeu.

Dacă vom privi neîncetat la păcatul nostru, dacă ne vom strădui să-l vedem în amănunţimea lui, nu vom găsi în noi înşine nicio virtute – nu vom găsi nici smerita-cugetare. Cu adevărata smerenie se acoperă adevărată şi sfânta virtute; aşa îşi acoperă frumuseţea, cu basmaua, fecioara

înfrânată; aşa se ascunde, prin catapeteasma, sfânta sfintelor de privirile gloatei.

Adevărata smerita-cugetare înseamnă un fel de a fi evanghelic, obiceiuri evanghelice, un fel de a gândi evanghelic.

Adevărata smerenie este o taină Dumnezeiască: ea este de neatins pentru faptele omeneşti. Fiind cea mai înaltă înţelepciune, ea pare nebunie pentru înţelegerea trupească.

Domnul Iisus descoperă Dumnezeiască taină a smereniei adevăratului Său ucenic, care şade pururea la picioarele Sale şi ia aminte la cuvintele cele de viaţă făcătoare. Şi descoperită fiind, ea rămâne ascunsă: ea este de netalcuit pentru cuvântul şi limba omenească.

Smerenia este viaţa cerească pe pământ. Harica şi minunată vedere a măreţiei Dumnezeieşti şi a nenumăratelor faceri de bine ale lui Dumnezeu către om, cunoaşterea prin har a Răscumpărătorului, urmarea Lui cu lepădare de sine, vederea adâncului pierzaniei în care a căzut neamul omenesc – iată semnele nevăzute ale smereniei, iată primele trăsături ale acestei cămări duhovniceşti zidite de către Dumnezeul-Om.

Smerenia nu se vede pe sine smerită. Dimpotrivă, ea vede în sine multă trufie. Ea se îngrijeşte ca să afle toate ramurile acesteia; aflându-le, descoperă că încă au mai rămas foarte multe de aflat.

Preacuviosul Macarie Egipteanul, pe care Biserica îl numeşte cel Mare, pentru virtuţile sale cele covârşitoare şi mai ales pentru adâncă lui smerenie, Părinte purtător de semne şi purtător de Duh, a spus în înaltele, sfintele şi tainicele sale omilii că cel mai curat şi mai desăvârşit om are în sine ceva trufaş. (Omilia 7, cap. 4).

Acest bine plăcut al lui Dumnezeu a atins cea mai înaltă treaptă a desăvârşirii creştine, a trăit într-o vreme îmbelşugată în sfinţi, l-a văzut pe Antonie cel Mare, cel mai mare dintre sfinţii monahi, şi a spus, totuşi, ca el nu a văzut niciun om care să poată fi numit desăvârşit pe deplin

şi în adevăratul înţeles al cuvântului (Omilia 8, cap. 5). Smerenia cea mincinoasă se vede pe sine smerită: se mângâie în chip caraghios şi jalnic cu această vedere amăgitoare, pierzătoare de suflet.

Satana ia chip de înger de lumină; „apostolii" lui iau chip de Apostoli ai lui Hristos (Cor. 9, 13 – 15); învăţătura lui ia chip de învăţătură a lui Hristos; stările care vin din amăgirile lui iau chip de stări duhovniceşti şi harice; trufia şi slava sa deşartă, amăgirea de sine şi înşelarea născute din acestea iau chipul smereniei lui Hristos. Ah! Unde s-a ascuns de nefericiţii visători, de visătorii ce în chip jalnic sunt mulţumiţi de sine şi de stările lor de amăgire de sine, de visătorii care socot că se desfata şi sunt fericiţi, unde s-au ascuns de aceştia cuvintele Mântuitorului: „Fericiţi cei ce plâng acum, fericiţi cei ce flămânzesc acum şi vai vouă, celor ce sunteţi acum sătui, vai vouă celor ce râdeţi acum" (Luca 6, 21, 25).

Priveşte mai cu luare-aminte, priveşte fără patimă la sufletul tău, iubite frate! Nu este mai de nădejde oare, pentru el pocăinţă, decât desfătarea? Nu este mai de nădejde, oare, pentru el, a plânge pe pământ, în această vale a plângerii lăsată anume pentru plâns, decât a născoci pentru sine desfătări mai înainte de vreme, desfătări amăgitoare, vrednice de râs şi pierzătoare?

Pocăinţă şi plânsul pentru păcate aduc cu sine veşnica fericire – acest lucru este sfânt; acest lucru este vrednic de crezământ; acest lucru a fost vestit de Domnul. De ce, oare, să nu te cufunzi în aceste stări sufleteşti, de ce să nu petreci în ele, de ce să-ţi născoceşti ţie desfătări, să te saturi cu ele, să te îndestulezi cu ele, prin ele să nimiceşti în tine fericită foame şi setea de dreptatea lui Dumnezeu, fericită şi mântuitoarea întristare pentru păcatele tale şi pentru păcătoşenie.

Foamea şi setea de dreptatea lui Dumnezeu sunt martorii sărăciei cu duhul: plânsul este semnul smereniei, glasul ei. Lipsa plânsului, îndestularea cu sine şi desfătarea cu părutele stări duhovniceşti dau pe fata trufia

inimii.

Teme-te că nu cumva, din pricina desfătării deşarte şi amăgitoare, să moşteneşti veşnicul „vai” făgăduit de către Dumnezeu celor ce se satura acum după bunul lor plac, împotriva voii lui Dumnezeu.

Slavă deşartă şi odraslele sale sunt desfătări duhovniceşti mincinoase, care lucrează în sufletul care nu s-a pătruns de pocăinţă şi zidesc o smerenie părută. Sufletul schimba adevărata smerenie pe această părere de smerenie. Adevărul cel închipuit, punând stăpânire pe casa sufletului, îngrădeşte pentru Adevărul cel adevărat toate intrările în această casă.

Vai, suflete al meu, biserica de Dumnezeu zidită a adevărului! Primind în tine adevărul cel făţărnicit, închinându-te minciunii în locul Adevărului, tu te faci capişte!

În capişte e înălţat un idol: „părerea” smereniei. „Părerea smereniei” este cel mai cumplit fel de trufie. Anevoie se goneşte trufia şi când omul şi-o recunoaşte, dar cum s-o izgoneşti atunci când i se pare că este smerenie?!

În această capişte se afla urâciunea cea amarnica a pustiirii! În această capişte se revarsa tămâia slujirii la idoli, se înalţa cântări de care se veseleşte iadul. Acolo, cugetările şi simţirile sufletului austa mâncarea cea oprită a jertfelor idoleşti, se îmbată de vinul amestecat cu otrava aducătoare de moarte. Acolo, cugetările şi simţirile sufletului gusta mâncarea cea oprită a jertfelor idoleşti, se îmbată de vinul amestecat cu otrava aducătoare de moarte. Capiştea, sălaş al idolilor şi a toată necurăţia, este de neajuns nu numai pentru harul Dumnezeiesc, pentru darul Dumnezeiesc, pentru darul duhovnicesc, este de neajuns pentru orice virtute adevărată, pentru orice poruncă evanghelică.

Smerenia mincinoasă orbeşte omul în aşa hal, că îl sileşte nu numai să creadă că e smerit şi să dea de înţeles celorlalţi că este astfel, ci să o spună deschis, propovăduind-o cu mare glas. („Urmarea lui Hristos”,

cartea III, cap.2).

Amarnic îşi bate joc de noi minciună atunci când, amăgit fiind de ea, o recunoaşte drept adevăr.

Smerenia cea din har este nevăzută, aşa cum nevăzut este şi Dăruitorul ei – Dumnezeu. Ea este acoperită de tăcere, simplitate, nefăţarnicie, lipsa de sforţare, libertate.

Smerenia cea mincinoasă poartă întotdeauna un chip prefăcut; prin aceasta ea se face cunoscută lumii. Smerenia cea mincinoasă iubeşte scenele: prin aceasta ea amăgeşte şi se amăgeşte. Smerenia lui Hristos este îmbrăcată în haina şi cămaşa (Ioan 19, 24), în veşmântul cel mai nemeşteşugit: acoperită de acest veşmânt, ea nu se face cunoscută şi nu este băgată în seamă de oameni.

Smerenia este o chezăşie în inimă, o însuşire sfântă şi fără de nume a acesteia, o deprindere Dumnezeiască ce se naşte în suflet, pe nesimţite, din plinirea poruncilor evanghelice. (Preacuviosul Avva Dorotei, învăţătură a 2-a).

Lucrarea smereniei poate fi pusă alături de patima iubirii de argint. Cel atins de neputinţa credinţei şi iubirii faţă de comorile pământeşti, cu cât le agoniseşte mai mult pe acestea, cu atât se face mai lacom şi mai nesăţios de ele. Cu cât se îmbogăţeşte mai mult, cu atât i se pare că e sărman şi neîndestulat. Tot aşa şi cel mânat de smerenie, cu cât se îmbogăţeşte mai mult cu virtuţi şi daruri duhovniceşti, cu atât se vede pe sine mai sărac şi mai de nimic.

Este firesc să fie aşa. Atunci când omul nu a gustat încă din binele cel mai înalt, propriul său bine, pângărit de păcat, are preţ înaintea lui. Atunci, însă, când se împărtăşeşte de binele Dumnezeiesc, duhovnicesc, atunci nu mai pune deloc preţ pe binele sau, care este unit şi amestecat cu răul.

Scumpa îi era săracului punguţă cu bani de aramă adunaţi de el, vreme îndelungată, cu trudă şi cu osteneală. Un bogat, însă, i-a vărsat în sân, pe neaşteptate, o mulţime nenumărată de galbeni curaţi, iar săracul a aruncat cu dispreţ punguţă cu arămioare, ca pe o povară care numai

I-ar fi îngreunat.

Dreptul şi mulptatimitorul Iov, după ce a suferit ispite cumplite, s-a învrednicit de vederea lui Dumnezeu. Atunci el a grăit către Dumnezeu printr-o rugăciune inspirată: „Cu auzul urechii Te auzeam mai înainte, iar acum ochiul meu Te-a văzute pe Tine”. Ce rod a odrăslit în sufletul dreptului din vederea lui Dumnezeu? „Pentru aceea”, continuă, şi îşi încheie Iov rugăciunea sa, „m-am defăimat pe mine şi m-am topit, şi mă socotesc pe mine pământ şi cenuşă” (Iov 42, 5 – 6).

Voieşti să dobândeşti smerenia? Plineşte poruncile evanghelice: dimpreună cu ele se va sălăşlui în inima ta, dăruindu-se ei, smerenia cea sfântă, adică plăcută Domnului nostru Iisus Hristos.

Începutul smereniei este sărăcia cu duhul; mijlocul ei este sporirea în ea mai presus decât toată mintea şi atingerea păcii lui Hristos, iar sfârşitul şi desăvârşirea ei este dragostea lui Hristos.

Smerenia nu se mânie niciodată, niciodată nu cauta să placă oamenilor, nu se lăsă în voia întristării, de nimic nu se înfricoşează.

Poate, oare, să se lase în voia întristării cel care dinainte s-a recunoscut pe sine vrednic de tot necazul? Poate să se teamă de nenorociri cel care dinainte s-a osândit pe sine la necazuri, cel care vede în acestea mijlocul mântuirii sale?

Bine plăcuţii lui Dumnezeu au iubit cuvintele tâlharului celui cu bună pricepere care a fost răstignit alături de Domnul. Fiind în necazuri, s-au obişnuit să spună: „Cele cuvenite primim, după faptele noastre; pomeneşte-ne, Doamne întru Împărăţia Ta” (Lc. 23, 41, 42). Orice necaz ei îl întâmpina prin recunoaşterea faptului că sunt vrednici de el (Preacuviosul Avva Dorotei, învăţătură a 2-a).

Pacea sfântă intra în inimile lor dimpreună cu vorbele smereniei! Ea aduce paharul mângâierii duhovniceşti şi la patul celui bolnav, şi în temniţă la cel închis în ea, şi la cel

prigonit de oameni, şi la cel prigonit de demoni.

Paharul mângâierii este adus de către mâna smereniei şi celui răstignit pe cruce; lumea poate să-i aducă acestuia doar „oţet amestecat cu fiere” (Mat. 27, 34).

Cel smerit nu e în stare să aibă răutate şi ură: el nu are vrăjmaşi. Dacă vreunul din oameni îi pricinuieşte necazuri, el vede în acest om o unealtă a dreptei judecăţi sau a proniei Dumnezeieşti.

Cel smerit se încredinţează pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu. Cel smerit trăieşte nu cu propria lui viaţă, ci prin Dumnezeu.

Cel smerit este străin de nădăjduirea în sine, şi de aceea el cauta neîncetat ajutorul lui Dumnezeu, neîncetat petrece în rugăciune.

Ramură roditoare se pleacă spre pământ, apăsată de mulţimea şi greutatea roadelor sale. Ramură stearpă creşte în sus, înmulţindu-şi mlădiţele sale neroditoare.

Sufletul bogat în virtuţile evanghelice se cufundă în smerenie din ce în ce mai adânc, şi în adâncurile acestei mari afla mărgăritarele cele de mult preţ: darurile Duhului.

Trufia este semnul neîndoielnic al omului deşert, rob al patimilor, semnul sufletului în care nu are nicio intrare învăţătura lui Hristos.

Nu judecă pe om după cele din afară ale sale; nu-ţi da cu părerea despre el că este trufaş, ori că este smerit. „Nu judecaţi după înfăţişare”, ci „după roadele lor îi veţi cunoaşte” (În 7, 24; Mt. 7, 16). Domnul a poruncit să-i cunoaştem pe oameni după faptele lor, după purtarea lor, după urmările faptelor lor. „Ştiu eu trufia ta şi răutatea inimii tale” (1 Imp. 17, 28), i-a zis lui David aproapele sau, dar Dumnezeu a dat mărturie pentru David: „Aflat-am pe David, robul Meu; cu untdelemnul cel sfânt al Meu l-am uns pe el” (Ps. 88, 21). „Nu cum va cauta omul va vedea Domnul: căci omul va cauta la faţă, iar Dumnezeu va cauta la inima” (1 Imp. 16, 7).

Judecătorii cei orbi socot adesea smerit pe cel făţarnic şi josnic, care caută să fie pe placul oamenilor: acesta este un hău al slavei deşarte.

Dimpotrivă, acestor judecători neştiutori le pare trufaş cel care nu cauta laude şi răsplătiri de la oameni, şi de aceea nu se târăşte înaintea oamenilor, ci este slugă adevărată a lui Dumnezeu; acesta a simţit slava lui Dumnezeu, care se descoperă numai celor smeriţi, a simţit putoarea slavei omeneşti şi şi-a întors de la ea şi ochii şi mirosul sufletului său.

Ce înseamnă a crede?" – a fost întrebat un mare „bine plăcut al lui Dumnezeu. Acesta a răspuns: „A crede înseamnă a petrece intru smerenie şi milă" (Pateric. Despre Avva Pimen cel Mare).

Smerenia nădăjduieşte în Dumnezeu – nu în sine şi nu în oameni; de aceea, purtarea ei e simplă, fără ocolişuri, statornica, măreaţă. Fiii cei orbi ai lumii acesteia numesc acest lucru trufie.

Smerenia nu pune niciun preţ pe bunătăţile cele pământeşti; în ochii ei, mare este Dumnezeu, mare este Evanghelia. Ea năzuieşte către acestea, neinvrednicind stricăciunea şi deşertăciunea nici cu luarea aminte, nici cu căutătura. Sfânta răceală faţă de stricăciune şi deşertăciune este numită trufie de către fiii stricăciunii şi slujitorii deşertăciunii.

Este o închinăciune sfântă ce vine din smerenie şi din cinstire faţă de aproapele, faţă de chipul lui Dumnezeu „faţă de Hristos în aproapele; şi este o închinăciune stricată, interesată, care caută să placă oamenilor şi totodată urăşte oamenii, împotrivitoare lui Dumnezeu şi urâtă înaintea Lui: pe aceasta a cerut-o satana de la Dumnezeul-Om, îmbiindu-L în schimbul ei cu toate împărăţiile pământului şi slava lor.

Câţi nu sunt şi acum cei care se închina pentru a primi foloase pământeşti! Cei înaintea cărora se închina aceştia le lăuda smerenia.

Fii cu luare-aminte, baga de seamă: cel ce ţi se

închina o face din cinstire faţă de om, din dragoste şi din smerenie? Sau închinarea lui îţi gâdilă trufia, pentru a scoate oarecare folos vremelnic?

Tu, care te numeri printre mai-marii pământului! Ia seama: înaintea ta se târăsc slava deşartă, linguşirea, josnicia! Acestea, după ce îşi vor fi atins ţelul, te vor batjocori, te vor vinde cu cel dintâi prilej. Niciodată nu-ţi revarsa dărnicia asupra celui stăpânit de slavă deşartă: acesta, pe cât este de umil înaintea celor mai mari, pe atât este de obraznic, semeţ, lipsit de omenie cu cei mai mici" (Scara. Cuvântul 22). Pe cel stăpânit de slavă deşartă îl vei cunoaşte după deosebită înclinare pe care o are către linguşire, către slugărnicie, către minciună, către orice lucru ticălos şi josnic.

Pilat s-a supărat pe tăcerea lui Hristos, care i s-a părut trufaşă. „Mie", a zis el, „nu-mi răspunzi? Sau nu ştii că am putere să-ţi dau drumul şi putere am să te răstignesc?" (În 19, 10). Domnul şi-a lămurit tăcerea punând în lumina voia lui Dumnezeu, pentru care Pilat, ce credea că lucrează după bunul său plac, era doar o unealtă oarbă. Din pricina trufiei, lui Pilat i-a fost cu neputinţă să priceapă că înaintea lui stătea smerenia atotdesavarsita: Dumnezeu Cel înomenit.

Sufletul înalt, sufletul cu nădejde cerească, care dispreţuieşte bunătăţile cele stricăcioase ale lumii acesteia, nu este în stare de măruntă dorinţa de a plăcea oamenilor şi de slugărnicie. Greşeşti numind trufaş acest suflet, pentru faptul că nu îndestulează cerinţele patimilor tale. Amâne! Cinsteşte trufia cea binecuvântată, lui Dumnezeu plăcută a lui Mardoheu! Aceasta, care în ochii tăi este trufie – de fapt este sfânta smerenie".

Cartea Esterei, cap.4 – 7. Amân, macedeonean de neam, era favoritul şi cel dintâi dintre dregătorii lui Artaxerxes, împăratul perşilor. Mardoheu, iudeu de neam, se număra printre curteni şi, fiind de o adâncă blagocestie, nu şi-a îngăduit să caute a plăcea oamenilor, nu s-a târât înaintea parvenitului. Această purtare a lui Mardoheu l-a

încrâncenat pe Amân: acesta a pregătit o spânzurătoare înaltă, ca să dea moriii prin ea acea excepţie, pe care o ură, de la slugărnicia obştească. Roata soriii întorcându-se, împrejurările s-au schimbat, şi Amân a fost atârnat în spânzurătoarea pe care i-a înălţat-o lui Mardoheu.

Smerenia este învăţătura evanghelică, virtutea evanghelică, puterea tainică a lui Hristos. Dumnezeu S-a arătat oamenilor îmbrăcat intru smerenie şi acela dintre oameni care se va îmbrăca intru smerenie, se va face asemenea cu Dumnezeu. (Sfântul Isaac Sirul).

„Dacă voieşte cineva să vină după Mine”, vesteşte Sfânta Smerenie, „să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze Mie” (Mat. 16, 24). Altminteri este cu neputinţă a fi ucenic şi următor al Celui Ce S-a smerit până la moarte, până la moartea pe cruce. Acesta a şezut de-a dreapta Tatălui. Acesta este Noul Adam, începătorul de neam al sfintei seminţii a celor aleşi. Credinţa în El înscrie în numărul celor aleşi; alegerea se primeşte prin sfânta smerenie, se pecetluieşte prin sfânta dragoste. Amin!

Vederea păcatului propriu

Va veni acel timp înfricoşat, va sosi acel ceas plin de groază în care toate păcatele mele vor sta dezgolite în faţa lui Dumnezeu Judecătorul, în faţa îngerilor Lui, în faţa întregii omeniri. Presimţind starea sufletului meu în aceste clipe cutremurătoare, mă umplu de spaimă. Sub înrâurirea presimţirii vii şi puternice mă grăbesc cu frică să mă adâncesc în cercetarea de sine, mă grăbesc să caut în cartea conştiinţei mele greşelile însemnate şi săvârşite cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul.

Cărţile necitite de multă vreme, care zac de timp îndelungat prin dulapuri, sunt măcinate de carii. Cel ce ia o astfel de carte întâmpină o mare greutate în citirea ei. Fiind necercetată de multă vreme, nu s-a putut deschide decât cu anevoie. Aşa este şi conştiinţa mea – deschizând-o, nu aflu mulţumirea aşteptată. Numai păcatele mari se cunosc destul de lămurit; însemnările mărunte, care sunt

foarte multe la număr, aproape că s-au şters, ba nici nu mai poţi pricepe acum ce au închipuit ele.

Numai Dumnezeu, Unul Dumnezeu, poate să întoarcă însemnările gălbejite şi să le dea claritate şi astfel să-l izbăvească pe om de conştiinţă vicleană (Evrei 10, 22). Singur Dumnezeu poate să-i dea omului darul de a-şi vedea păcatele şi păcatul, căderea lui în care se afla rădăcină, sământă, gândurile, sâmburele, mănunchiul tuturor greşelilor omeneşti. Chemând în ajutor milă şi puterea lui Dumnezeu, chemându-le în ajutor prin cea mai caldă rugăciune, unită cu post bine chibzuit, unită cu lacrimile şi plânsul inimii, deschid din nou cartea conştiinţei, din nou cercetez cu luare aminte cantitatea şi calitatea păcatelor mele, cercetez ca să văd la ce au dat naştere greşelile făcute de mine.

Văd că, „fărădelegile mele covârşesc capul meu şi că o povară grea apasa peste mine. Înmulţitu – s-au mai mult decât părul capului meu” (Psalmul 37, 5; 39, 13). Care este urmarea unei a emenea stări de păcătoşenie? „Ajunsu-m-au aradelegile mele de nu mai pot să văd; inima ea m-a părăsit” (Psalmul 39, 13).

Urmările unei vieţi păcătoase sunt: orbirea minţii, înăsprirea, nesimţirea inimii. Mintea unui păcătos învederat nu vede nici binele, nici răul; inima lui îşi pierde puterea de a simţi cele duhovniceşti.

Dacă, părăsind viaţa păcătoasă, acest om se va întoarce spre nevoinţe cuviincioase atunci inima lui, ca şi cum ar fi o fiinţă străină, nu va consimţi la năzuinţa lui către Dumnezeu.

Când prin lucrarea Dumnezeiescului Dar i se vor descoperi nevoitorului mulţimea greşelilor lui, atunci e cu neputinţă ca el să nu ajungă la cea mai mare nedumerire, să nu se scufunde într-o adâncă tristeţe: „Inima mea s-a tulburat”, din pricina unei asemenea privelişti, „părăsitu-m-a tăria mea şi lumina ochilor mei, şi aceasta nu este cu mine; ca şalele mele s-au umplut de ocărî”, adică lucrarea mea s-a umplut de poticneli din obişnuinţă spre păcat, care

mă trage cu sila spre noi păcate; „înmulţitu – s-au şi au putrezit rănile mele din pricina nebuniei mele”, adică patimile păcătoase s-au învechit şi m-au vătămat grozav din pricina vieţii mele trăită fără băgare de seamă; „nu este vindecare în trupul meu, adică nu este vindecare numai prin propriile mele puteri pentru întreaga mea fiinţă, „lovită şi molipsita de păcat” (Psalmul 37, 11).

Prin faptul că-mi recunosc păcatele, mă căiesc de ele, le mărturisesc la preot şi-mi pare rău că le-am săvârşit, răstorn toată mulţimea lor nenumărata în adâncul milostivirii lui Dumnezeu.

Pentru că pe viitor să mă păzească de păcat, voi cerceta cu luare aminte, însingurându-mă în mine însumi, cum lucrează păcatul împotriva mea, cum se apropie de mine şi ce-mi spune.

El se apropie de mine ca un hoţ; faţa lui este acoperită; „cuvintele lui sunt mai alunecoase ca untdelemnul” (Psalmul 54, 22); îmi vorbeşte minciuni, îmi propune fărădelegi, otrava este în gura lui; limba lui este un ac purtător de moarte.

„Îndulceşte-te! şopteşte el încet şi linguşitor. Pentru ce îţi este oprită plăcerea? Îndulceşte-te, ce păcat găseşti aici?” şi răufăcătorul propune călcarea poruncilor Domnului Celui Atotsfant.

N-ar fi trebuit să dau nici cea mai mică atenţie cuvintelor lui; ştiu doar că el e un fur şi un ucigaş. Dar nu fiu ce neputinţa neînţeleasă, o neputinţă a voinţei, mă biruie. Căci iau aminte la vorbele păcatului, la fructul oprit. În zadar conştiinţa îmi aminteşte că gustarea din acest rod este totodată şi gustarea morţii.

Dacă fructul oprit nu se afla înaintea ochilor mei, atunci acest rod se zugrăveşte pe neaşteptate în închipuirea mea se pictează în culori vii, parcă de o mână fermecată. Simţirile inimii sunt atrase spre tabloul scandalos, care este asemenea unei desfrânate. Aspectul lui exterior este captivant; sminteală odihneşte într-însul; este împodobit cu o îmbrăcăminte preţioasă, strălucitoare;

lucrarea ei purtătoare de moarte este acoperită cu grijă. Când din pricina absenţei obiectului însuşi, păcatul nu poate găsi victimă în trup, atunci cauta ca aceste jertfe să fie aduse de inimă.

Păcatul lucrează în mine prin gândul pacactos prin simţirea inimii şi prin simţirea tru ului, lucrează prin simţirile trupeşti, lucrează prin închipuire.

La ce încheiere mă aduce o asemenea privire aruncată asupra mea? La concluzia că în mine, în toată fiinţa mea, trăieşte o vătămare pătatoasa, care consimte şi ajuta păcatului ce năpădeşte asupra mea, din afară. Eu sunt asemenea omului legat şi înfierat cu grele lanţuri. Oricine, numai dacă îi va fi îngăduit, îl înhaţă pe legat, îl duce unde vrea, pentru că legatul, fiind legat cu lanţuri, nu are putinţă să opună nicio rezistenţă.

Pătruns-a odinioară păcatul în înaltul Rai. Acolo el le-a propus strămoşilor mei să guste din fructul oprit. Acolo i-a înşelat, acolo i-a lovit pe cei înşelaţi, cu moarte veşnică. El îmi face şi mie – urmaşului lor – neîncetat aceeaşi propunere; el se sileşte neîncetat să mă înşele şi să mă prindă şi pe mine, urmaşul lor.

Îndată după săvârşirea păcatului, Adam şi Eva au fost izgoniţi din Rai şi surghiuniţi în ţara scârbelor (Facere 3, 23 – 24). Eu m-am născut în această ţară a plânsului şi a nevoilor! Dar aceasta nu mă îndreptăţeşte, căci Raiul îmi este adus aici de către Răscumpărătorul, îmi este sădit în inima mea. Nu am alungat Raiul din inima mea prin păcat. Acum acolo este un amestec de bine şi rău, acolo este o cumplită lupta între bine şi rău, este o ciocnire a nenumăratelor patimi, acolo este chinul care e o pregustare a veşnicelor chinuri din iad.

Văd în mine o dovadă că sunt fiul lui Adam; păstrez înclinarea spre rău; mă unesc cu propunerile înşelătorului, deşi ştiu cu siguranţă că mi se propune înşelarea, că mi se pregăteşte uciderea.

Degeaba aş începe să-i învinuiesc pe strămoşi pentru păcatul ce mi l-au transmis, căci eu sunt eliberat din robia

păcatului de către Răscumpărătorul meu, şi, de aici înainte, cad în păcate nu de silă, ci de bunăvoie.

Strămoşii au săvârşit o dată, în Rai, călcarea unei singure porunci dumnezeieşti, iar eu aflându-mă în sânul Bisericii lui Hristos calc neîncetat toate poruncile divine ale lui Hristos, Dumnezeul şi Mântuitorul meu.

Uneori sufletul mi se tulbura de mânie şi de trea de minte a răului! În închipuirea mea sclipeşte pumnalul deasupra capului vrăjmaşului şi inima-mi se îmbată de răzbunarea satisfăcută, săvârşită cu imaginaţia. Alteori mi se înfăţişează nişte grămezi risipite de aur. În urma lor se desenează palate măreţe, grădini, toate obiectele de lux, plăcerile, mândriile care se dobândesc prin aur şi pentru care omul iubitor de păcat se închina acestui idol, ce nu este decât un mijloc de înfăptuire a tuturor dorinţelor putrede. Câteodată sunt amăgit de cinste şi putere. Sunt atras, mă ocup cu visurile care mă pun la conducerea oamenilor şi ţărilor, care mă fac să le procur lor lucruri pieritoare, iar mie o slavă pieritoare. Altă dată, pare chiar în chip vădit, îmi stau în faţa mea mese cu mâncăruri plăcut mirositoare, din care se ridică aburii! Mă îndulcesc într-un chip caraghios şi dureros în acelaşi timp, de înşelările ce se înfăţişează înaintea mea. Adeseori mă văd pe neaşteptate drept, sau mai bine zis inima mi se făţărniceşte, se sileşte să-şi însuşească dreptatea, se linguşeşte pe sine, se îngrijeşte de laude omeneşti, ca şi cum ar vrea să şi le atragă spre sine!

Patimile se ceartă între ele spunând una alteia că eu sunt al lor, mă trec neîncetat din mână în mână, mă întărâtă, mă neliniştesc. Peste mintea mea este trasa o perdea de nepătrunsa întunecime; pe inimă se afla trântita o mare şi grea piatră de nesimţire.

Oare mintea îşi va veni în fire? Vă voi oare să-şi îndrepte paşii spre bine? îi stă împotrivă inima, deprinsa cu plăcerile păcătoase, i se împotriveşte trupul meu, care şi-a dobândit dorinţe dobitoceşti. S-a pierdut până şi înţelegerea că trupul meu, (ca unul ce este făcut pentru ve,

snicie, şi este capabil de dorinţe, şi mi, scări dumnezeieşti), nu mai înţelege că năzuinţele cele asemănătoare celor dobitoceşti nu sunt decât neputinţa lui, introduse într-însul prin cădere.

Diferitele părţi care alcătuiesc fiinţa mea mintea, inima şi trupul – sunt ciopârţite, dezbinate, lucrează în dezacord, se împotrivesc una alteia; numai atunci lucrează în înţelegere când lucrează pentru păcat, potrivnic lui Dumnezeu.

Aceasta este starea mea! Ea este moartea sufletului în timpul vieţii trupului. Dar eu sunt mulţumit cu starea mea! Mulţumit nu din cauza smereniei ci din pricina orbirii mele, din pricina împietririi mele. Sufletul nu-şi simte moartea, aşa cum n-o simte nici trupul când este despărţit prin moarte de suflet.

Dacă eu aş fi simţit moartea mea, aş fi petrecut într-o necurmată pocăinţă! Dacă eu aş fi simţit moartea mea, m-aş fi îngrijit de înviere!

Eu sunt în întregime ocupat cu grijile lumii şi prea puţin mă îngrijesc de nevoile mele sufleteşti. Osândesc cu asprime cele mai mici greşeli săvârşite de aproapele meu, pe câtă vreme eu, care sunt plin de păcate, orbit de ele, prefăcut în stâlp de sare asemenea femeii lui Lot, nu sunt în stare să fac niciun fel de mişcare duhovnicească

N-am păşit pe urmele pocăinţei, pentru că încă nu văd păcatul meu. Şi nu-mi văd păcatul fiindcă mai lucrez încă în folosul păcatului. Căci cel ce se îndulceşte de păcat nu-şi poate vedea păcatul, precum nu-l poate vedea nici cel ce-şi îngăduie să guste din el măcar numai cu gândul şi cu consimţirea inimii.

Numai acela poate să-i vadă păcatul care, s-a lepădat cu o hotărâre liberă de orice prietenie cu păcatul, care stă ca un străjer treaz, la poarta casei sale, cu sabia în mână, cu cuvântul lui Dumnezeu; care respinge şi taie cu această sabie păcatul, în orice înfăţişare s-ar apropia el.

Cine va săvârşi această mare lucrare, cine va declara război păcatului, smulgând cu sila păcatul din mintea,

inima şi trupul lui, aceluia îi dă Dumnezeu un mare dar: „vederea păcatului său”.

Fericit este sufletul care şi-a văzut păcatul cuibărit în sânul său!

Fericit este sufletul care a văzut în sine căderea strămoşilor, vechimea vechiului Adam!

O asemenea vedere a păcatului său este vederea duhovnicească, este vederea minţii, vindecată de orbire prin darul dumnezeiesc. Sfânta Biserică de Răsărit învaţă să cerem de la Dumnezeu vederea păcatului nostru prin post, rugăciune şi îngenunchere.

Fericit este sufletul care neîncetat se învaţă în Legea Domnului! Căci într-însa el poate vedea chipul şi frumuseţea Omului Nou, iar prin comparaţie cu el, îşi poate cerceta şi îndreptă neajunsurile sale.

Fericit este sufletul care şi-a cumpărat ţarină pocăinţei prin omorârea sa cu privire la începuturile păcătoase! În această ţarină el îşi va găsi o nepreţuită comoară de mântuire.

Dacă ţi-ai dobândit ţarina pocăinţei, predă-te plânsului de copil faţă de Dumnezeu. Dacă poţi, să nu ceri nu cere nimic de la Dumnezeu, lasă-te în voia Lui, cu lepădare de sine. Înţelege şi simte, ca tu eşti făptura, iar Dumnezeu este Făcătorul. Predă-te prin urmare fără să mai stai pe tganduri, adu-l numai lacrimile de prunc, adu-l o inimă tăcută, gata să-l urmeze voia şi să-şi sigileze voia Lui.

Dacă însă din pricina prunciei tale, nu te poţi cufunda în tăcere deplină, în rugăciune şi în plânsul în faţa lui Dumnezeu, atunci rosteşte înaintea Lui o rugăciune smerită pentru iertarea păcatelor şi pentru vindecarea de patimile cele păcătoase, de aceste groaznice neputinţe morale, care se compun din greşelile săvârşite de bunăvoie în decursul unei vremi destul de însemnate.

Fericit este sufletul care şi-a dat seama că este pe deplin nevrednic de Dumnezeu, care s-a judecat ca unul ce se afla ticălos şi păcătos! Un astfel de suflet se afla pe

calea mântuirii, într-însul nu este înşelare de sine.

Dimpotrivă, cine se crede gata să primească darul, cine se socote chiar vrednicăe Dumneyeu şi cere venirea Lui tainică, cine spune că e gata să-L primească, să-L audă şi să-L vadă pe Domnul, acela se înşală pe sine, acela se linguşeşte pe sine, acela a atins culmea cea înaltă a mândriei de unde urmează căderea în întunecoasă prăpastie a pierzării (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55).

Acolo se prăbuşesc toţi cei care se mândresc înaintea lui Dumnezeu, care cutează să se recunoască cu neruşinare vrednici de Dumnezeu şi cu această părere de sine şi înşelare de sine, să-l spună lui Dumnezeu „Vorbeşte, Doamne, ca robul Tău Te ascultă”.

Cea mai înaltă lucrare a minţii este neobişnuit de simplă; pentru căpătarea ei nu are nevoie decât de o simplitate şi credinţă de copil. Dar noi ne-am făcut atât de complicaţi încât tocmai această simplitate este de neatins, de neajuns. Noi vrem să fim mai deştepţi, vrem să-i dăm viaţa eului nostru, nu suferim le adarea de sine nu, nu vrem să lucrăm cu credinţă. Din această cauză avem nevoie de un îndrumător, care ar putea să ne scoată din complexitatea noastră, din viclenia noastră, din şiretlicurile noastre, din slava noastră deşartă şi din părerea de sine spre o credinţă largă şi simplă. Din această cauză se întâmplă că, pe terenul lucrării minţii, copilul (omul despătimit) ajunge la o propăşire neobişnuită, iar înţeleptul deraiază din drum şi se aruncă în întunecoasă prăpastie a pierzării.

Tânărul proroc Samuil L-a auzit pe Domnul care l-a chemat şi nu s-a socotit vrednic de vorbirea cu Domnul, ci a stat înaintea bătrânului său îndrumător, cerând de la el îndrumări pentru purtarea să a auzit Samuil a doua oară acelaşi glas care îl chema şi din nou a stat înaintea îndrumătorului său.

Povăţuitorul a înţeles că glasul care îl chema era glasul lui Dumnezeu. Şi atunci i-a poruncit tânărului, când va auzi o asemenea chemare să-l răspundă Celui care îi

vorbeşte: „Grăieşte, Doamne, căci robul Tău Te ascultă”.

Acelaşi lucru îndrăzneşte să-l spună un închipuit, iubitor de plăceri şi mişel, care nu este chemat de nimeni, care este îmbătat de o părere de slavă deşartă, care alcătuieşte în sine glasuri şi mângâieri prin care îşi linguşeşte vicleană să inima, prin care se înşală pe sine şi pe urmaşii săi uşuratici.

Fiule al Bisericii Ortodoxe de Răsărit, care este una Sfântă şi Adevărată, în nevoinţele tale nevăzute, să te conduci de îndrumările Sfinţilor Părinţi ai Bisericii tale, căci ei poruncesc ca înainte de a te fi înnoit printr-o vădită lucrare a Sfântului Duh să nu primeşti niciun fel de vedenie; să nu primeşti niciun fel de glas, de oriunde s-ar auzi, în afară sau înăuntrul tău, ci să le consideri ca fiind un arătat prilej de înşelare (Prea Cuviosul Grigorie Sinaitul, Despre înşelare, s.a. Filocalia. Sfântul Calist şi Ignatie Xantopolis cap. 73).

Păzeşte-ţi mintea de vedenii, alunga toate închipuirile şi părerile ce se apropie de ea, prin care căderea în înşelarea diavolească ia locul adevărului.

Înfăşurat cu pocăinţă, stai cu frică şi cu evlavie înaintea Marelui Dumnezeu, Care poate curăţi păcatele tale şi te poate înnoi prin Duhul Său Preasfânt. Duhul care va veni, te va povăţui spre „toată dreptatea” (Ioan 16, 3). Simţământul plânsului şi al pocăinţei pentru păcate este singurul care e de mare nevoie sufletului, care s-a apropiat de Dumnezeu cu gândul că să primească de la E1 iertarea păcatelor sale. Aceasta este partea cea mai bună. Dacă tu ai ales-o, atunci să nu se mai ia de la tine! Să nu dai această comoară în schimbul simţămintelor deşarte, mincinoase, silnice, care trec pe alături de Dar, să nu te pierzi prin linguşirea de sine.

„Dacă unii Părinţi, spune prea cuviosul Isaac Sirul, au scris despre ceea ce este curăţenia sufletească, ce este sănătatea ei, ce este nepătimirea, ce este vederea duhovnicească, asta nu înseamnă că ei au scris-o pentru că noi să le căutăm înainte de vreme şi cu aşteptare. S-a şi

spus în Scriptură: «Împărăţia lui Dumnezeu nu vine în chip văzut» (Luca 17, 20). Aceia care trăiesc în aşteptarea Împărăţiei Cerurilor, au dobândit mândria şi căderea... Căutarea înaltelor daruri dumnezeieşti cu aşteptare este respinsă de Biserica lui Dumnezeu. Aceasta nu este un semn de dragoste pentru Dumnezeu; aceasta este o neputinţă a sufletulm (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 55).

„Toţi sfinţii s-au recunoscut că sunt nevrednici de Dumnezeu şi prin acest lucru ei şi-au arătat vrednicia, care constă în smerenie". (Sfântul Isaac Sirul, cuvântul 36).

Toţi înşelaţii de sine s-au socotit vrednici de Dumnezeu, prin acest lucru au arătat că sufletul lor este cuprins de mândrie şi de înşelăciune drăcească. Unii din ei i-au primit pe demoni, care s-au înfăţişat în chipul îngerilor şi le-au urmat; altora li se arătau demonii în propriul lor chip şi se închipuiau că unii ce sunt biruiţi prin rugăciunea lor, lucru prin care îi ducea la înălţarea minţii; unii îşi aţâţau imaginaţia, îşi înfierbântau sângele, produceau în sinea lor mişcări nervoase, şi luau aceasta drept plăcere harica şi au căzut în înşelarea diavolilor, într-o desăvârşită întunecare, s-au numărat după duhul lor cu duhurile lepădate.

Dacă ai nevoie să stai de vorbă cu tine însuţi adu-ţi înaintea ta nu linguşirea ci defăimarea de sine. În starea noastră de cădere ne sunt foarte folositoare leacurile amare. Cei ce se linguşesc pe ei înşişi au şi primit aici pe pământ răsplata lor care este linguşirea de sine, laudă şi dragostea lumii, vrăjmaşele lui Dumnezeu; în afară de osânda, ei nu au ce aştepta în veşnicie.

„Ca fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul, meu înaintea mea este pururea" (Psalmul 50, 4), vorbeşte despre sine Prorocul David. Păcatul lui era obiectul neîncetatei lui cercetări: „Ca fărădelegea mea eu o voi vesti şi mă voi îngriji pentru păcatul meu". (Psalmul 37, 18) Sfântul Proroc David se ocupă cu (osândirea de sine, se ocupă cu demascarea păcatului său, atunci când păcatul lui era deja iertat şi când Darul Duhului Sfânt i se

înapoiase. Mai mult, el şi-a dat pe fata păcatul, l-a mărturisit în auzul lumii întregi.

Când Sfinţii Părinţi ai Bisericii de Răsărit şi îndeosebi vieţuitorii pustiei atingeau înălţimile stărilor duhovniceşti, atunci toate aceste nevoinţe se contopeau la ei numai într-una singură, în pocăinţă. Pocăinţă cuprindea toată viaţa lor, toată activitatea lor, ea era urmărea vederii păcatului lor.

Un oarecare mare Părinte a fost întrebat în ce trebuie să se cuprindă lucrarea unui călugăr singuratic? Şi el i-a răspuns: „Sufletul tău stă mort înaintea ochilor tăi şi tu mai întrebi care trebuie să-ţi fie lucrarea?!” (Sfântul Isaac Sirul, cuv. 21)

Plânsul este lucrarea esenţială a adevăratului nevoitor al lui Hristos, plânsul să fie lucrarea lui, din clipa începerii nevoinţei şi până la săvârşirea nevoinţei!

Vederea păcatului nostru şi pocăinţa ce se naşte dintr-însa este lucrarea ce nu tre’s arsit pe pământ. Prin vederea păcatului, se trezesc pocăinţă; prin pocăinţă se dobândeşte curăţenia; ochiul minţii curăţit treptat începe să vadă astfel de neajunsuri şi vătămări în toată fiinţă omenească, pe care mai înainte din pricina întunecării sale el nu le zărea deloc.

Doamne! Dăruieşte-ne să ne vedem greşelile noastre, pentru că mintea noastră atrasă în întregime de către luarea aminte de propriile păcate, să înceteze de a mai vedea păcatele aproapelui şi în felul acesta, să-i vadă pe toţi oamenii buni. Dăruieşte inimii noastre să lase grijă pierzătoare de neajunsurile aproapelui, ci toate grijile să şi le unească într-o singură grijă, aceea pentru dobândirea curăţeniei şi sfinţeniei poruncite şi pregătite nouă de Tine.

Dăruieşte-ne, nouă, celor care ne-am spurcat veşmintele sufletului, să le albim din nou, ele au fost deja spălate de apele botezului, dar acum, după ce au fost spurcate, au nevoie să fie spălate de apele lacrimilor.

Dăruieşte-ne să vedem, în lumina Darului Tău, feluritele neputinţe ce trăiesc în noi, care distrug în inima

mişcările cele duhovniceşti, care introduc în ea mişcări trupeşti vrăjmaşe Împărăţiei lui Dumnezeu. I

Dăruieşte-ne, Marele Dar al pocăinţei, care se naşte ca urmare a vederii păcatelor proprii.

Păzeşte-ne, cu aceste mari daruri, de prăpastia înşelării de sine, care se deschide în suflet din cauza neluării în seamă şi neînţelegerii păcătoşeniei noastre; care ia naştere din lucrările iubirii de plăceri şi de slavă deşartă, care nu sunt luate în seamă şi rămân neînţelese de noi.

Păzeşte-ne, cu aceste mari daruri, pe calea noastră ce duce la Tine, dăruieşte-ne să ajungem la Tine, Care chemi pe cei ce se recunosc păcătoşi şi respingi pe cei ce se recunosc drepţi, ca să te blagoslovim veşnic în fericirea veşnică pe Tine, Unul Adevăratul Dumnezeu, Răscumpărătorul celor robiţi, Mântuitorul celor pierduţi.

AMIN!

Despre iubirea de aproapele

Ce poate fi mai minunat, mai desfătător decât iubirea de aproapele?

A iubi este o fericire, a ura este un chin.

Toată Legea şi proroci, stau în iubirea către Dumnezeu şi către aproapele (Mt. 22, 40).

Iubirea către aproapele este calea care duce la iubirea către Dumnezeu, căci Hristos a binevoit a se îmbrăca tainic în fiecare aproape al nostru, iar în Hristos este Dumnezeu (1 Ioan).

Să nu crezi, preaiubite frate, ca porunca iubirii de aproapele a fost prea apropiată inimii noastre căzute: porunca este duhovnicească, iar pe inima noastră au pus stăpânire trupul şi sângele; porunca este nouă, iar inima noastră – veche.

Iubirea noastră firească a fost vătămată de cădere; ea trebuie omorâtă – Hristos o porunceşte – pentru a putea agonisi din Evanghelie iubire sfântă către aproapele, iubire în Hristos.

Însuşirile omului nou trebuie să fie toate noi; nicio

însuşire veche nu i se potriveşte.

Înaintea Evangheliei nu are niciun preţ iubirea apărută din mişcarea sângelui şi din simţirile trupeşti. Şi ce preţ poate să aibă această, atunci când ea jură, cu sângele aprins, să-şi pună sufletul pentru Domnul, iar peste câteva ceasuri, atunci când sângele s-a răcit, se jura că nu-L cunoaşte? (Mt. 26, 33, 35, 74).

Evanghelia leapădă iubirea ce atârna de mişcarea sângelui, de simţirile inimii trupeşti. Ea spune: „Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiica de mama sa şi pe nora de soacra sa. Şi duşmanii omului vor fi căsnicii lui". (Mt. 10, 34, 35, 36).

Căderea a supus inima stăpânirii sângelui şi, prin mijlocirea sângelui, stăpânirii stăpânitorului acestui veac. Evanghelia slobozeşte inima din această robie, din această silnicie, şi o aduce sub călăuzirea Sfântului Duh.

Sfântul Duh ne învaţă să iubim pe aproapele în chip sfânt.

Iubirea aprinsă, hrănita de Sfântul Duh este foc. Prin acest foc se stinge focul iubirii fireşti, trupeşti, stricate de căderea în păcat. (Scara. Cuvântul 15, cap. 3)". Cel ce spune că poate avea amândouă aceste iubiri se amăgeşte pe sine însuşi", a spus Sfântul Ioan Scărarul (Cuvântul 3, cap. 16).

În ce cădere se afla firea noastră! Cel care prin fire e în stare de a-şi iubi cu aprindere aproapele, trebuie să-şi dea o silinţă neobişnuită să-l iubească aşa cum porunceşte Evanghelia.

Cea mai înflăcărată iubire firească se preface cu uşurinţă în dezgust, în ură neîmpăcată. (2 Imp. 13, 15). Oamenii şi-au arătat dragostea firească şi cu pumnalul. Ce plină de răni e iubirea noastră cea firească! Ce rană adâncă e pe trupul ei – împătimirea! Inima stăpânită de împătimire e gata de orice nedreptate, de orice nelegiuire, numai de şi-ar îndestula iubirea ei bolnăvicioasă.

„Cântarul strâmb este urâciune înaintea Domnului,

iar cântărirea dreaptă este plăcută Lui” (Pilde 1 1, 1). Iubirea firească aduce doar cele pământeşti celui iubit al său; la cele cereşti ea nici nu se gândeşte.

Ea se răzvrăteşte împotriva Cerului şi a Duhului Sfânt: pentru că Duhul cere răstignirea trupului. Ea se răzvrăteşte împotriva Cerului şi a Duhului Sfânt: pentru că se găseşte sub cârmuirea duhului viclean, duhului necurat şi pierdut.

Să ne apropiem de Evanghelie, preaiubite frate, să ne privim în această oglindă! Privindu-ne în ea, să lepădăm hainele cele vechi în care ne-a îmbrăcat căderea şi să ne împodobim cu veşmântul cel nou pe care ni l-a pregătit Dumnezeu.

Veşmântul cel nou este Hristos. „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat”. (Gal. 3, 27). „Vă veţi îmbrăca cu putere de sus” (Lc. 24, 49), a spus Domnul despre acest veşmânt. Creştinii se îmbraca în însuşirile lui Hristos, prin lucrarea Atotbunului Duh.

Pentru creştin este cu putinţă să îmbrace acest veşmânt. „Îmbrăcaţi-vă în Domnul nostru Iisus Hristos şi grijă de trup să nu o faceţi spre pofte” (Rom. 13, 14), spune Apostolul.

Mai întâi, lăsându-se călăuzit de Evanghelie, leapădă vrajbă, mânia, osândirea şi toate cele ce lucrează de-a dreptul împotriva iubirii.

Evanghelia porunceşte să ne rugăm pentru vrăjmaşi, să binecuvântăm pe cei ce ne blesteamă, să facem bine celor ce ne urăsc, să iertăm aproapelui orice ar face împotriva noastră.

Tu, cela ce vrei să urmezi lui Hristos, străduieşte-te să plineşti cu fapta toate aceste porunci. Nu e defel de ajuns să citim doar, cu mulţumire, poruncile evanghelice, şi să ne minunăm de înaltă duhovnicie pe care acestea o cuprind în sine. Din păcate, mulţi se mulţumesc cu asta. Atunci când vei purcede la plinirea poruncilor Evangheliei, cu îndărătnicie se vor împotrivi la această stăpânii inimii tale. Aceşti stăpâni sunt starea ta trupească, în care te afli

supus trupului şi sângelui, şi duhurile căzute, a căror tara supusă este starea trupească a omului.

Cugetarea trupească, dreptatea ei şi dreptatea duhurilor căzute îţi pretind să nu te lepezi de cinstea în care te afli şi de celelalte foloase pământeşti, îţi pretind să le aperi. Tu, însă, poartă cu bărbăţie războiul cel nevăzut dus de Evanghelie, dus de Domnul însuşi.

Jertfeşte tot pentru plinirea poruncilor evanghelice. Fără acesta jertfă nu vei putea fi plinitor al lor. Domnul a zis ucenicilor Săi: „Dacă cineva voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine”. (Mt. 16, 34).

Atunci când Domnul este cu tine – să crezi în izbândă: Domnul nu poate să nu fie biruitor. Cere biruinţa de la Domnul, cere-o cu rugăciune şi plâns statornic. Şi va veni pe neaşteptate lucrarea harului în inima ta: deodată vei simţi prea desfătata încântare a iubirii duhovniceşti faţă de vrăjmaşi. Încă mai ai de luptat! Încă trebuie să faci dovadă de bărbăţie! Uită-te la lucrurile pe care le iubeşti: îţi plac foarte mult? S-a legat foarte tare de ele inima ta Leapădă-te de ele.

Domnul cere de la tine aceasta lepădare, El, Care a aşezat legea iubirii nu ca să te lipsească pe tine de iubire şi de cele iubite, ci ca tu, lepădând iubirea trupească, să primeşti iubirea duhovnicească, neprihănita, sfântă, care este cea mai mare fericire.

Cela ce a simţit iubirea duhovnicească va căuta cu scârba la dragostea trupească, va privi la ea ca la o schimonosire hâdă a iubirii. Întrebi cum să te lepezi de cele ce le iubeşti, căci ele au prins, parcă, rădăcini în inima ta? Spune despre ele lui Dumnezeu: „Acestea, Doamne, sunt ale Tale, iar eu cine sunt? Zidire neputincioasă, care nu are nicio însemnătate”.

„Astăzi, încă mai călătoresc pe pământ, încă mai pot fi de folos cu ceva celor iubiţi ai mei; mâine, poate, voi pieri de pe faţa pământului, şi nu voi mai fi nimic pentru ei!”

„Voiesc sau nu voiesc, va veni moartea, vor veni alte

cumpene, smulgându-mă în chip silnic de cei pe care îi socoteam ai mei, iar ei deja nu vor mai fi ai mei. De fapt, nici nu erau ai mei; între mine şi ei era o oarecare legătură; amăgindu-mă cu această legătură, eu îi numeam, îi socoteam ai mei. Dacă ar fi fost cu adevărat ai mei, ar fi rămas ai mei pentru totdeauna”. „Zidirile sunt numai ale Ziditorului: El este Dumnezeul şi Stăpânul lor. Ceea ce este al Tău îţi dau, Doamne al meu: acestea mi le-am însuşit pe nedrept şi în zadar”.

Pentru ei este lucru mai de nădejde să fie ai lui Dumnezeu. Dumnezeu este Veşnic, Pretutindenea Fiitor, Atotputernic, cu nemărginire Bun. Pentru cel care este al Său, El este Cel mai credincios, Cel mai de nădejde Ajutător şi Acoperitor.

Dumnezeu dă omului cele ale Sale: şi pentru om oamenii devin „ai săi”, vremelnic după trup, veşnic după duh, atunci când Dumnezeu binevoieşte să dea omului acest dar.

Adevărata iubire de aproapele se întemeiază pe credinţă în Dumnezeu, „Ca toţi să fie una”, a strigat Mântuitorul lumii către Părintele Său, „după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una” (În 17, 21).

Smerenia şi încredinţarea în voia lui Dumnezeu omoară împlinirea trupească. Aceasta înseamnă că cea din urmă trăieşte prin părerea de sine şi necredinţa.

Fă pentru cei pe care îi iubeşti ceea ce poţi să faci folositor şi ceea ce este legiuit; dar totdeauna să îi încredinţezi lui Dumnezeu – şi iubirea ta oarbă, trupească, nesocotita se va preface, încetul cu încetul, într-o iubire duhovnicească, înţelegătoare, sfântă.

Iar dacă iubirea ta este o împătimire ce se împotriveşte legii, atunci s-o lepezi ca pe o urâciune. Atunci când inima ta nu este liberă, acesta este un semn al împătimirii. Atunci când inima ta este înrobita, acesta este semnul patimii nebuneşti, păcătoase. Iubirea sfântă este curată, liberă, întreagă în Dumnezeu. Ea este o lucrare a

Sfântului Duh, care lucrează în inimă în măsură curăţirii acesteia.

Lepădând vrajbă, lepădând pătimirea, lepădându-te de iubirea trupească, afla iubirea duhovnicească; „fereşte-te de rău şi fă bine” (Ps. 33, 13).

Da cinstire aproapelui ca unui chip al lui Dumnezeu – cinstire care să fie în sufletul tău, nevăzută pentru ceilalţi, descoperită doar conştiinţei tale. Faptele pe care le săvârşeşti să fie, în chip tainic, pe potriva stării tale sufleteşti.

Da cinstire aproapelui, fără să iei seama la vârsta, fără să faci deosebire între bărbat şi femeie, fără să te uiţi la rangul pe care-l are în lume – şi iubirea sfântă va începe, treptat, să se facă arătată în inima ta. Pricina acestei iubiri nu sunt trupul şi sângele, nu înrâurirea simţurilor, ci Dumnezeu.

Cei lipsiţi de slava numelui de creştin nu sunt lipsiţi de cealaltă slavă, pe care au primit-o când au fost zidiţi: ei sunt chipul lui Dumnezeu.

Dacă chipul lui Dumnezeu va fi aruncat afară, în văpaia cea cumplită a iadului, şi acolo sunt dator să îl cinstesc.

Ce treabă am eu cu văpaia, cu iadul! Chipul lui Dumnezeu a fost aruncat acolo potrivit judecăţii lui Dumnezeu: treaba mea este să păzesc cinstirea faţă de chipul lui Dumnezeu, şi prin aceasta să mă păzesc pe mine însumi de iad.

Da cinstire şi orbului, şi leprosului şi celui bolnav la minte, şi pruncului de tată, şi răufăcătorului, şi păgânului – cum se cuvine chipului lui Dumnezeu. Ce ai tu cu neputinţele şi neajunsurile lor! Ia seama la tine însuţi, ca să nu sufere un neajuns iubirea ta.

În creştin, să dai cinstire lui Hristos, Care a spus spre povăţuirea noastră, şi încă va mai spune atunci când se va hotăra soarta noastră în veşnicie: „Ceea ce aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei prea mici, Mie Mi-aţi făcut”. (Mt. 25, 40).

Atunci când ai de-a face cu aproapele să ai în minte acest cuvânt evanghelic şi te vei face tăinuitor al iubirii de aproapele. Tăinuitorul iubirii de aproapele intra prin ea în iubirea de Dumnezeu.

Dar dacă socoti că îl iubeşti pe Dumnezeu, iar în inima ta trăieşte un simţământ de neplăcere fie şi faţă de un singur om, să ştii că te afli într-o veşnică amăgire de sine.

„Dacă zice cineva: „grăieşte Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, „iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este… Această poruncă avem de la El, că cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său”. (1 În 4, 20, 21).

A arăta iubire duhovnicească faţă de aproapele este semnul înnoirii sufletului prin Sfântul Duh. „Noi ştim că am trecut din moarte la viaţa”, grăieşte iarăşi Cuvântătorul de Dumnezeu, „pentru că iubim pe fraţi; cine nu iubeşte pe fratele său rămâne în moarte”. (1 În 3, 14).

Desăvârşirea creştină sta în desăvârşită iubire de aproapele. Desăvârşită iubire de aproapele sta în iubirea de Dumnezeu, care nu cunoaşte desăvârşire, întru care nu este sfârşit sporirii. Creşterea în iubirea de Dumnezeu este nesfârşită, pentru că iubirea este Nesfârşitul Dumnezeu. (1 În 4, 16). Iubirea de aproapele este temelia zidirii iubirii. Iubite frate! Căută să sporeşti în tine iubirea duhovnicească de aproapele: intrând în ea, vei intra în iubirea de Dumnezeu, pe porţile învierii, pe porţile Împărăţiei Cerurilor. Amin.

Articol IV. Despre iubirea de Dumnezeu

Iubeşte-L pe Dumnezeu aşa cum a poruncit El să fie iubit, iar nu aşa cum socot să îl iubească visătorii care se amăgesc pe sine.

Nu-ţi născoci ţie extaze, nu-ţi pune în mişcare reverii, nu te aprinde cu flacăra materialnică – flacăra sângelui tău. Jertfă bine primită de Dumnezeu este smerenia inimii, străpungerea duhului. Cu mânie îşi întoarce Dumnezeu faţă de la jertfă adusă cu nădăjduire în sine, cu părere

trufaşă de sine, de-ar fi jertfă aceasta şi ardere de tot.

Trufia pune în mişcare nervii, aprinde sângele, stârneşte închipuirea, trezeşte viaţa căderii; smerenia linişteşte nervii, potoleşte mişcarea sângelui, nimiceşte visarea, omoară viaţa căderii, deşteaptă viaţa în Hristos Iisus.

Ascultarea este" înaintea Domnului „mai bună „decât jertfă, şi supunerea mai bună decât grăsimea berbecilor", a grăit Prorocul către împăratul israilitean, care îndrăznise a aduce lui Dumnezeu jertfă nepriincioasă (1 Imp. 15, 22): voind a aduce lui Dumnezeu jertfă iubirii, nu o aduce după bunul tău plac, sub o înrâurire nechibzuită; adu-o cu smerenie, la vremea şi în locul pe care le-a poruncit Domnul.

Locul duhovnicesc, singurul în care ni s-a poruncit a aduce jertfele duhovniceşti, este smerenia. (Pateric. Din spusele Preacuviosului Pimen cel Mare).

Domnul a însemnat trăsăturile cele adevărate şi vrednice de crezare ale celui ce iubeşte şi ale celui ce nu iubeşte. El a spus: „Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu. Cel ce nu Mă iubeşte nu păzeşte cuvintele Mele". (În 14, 23, 24).

De vrei să deprinzi iubirea Dumnezeiască? Îndepărtează-te de orice faptă, cuvânt, gândire, simţire care sunt oprite de Evanghelie. Prin vrăjmăşia ta faţă de păcat, care este atât de urât Atotsfantului Dumnezeu, arată-ţi şi dovedeşte-ţi dragostea către El. Vindecă neîntârziat prin pocăinţă păcatele în care ţi s-ar întâmpla să cazi din neputinţa; cel mai bine este, însă, ca printr-o neslăbită luare-aminte la sine, să nu-ţi îngădui nici aceste greşeli.

Vrei să deprinzi iubirea Dumnezeiască? Cercetează cu osârdie în Evanghelie poruncile Domnului şi sileşte-te a le plini cu fapta, sileşte-te ca să prefaci virtuţile evanghelice în deprinderi, în însuşiri ale tale. Se cuvine celui ce iubeşte să plinească întocmai voia celui iubit.

„Iubit-am poruncile Tale mai mult decât aurul şi

topazul: pentru aceasta către toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreptăţii am urât” (Ps. 118 127, 128), spune Prorocul. O asemenea putere este numaidecât trebuincioasa pentru păzirea credincioşiei faţă de Dumnezeu. Credincioşia este o condiţie de neînlăturat a iubirii. Fără aceasta, iubirea se destrama.

Prin fugă necontenită de rău şi prin plinirea statornică a poruncilor evanghelice, în care se cuprinde toată învăţătura morală a Evangheliei, ajungem la iubirea Dumnezeiască. Acesta este mijlocul prin care petrecem în iubirea de Dumnezeu: „Dacă veţi păzi poruncile Mele, veţi rămâne în dragostea Mea” (În 15, 10), a spus Mântuitorul.

Desăvârşirea iubirii se cuprinde în unirea cu Dumnezeu; sporirea în iubire este împreunata cu o negrăită, mângâiere, desfătare şi lumânare duhovnicească. La începutul nevoinţei, însă, ucenicul iubirii trebuie să poarte o luptă crâncenă cu sine însuşi, cu firea să adânc vătămată: răul care a intrat prin cădere în firea noastră s-a făcut pentru ea lege, care lupta şi se răzvrăteşte împotriva Legii lui Dumnezeu, împotriva legii sfintei iubiri.

Iubirea de Dumnezeu se întemeiază pe iubirea de aproapele. Atunci când se va şterge în tine ranchiună, să ştii că te-ai apropiat de iubire. Atunci când inima ta va fi umbrită de o pace sfântă, plină de har, cu întreaga omenire, să ştii că eşti chiar la porţile iubirii. Aceste porţi, însă, nu se deschid decât prin Duhul Sfânt.

Iubirea de Dumnezeu este un dar al lui Dumnezeu în omul care s-a pregătit prin curăţia inimii, a minţii şi a trupului pentru primirea acestui dar. Pe măsură treptei pregătirii este şi treapta darului, pentru că Dumnezeu este Drept-Judecător şi în milostivirea Sa.

Iubirea de Dumnezeu este pe de-a-ntregul duhovnicească: „ce este născut din Duh, duh este” (În 3, 6).

„Ce este născut din trup; trup este” (În 3, 6): iubirea trupească, născută fiind din trup şi sânge, are însuşiri materialnice, stricăcioase. Ea este nestatornică şi

schimbătoare: focul ei depinde în întregime de materie.

Auzind din Scriptură că Dumnezeul nostru este foc (Evr. 12, 29), că iubirea este foc, şi simţind în tine focul iubirii fireşti, să nu crezi că este vorba de unul şi acelaşi foc. Nu! Aceste focuri sunt potrivnice şi se înăbuşă unul pe celălalt. (Scara, Cuvântul 15). „Să slujim lui Dumnezeu după bună plăcerea Lui, cu evlavie şi cu sfială: căci Dumnezeul nostru este foc mistuitor”. (Evr. 12, 28, 29).

Iubirea firească, iubirea căzută, aprinde sângele omului, îi pune în mişcare nervii, îi stârneşte închipuirea; iubirea sfântă răcoreşte sângele, odihneşte şi sufletul, şi trupul, atrage omul lăuntric la ruga tăcută, îl afundă în dulceaţa smereniei şi desfătării duhovniceşti.

Mulţi nevoitori, luând iubirea firească drept iubire – Dumnezeiască, şi-au înfierbântat sângele, şi-au înfierbântat şi închipuirea. Starea de înfierbântare se preschimbă foarte uşor într-o stare de frenezie (ieşire din minţi). Cei ce se afla în starea de de înfierbântare şi frenezie au fost socotiţi de multă lume ca oameni plini de har şi de sfinţenie, iar ei, nefericiţii, erau jertfe ale amăgirii de sine.

Mulţi asemenea nevoitori au fost în Biserica Apuseană, începând din vremea căderii ei în papism, care în chip hulitor atribuie unui om însuşiri dumnezeieşti şi îi dă acestuia o închinare cuvenită şi potrivită numai lui Dumnezeu; mulţi dintre aceşti nevoitori au scris cărţi din starea lor de înfierbântare, în care amăgirea de sine extatica li se părea iubire dumnezeiască şi în care închipuirea lor zdruncinată le zugrăvea o mulţime de vedenii care le măguleau iubirea de sine şi trufia.

Fiule al Bisericii Răsăritene! Fereşte-te de citirea unor asemenea cărţi, fereşte-te de a urma poveţele celor ce s-au amăgit pe sine. Călăuzindu-te după Evanghelie şi după Sfinţii Părinţi ai adevăratei Biserici, suie-te cu smerenie la înălţimea duhovnicească a iubirii Dumnezeieşti prin mijlocirea lucrării poruncilor lui Hristos.

Să ţii neclintit în minte că iubirea de Dumnezeu este

cel mai înalt al Sfântului Duh, iar omul poate doar să se pregătească, prin curăţie să smerenie, pentru primirea acestui mare dar, prin care se schimbă şi mintea şi inima şi trupul.

Osteneala noastră este deşartă, stearpă şi vătămătoare atunci când căutăm a descoperi în noi, mai înainte de vreme, înaltele daruri duhovniceşti: pe acestea le dăruieşte Milostivul Dumnezeu, la vremea lor, plinitorilor statornici, răbdători şi smeriţi ai poruncilor evanghelice. Amin.

Articol V. Cursele stăpânitorului lumii acesteia

Sub flamura sfintei cruci, vă duc, fraţilor, la o privelişte duhovnicească. Să ne fie călăuză marele între bine plăcuţii lui Dumnezeu Antonie, pustnicul egiptean.

Acesta, oarecând, prin lucrarea unei descoperiri Dumnezeieşti, a văzut cursele diavolului întinse prin toată lumea, ca să-l vâneze pe om spre pierzare. Văzând mulţimea nenumărată a acestor curse, cu plângere l-a întrebat pe Domnul: „Doamne! Cine, oare, poate să scape de cursele acestea şi să se mântuiască?” (Patericul Egiptean – Preacuviosul Avva Dorotei. Învăţătura a 2-a).

Mă cufund, gânditor, în cugetarea asupra curselor diavolului. Ele sunt răspândite în afară şi înăuntrul omului. O cursă este unită îndeaproape cu alta; în unele locuri, cursele stau pe câteva rânduri; în altele sunt făcute deschizături largi, dar care duc în laţurile cele mai amarnice, din care izbăvirea pare deja cu neputinţă. Privind la cursele cele mult meşteşugite, mă tânguiesc cu amar! Fără de voie reiau întrebarea fericitului locuitor al pustiei: „Doamne! Cine, oare, se va izbăvi din aceste curse?”

Pentru mintea mea, sunt răspândite curse în felurite cărţi care se numesc pe sine lumină, dar cuprind învăţături ale întunericului, scrise sub înrâurirea vădită sau ascunsă a întunecatului şi atotraului stăpânitor al lumii acesteia, având ca izvor înţelegerea vătămată de căderea în păcat, „intru minciună omenească, intru viclenia meşteşugirilor

înşelăciunii” (Efes. 4, 14), cum spunea Apostolul, cărţi scrise de scriitori care fără de minte se înfierbântă din mintea trupului lor. (Colos. 2, 18).

Aproapele meu, şi – în iubirea către el trebuie, doar, să-mi caut mântuirea – mi se face cursa care mă vânează spre pierzania mea, atunci când mintea lui este prinsă în cursele învăţăturii şi cugetării mincinoase şi amăgitoare. Mintea mea la rândul ei poartă pecetea căderii, este acoperită cu acoperământ de întuneric, molipsita de otrava minciunii. Încă din rai tindea ea, cu nesocotinţa şi nebăgare de seamă, către dobândirea cunoştinţei pierzătoare şi ucigătoare! Iar după cădere, s-a făcut încă mai nechibzuită, mai cutezătoare: cu îndrăzneală se îmbată din paharul cunoştinţei otrăvite, şi prin aceasta nimiceşte în sine cu desăvârşire gustul şi dorirea de paharul cel Dumnezeiesc al cunoştinţei mântuitoare.

Câte curse pentru inima mea! Văd curse grosolane şi curse măiestre. Pe care să le numesc mai primejdioase, mai cumplite? Nu mă pricep. Vânătorul este iscusit, şi pe cel ce scăpă din cursele grosolane îl prinde în laţurile cele meşteşugite. Sfârşitul vânătorii este unul singur – pierzania. Cursele sunt ascunse în toate felurile, cu o deosebită măiestrie. Căderea este ascunsă în toate chipurile biruinţei; dorinţa de a plăcea oamenilor, făţărnicia, slava deşartă sunt ascunse sub toate chipurile virtuţii. Amăgirea, întunecată înşelare, poarta chip duhovnicesc, ceresc. Dragostea sufletească, adesea pătimaşă, se ascunde sub chipul iubirii sfinte; desfătarea mincinoasă, închipuită, °se dă drept desfătare duhovnicească. Stăpânitorul lumii acesteia se străduieşte prin toate mijloacele să-l ţină pe om închis în firea căzută: şi aceasta este de ajuns, fără să fie nevoie de păcate grosolane, pentru a-l face pe om străin de Dumnezeu. Păcatele grosolane sunt înlocuite cu deplină izbândă, precum pe bună dreptate socoteşte vânătorul, de trufaşă părere de sine a creştinului care se mulţumeşte cu virtuţile firii căzute şi se dă pe mâna amăgirii de sine, înstrăinându-

se prin aceasta de Hristos.

Câte curse pentru trup! El însuşi ce mai cursa! Cum se foloseşte de el stăpânitorul lumii acesteia! Prin mijlocirea trupului, plecându-ne înclinărilor şi dorinţelor sale josnice, ne apropiem de asemănarea cu dobitoacele necuvântătoare. Ce prăpastie! Ce îndepărtare de la Dumnezeiască asemănare, ce cădere! În această prăpastie adâncă, înfricoşată, îndepărtată de Dumnezeu ne prăbuşim atunci când ne lăsăm în voia grosolanelor desfătări trupeşti, numite, după greutatea păcătoşeniei lor, căderi. Nici desfătările trupeşti mai puţin grosolane nu sunt, însă, mai puţin pierzătoare. Din pricina lor este părăsită grijă de suflet, este uitat Dumnezeu, cerul, veşnicia, rostul omului. Stăpânitorul lumii acesteia se străduieşte să ne ţină într-o neîncetată distracţie şi întunecare tocmai prin mijlocirea desfătărilor trupeşti! Prin simţurile trupeşti, aceste ferestre către suflet, prin care sufletul are legătură cu lumea văzută, el îl adapa neîncetat cu desfătări ale simţurilor, şi totodată cu păcatul şi robia care sunt nedespărţite de acestea. În faimoasele săli de concert pământeşti răsună o muzică ce exprima şi stârneşte feluritele patimi; aceste patimi sunt înfăţişate şi în teatrele pământeşti; aceste patimi sunt răscolite prin distracţiile pământeşti: omul este adus, prin toate mijloacele cu putinţă, la desfătarea cu răul care îl ucide. Îmbătându-se cu acesta, ei uita binele cel mântuitor al lui Dumnezeu şi sângele Dumnezeului-Om, prin care am fost răscumpăraţi.

Iată o slabă descriere a curselor răspândite de către stăpânitorul lumii acesteia spre vânarea creştinilor. Descrierea este slabă, dar oare nu v-a stârnit, fraţilor, o groază îndreptăţită, oare în sufletul vostru nu s-a născut întrebarea: „Cine oare poate să scape din aceste curse?”

Înfricoşatul tablou încă nu este terminat! Mâna mea, călăuzită de cuvântul lui Dumnezeu, încă, încă se mai îndeamnă să zugrăvească.

Ce glăsuieşte cuvântul lui Dumnezeu? El vesteşte prorocia care se împlineşte sub ochii noştri, prorocia ca în

vremurile din urmă, din pricina „înmulţirii fărădelegii, dragostea multora se va răci” (Mt.24, I 2). Cuvântul cel nemincinos al lui Dumnezeu, mai nestrămutat decât cerul şi pământul, ne vesteşte înmulţirea, în aceste vremuri din urmă, a curselor diavoleşti şi înmulţirea numărului celor ce pier în aceste curse.

Întocmai! Mă uit la lume şi văd: cursele diavolului s-au înmulţit faţă de vremurile de început ale Bisericii lui Hristos, s-au înmulţit peste măsură. S-au înmulţit cărţile care cuprind învăţături mincinoase; s-au împuţinat, s-au împuţinat peste măsură cei ce urmează Sfântului Adevăr; s-a întărit cinstirea faţă de virtuţile iireşti, pe care le pot avea şi iudeii, şi păgânii; s-a ivit cinstirea faţă de virtuţile de-a dreptul păgâneşti, potrivnice firii însăşi, care le priveşte ca pe nişte rele; s-a împuţinat înţelegerea virtuţilor creştine, nu mai zic că s-a împuţinat, a pierit aproape, plinirea lor cu lucrul; a prins aripi viaţa materială; piere viaţa duhovnicească; desfătările şi grijile trupeşti înghit aproape tot timpul oamenilor; aceştia nici nu mai au când să-şi aducă aminte, măcar, de Dumnezeu. Şi toate acestea devin datorie, devin lege. „Din pricina înmulţirii fărădelegii, dragostea multora se va răci”, şi a acelora care ar fi rămas în iubirea de Dumnezeu dacă răul nu ar fi fost atât de obştesc, dacă laţurile diavolului nu s-ar fi înmulţit atât de amarnic.

Îndreptăţită era întristarea fericitului Antonie. Cu atât mai îndreptăţită este întristarea creştinului din vremea de azi înaintea priveliştii curselor diavole-ţi; întemeiată este înlăcrimată întrebare: „Doamne! Cine, oare, dintre oameni poate să scape de aceste curse şi”.

să se mântuiască?

La întrebarea preacuviosului pustnic a venit de la Domnul răspunsul: „Smerită cugetare trece de aceste curse, iar ele nu pot nici măcar a se atinge de ea”. Dumnezeiesc răspuns! Cum înlătura din inima orice îndoială, arătând în puţine cuvinte un mijloc de nădejde pentru a birui asupra potrivnicului nostru, mijloc de

destrămare şi nimicire a meşteşugitelor sale lături, împletite cu ajutorul îndelungilor ani de luptă cu omul şi a unei nemăsurate răutăţi.

Să ne îngrădim mintea prin smerenie, fără a-i îngădui să tindă în chip nesocotit şi cutezător către dobândirea cunoştinţelor, oricât ne-ar aţâţă curiozitatea, noutatea şi păruta lor însemnătate. Să o păzim de ispita învăţăturilor mincinoase, ascunse sub numele şi înfăţişarea învăţăturii creştine. Să o smerim intru ascultarea faţă de Biserică, smerind orice cugetare care se ridică împotriva minţii lui Hristos (2 Cor. 10, 5), împotriva minţii Bisericii. La început, chinuitoare este pentru minte calea cea strâmtă a ascultării faţă de Biserică; ea, însă, aduce la lărgimea şi libertatea-înţelegerii duhovniceşti, înaintea căreia pier toate părutele nepotriviri pe care le afla înţelegerea trupească şi sufletească în supunerea fără abatere faţă de Biserică. Să nu-i îngăduim minţii a citi despre lucrurile duhovniceşti altceva decât ceea ce este cuprins în cărţile scriitorilor adevăratei Biserici; cărţi despre care Biserica însăşi a dat mărturie că ele sunt organe ale Sfântului Duh. Cel ce citeşte pe sfinţii scriitori se împărtăşeşte nemijlocit de Sfântul Duh care locuieşte în ei şi grăieşte prin ei; cel ce citeşte scriitorii eretici, chiar dacă ar fi ele împodobite cu numele de „sfinte” de către adunătura lor eretică, se împărtăşeşte de duhul cel viclean al înşelării (Sfântul Petru Damaschinul. Filocalia, „Despre dreapta – socotinţa”): din pricina neascultării faţă de Biserică, al cărei miez este trufia, el cade în cursele stăpânitorului lumii acesteia.

Ce să facem cu inima? Să altoim la acest măslin sălbatic un ram din măslinul cel roditor, să o întipărim cu însuşirile lui Hristos, să o deprindem cu smerenia evanghelică, să o silim să primească voia Evangheliei. Văzând nepotrivirea ei cu Evanghelia, neîncetata ei împotrivire şi nesupunere faţă de Evanghelie, să vedem în această împotrivire, ca într-o oglindă, căderea noastră. Văzându-ne căderea, să plângem pentru ea înaintea Domnului, a Ziditorului şi Răscumpărătorului nostru, să ne

îndurerăm cu întristarea cea mântuitoare; să nu contenim a petrece în această întristare până ce nu vom vedea tămăduirea noastră. „Inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 19), lăsând-o vânării vrăjmaşului. Dumnezeu este Ziditorul nostru şi Stăpân cu drepturi depline: El poate să rezidească inima noastră şi va preface inima care I se tânguieşte neîncetat cu plâns şi rugăciune, o va preface dintr-o inimă iubitoare de păcat, într-o inimă iubitoare de Dumnezeu şi sfântă.

Să ne păzim simţurile trupeşti, neîngăduind păcatului să intre prin ele în îngrădirea sufletului nostru. Să ne înfrânăm ochiul cel iscoditor şi urechea cea iscoditoare; să punem zăbala strânsă asupra acelui mic mădular al trupului care este în stare să dea naştere unor mari cutremure, asupra limbii noastre; să potolim năzuinţele dobitoceşti ale trupului prin înfrânare, priveghere, osteneli, deasă aducere-aminte de moarte, prin rugăciunea statornică intru luare-aminte. Ce nestatornice sunt desfătările trupeşti! Cu ce miasma se sfârşesc! Dimpotrivă, trupul îngrădit prin înfrânare şi păzirea simţurilor, spălat prin lacrimile pocăinţei, stintit prin deasă rugăciune, de zideşte în chip tainic că Biserica a Sfântului Duh, Care face nelucrătoare toate uneltirile vrăjmaşului împotriva omului.

„Smerită cugetare trece de toate cursele diavoleşti, şi acestea nu pot nici măcar a se atinge de ea”.

Amin. Anul 1846. Pustia lui Serghie.

Articol VI.

Articol VII.

Articol VIII.

Articol IX. În loc de postfaţă

„Bucură-te, noule Gură de Aur, care prin cuvintele tale de foc pe mulţi rătăciţi prin pocăinţă i-ai adus la Dumnezeu; bucură-te, ca prin gura ta Domnul Cel iubit de tine propovăduia; bucură-te, Ierarhe Ignatie, al pocăinţei şi rugăciunii lucrător şi dascăl preaales!”

Prin asemenea cuvinte de aleasa heretisire şi înaltă cinstire, Biserica dreptslăvitoare îl laudă, atât în slujba cât

şi în acatistul ce îi sunt închinate, pe cel ce a strălucit ca un mare luminator între sfinţii ierarhi ai veacurilor din urmă, pe iubitul ei fiu şi vrednicul ei slujitor, sfântul Ignatie Briancianinov (’1 1864).

După o copilărie nefurata de cele proprii acestei vârste, plină de o maturitate, o grijă de suflet şi o luare-aminte de sine ce îi prevesteau viitoarele sporiri şi îmbogăţiri duhovniceşti, după o scurtă perioadă în care fiind în lume este „disputat” între împăratul pământesc (tarul) şi Împăratul Cel Ceresc, viitorul ierarh alege partea cea bună, care nu se va lua de la el în veci: limanul cel dorit al vieţii îngereşti, şi aceasta chiar la Obţină, aleasa mănăstirilor şi sihăstriilor Rusiei veacului al XIX-lea. Aici are marea binecuvântare şi fericire de a fi, pentru o vreme, ucenic de chilie al marelui Stareţ, Sfântul Leonid, de la care adună din belşug polen şi miere duhovnicească, precum şi de la sfinţii stareţi, fraţii Moise şi Antonie, şi de la alţi cuvioşi mult îmbunătăţiţi împreuna-vietuitori. Acumulările teoretice şi practice făcute acum îi vor fi de un nespus de mare şi real folos atunci când va primi din partea mai-marilor Bisericii pravoslavnice grelele ascultări de egumen al mănăstirii Pelsema, stareţ al Marii Lavre a Sfântului Serghie de Radonej şi, mai apoi, de episcop.

Scrisă în 1846 în liniştea pustiei unde odinioară s-a nevoit marele între cuvioşi Serghie, alesul Prea Sfintei Treimi şi văzătorul Maicii lui Dumnezeu, „Despre înşelare” este aceea dintre scrierile Sfântului Ignatie pe care, dacă ni s-ar cere să o caracterizăm doar printr-un cuvânt, nu am ezita nicio clipă să o numim: cutremurătoare. Îndrăznim să afirmăm aceasta deoarece iată, în cei 153 de ani care s-au scurs de când a văzut lumina tiparului, actualitatea informaţiei ei nu a scăzut nicidecum, puterea ei de a produce „seisme” duhovniceşti dintre cele mai benefice, de a lumina şi întări inimi şi minţi slăbănogite de păcat, amăgite şi rătăcite de el, este nu numai intactă, ci chiar crescândă, căci şi în privinţa ei ni se pare potrivit cuvântul apostolesc: „unde s-a înmulţit păcatul a prisosit harul”.

„Veac grozav”, l-a numit Cuviosul Agatanghel în prorocirile sale de acum circa 700 de ani pe cel de-al douăzecilea de la naşterea Mântuitorului Hristos, „secol al confuziilor axiologice”, valorice, l-au caracterizat trăitori autentici, care s-au iscusit în grelele ispite şi încercări prin care i-a trecut milă, întotdeauna iubitoare de oameni, a proniei dumnezeieşti.

Multă este felurimea strălucirilor luminilor acestei cărţi, care „atacă” atât întunericul vădit, cât şi „luminile cele întunecate” ale sufletelor noastre, dar numai câteva mici nuanţe ale lor vom încerca să semnalăm în cele ce urmează, căci starea mai mult decât precară a vederii. noastre sufleteşti, a celor ce îndrăznim să scriem cele de faţă, trebuie să o recunoaştem deschis, nici nu ne îngăduie mai mult.

Că nimeni altul, Sfântul Ignatie ne pune înainte rezultatele pe care le-a dobândit cu „microscopul” său duhovnicesc prin nevoinţe, lupte şi primejdii personale despre care nu ne mărturiseşte în mod direct nimic, dar pe care cei lucrători le pot citi printre rânduri. Despre pocăinţă, despre care toţi am auzit, dar pe care atât de anevoie ne hotărâm să o punem ca temelie tare şi statornica a vieţuirii noastre în Hristos, printre multe altele, toate de o însemnătate covârşitoare, marele ierarh ne spune şi aceasta: „Toate felurile de înşelare diavolească la care se supune cel ce se nevoieşte în rugăciune apar ca urmare a faptului că la temelia rugăciunii nu este pusă pocăinţă, că pocăinţă nu s-a făcut izvorul, sufletul, scopul rugăciunii”. În întreg cuprinsul cărţii leit-motivul pocăinţei este analizat sub atâtea unghiuri, cu atâta acribie, cu grijă pe care nici cea mai duioasa dintre mame nu ar putea-o avea faţă de pruncuţii ei, încât îndreptăţirea de sine că am auzit vorbindu-ni-se despre pocăinţa mai mult în sintagme şi metafore şi de aceea concreteţea acestei virtuţi ne scapă, nu mai poate sta nicicum în picioare.

Cei mai mari sfinţi ai Ortodoxiei sunt citaţi cu o pertinentă desăvârşită şi în anumite contexte trebuincioase

comentaţi în chip strălucit. „Oricât de înalte ar fi nevoinţele noastre, dacă nu am dobândit inima îndurerată, atunci nevoinţele noastre sunt mincinoase şi deşarte” (Scara, Cuvântul al 7-lea). Iar la cele spuse de Sfântul Simeon Noul Teolog ca „Părerea nu îngăduie celor părute să ia cu adevărat fiinţă”, Sfântul Ignatie face acest minunat comentariu: „Cel căruia i se pare că este despătimit nu se va curăţi niciodată de patimi; cel căruia i se pare că este plin de har nu va primi niciodată har; cel căruia i se pare că este sfânt nu va ajunge niciodată la sfinţenie. Să fie limpede: cel ce socoate că are lucrări duhovniceşti, virtuţi, merite, daruri harice, care se măguleşte şi se desfată cu «părerea», prin aceasta «părere» îngrădeşte lucrărilor duhovniceşti, virtuţilor creştine şi harului dumnezeiesc intrarea în el şi deschide larg poarta pentru îmbolnăvirea de păcat şi pentru demoni. Pentru cei molipsiţi de «părere» deja nu se mai afla nicio putinţă de sporire duhovnicească: ei au nimicit această putinţă jertfind pe altarul minciunii înseşi principiile pe care se întemeiază lucrarea omului, lucrarea mântuirii sale, şi anume felul în care el priveşte adevărul”. Capitolul intitulat „Vederea păcatului propriu” – ne apare ca un tablou duhovnicesc zugrăvit cu o măiestrie unică; el poate sta cu cinste alături de tot ce s-a scris mai adânc şi mai frumos despre pocăinţa de dumnezeieştii Părinţi.

În grijă sa părintească de adevărat pastor al turmei cuvântătoare ce i-a fost încredinţată de Dumnezeu, marele ierarh vine şi cu numeroase exemple concrete, de autori şi opere care nu au scăpat de cumplitele mreje diavoleşti ale înşelării de sine, amăgirii de sine şi beţiei de sine. În menghina minţii sale îndumnezeite autori ca Toma de Kempis, Milton, Klopstock, Racine etc. Şi „opere fundamentale” ale lor cedează – vai! – mai uşor decât nucile şi alunele goale sub greutatea unui buldozer. Iată de pildă ce afirmă – şi demonstrează aceasta în multe feluri şi în diferite contexte ale lucrării cu argumente de o claritate cu neputinţă de contestat – despre „Urmarea lui Hristos”,

o carte bine-cunoscuta, ades recomandată şi citită de credincioşii noştri şi uneori chiar de cei din cinul monahal.

„«Urmărea» – atunci când a apărut pentru prima oară a fost osândita chiar de biserica să latină, fiind pusă sub urmărirea Inchiziţiei. Urmărirea a încetat, mai apoi, şi s-a prefăcut în protecţie, atunci când s-a văzut că această carte este o bună unealtă de propoganda în rândul oamenilor care şi-au pierdut adevărata înţelegere a creştinismului şi au păstrat cu el doar o legătură de suprafaţă…

Cartea îi poartă pe cititorii săi drept spre părtăşia cu Dumnezeu, fără a-i curaţi, mai înainte, prin pocăinţă: de aceea şi stârneşte o deosebită aplecare spre ea în oamenii pătimaşi, care nu au bătut cărarea pocăinţei, care nu au fost preveniţi cu privire la amăgirea de sine şi la înşelare, care nu au luat povata din învăţătura Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, cum să vieţuiască după legea duhovnicească…

Cugetarea semeaţă, subţirea patimă a dulceţii şi slava deşartă sunt înfăţişate de această carte ca lucrare a harului dumnezeiesc. Când cugetăm că până mai ieri duhovnici care se socoteau – şi erau socotiţi de foarte mulţi îndreptătători ai credinţei şi ai monahismului contemporan, citau în neştire şi cu mare admiraţie din această carte, recomandând-o călduros tuturor, nu putem să nu concluzionăm ca fiind nespus de periculoasă acreditarea ideii că i-am putea cunoaşte în exhaustivitate pe Sfinţii Părinţi, că ştim despre ei şi operele lor atât de mult încât nu mai este de trebuinţă să ne mai şi învăţăm de către alţii şi de la alţii, ci numai să învăţăm noi pe ceilalţi. Sfinţii Părinţi ne-au avertizat că vulturul care are doar o unghie a unei ghiare prinsă în cursa este imobilizat mai mult chiar decât o biată orătanie din ograda. Necunoaşterea, fie şi numai a unei opere a luminătorilor Ortodoxiei, dar capitală, aşa cum este şi „Despre înşelare”, poate provoca deraieri spirituale pe cât de ascunse, pe atât de periculoase, cu urmări catastrofale pentru mulţi, chiar şi

pentru cei care se socot sau sunt socotiţi… infailibili şi atotştiutori.

Încheiem cu mult folositoarea rugăciune a Sfântului Ignatie – cu care se şi încheie mai sus pomenitul capitol despre „Vederea păcatului propriu” – rugăciune pe care mulţi creştini râvnitori şi monahi sporiţi au inclus-o în pravila lor zilnică încă de la mijlocul secolului trecut:

„Doamne! Dă-ne să ne vedem păcatele noastre, aşa încât mintea noastră, atrasă cu desăvârşire de luarea-aminte faţă de păcatele noastre, să înceteze a mai vedea greşelile aproapelui şi să-i vadă pe toţi, într-acest chip, buni. Dă inimii noastre să părăsească grijă pierzătoare de neajunsurile aproapelui, să îşi unească toate grijile numai în grijă pentru dobândirea curăţiei şi sfinţeniei poruncite şi gătite nouă de Tine. Dă-ne nouă, celor ce ne-am întinat haina sufletului, să o albim iarăşi; ea a fost deja spălată prin apele botezului, iar acum, după păngărire, aceste haine au nevoie să fie spălate prin apele lacrimilor. Dă-ne să vedem în lumina harului Tău neputinţele cele de multe feluri care trăiesc în noi, înăbuşind în inima mişcările duhovniceşti, aducând în ea mişcările sângelui şi trupului care sunt potrivnice Împărăţiei lui Dumnezeu. Dă-ne marele. dar al pocăinţei, înaintea căruia merge şi pe care îl naşte marele dar al vederii păcatelor noastre. Păzeşte-ne, cu aceste mari daruri, de hăurile amăgirii de sine, care apare în suflet din pricina păcătoşeniei sale, neluate în seamă şi neînţelese, şi se naşte din lucrările patimii dulceţii şi slavei deşarte care trăiesc în el neluate în seamă şi neînţelese. Păzeşte-ne pe noi cu aceste mari daruri în calea noastră către Tine, şi dă-ne să ajungem la Tine, Cela Ce chemi pe cei ce îşi recunosc păcătoşenia şi lepezi pe cei ce se socotesc drepţi, ca să te slavoslovim în veci, întru veşnica Ta fericire, a Singurului Dumnezeu Adevărat, Răscumpărătorul celor robiţi şi Mântuitorul celor pierduţi. Amin”.

CALEA SFINȚILOR

«Fiule al Bisericii de Răsărit, cea Una, Sfântă
lupta ta cea nevăzută călăuzește-te după poveț
ai Bisericii tale; ei poruncesc ca înainte de a
lucrarea vădită a Sfântului Duh să te ferești de o